

2327

2328

2329

2330

2331

Մօրմար

ՏԻԿԻՆ ԻԻՍԻԻ
Վարդանիս

84

Մ-89

Աղվափա Կարթիկ

1328

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԱՐԱՔՍ» ԹԵՐԹԻ ԹԻԻ I

ԵՈՐՀՐԴԱՆՈՐ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ՀԵՂ. ՍԹՈՐԸՐ ՔԼԱՌԻՍԹԸՐ

ՍԵԻԱԶ ԳԵՄՏ ԼՐՏԵՍԸ

Վէպ՝ պատմական եւ ուսիկանական կեանքի

Թրգմ. ՅԱՐՈՒԹԻՆ ԱՐՄԼԱՆԵԱՆ

Հրատարակութիւն ՆԵՐՍԷՍ ՂԱԶԻԿԵՍՆ գրասան

ԳԻՆ 5 Ե.Դ.

1928

Տպգր. Ս. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Աղեֆ.

ՍԵՒԱԶԳԵՍՏ ԼՐՏԵՍԸ

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Մ Ա Ս

ՍՊԱՅ ՎՕՆ ՊԵԼՔԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔԸ (Գերման ցաւաստումն)

Ա.

ՅԱՄԱՔԱՀԱՆՈՒՄ

Օգոստոսի այն գիշերուան մէջ, եթէ մէկը հսկած ըլլար ծովախորշին, պիտի տեսնէր մինչեւ կէս գիշերը ժամ մը անցած, խաղաղ և մենակեաց տեսարան մը, որ իբր թէ հրուանդան մը ըլլար կրօնէնտի մէջ: Կարծես թէ պատերազմը տեղի կ'ունենար ուրիշ մոլորակի մը մէջ:

Լուսինը դեռ կ'երեւար, բայց, երկինքը ծածկուած էր ամպով, բացի մեր գլուխներուն վրայէն, ուր կը փայլէր աստղերու խումբ մը: Գիշերը մթին էր: Ծովաւի վր կիսաշրջանակ կը հոսէր:

Թերեւս մէկ քանի թռչուններ կը թռափախէին, բայց հարիւր մղոն շրջանակի մը մէջ, լոյս մը չկար, և ոչ ալ մարդկային էակի դոյզն նշան մը: Ծովածոցին ճիւղ երկու կէտերուն մէջտեղը, խոշոր զանգուած մը, որ ձուկ երկու կէտերուն մէջտեղը, խոշոր զանգուած մը, որ ձուկ չէր, խաղաղ ջուրէն դուրս կ'ելլէր, յետոյ կը յառաջանար փախստականի պէս, կանոնաւորօրէն, հարաւային ծովափի ուղղութեամբ:

Երբ մակերեսը ելանք, դիտեցի մռայլ ջուրեր, դէպի աւելի մռայլ ծովափը, բաւական հետաքրքրաշարժ զգայնականութեամբ: Զննարիտը բռնելով ջրայնացած էլ, բայց կարծեմ զայն չհտակցուցի վիտրովէն:

— Ամէն բան մտածած էք հարցուց, ինծի ցած ձայնով մը:

— Ամէն բան, պարոն, շնորհակալ եմ ձեզմէ, պատասխանեցի վստահօրէն:

— Պէտք չկայ ձեզ մրցանակ տալու, ըսաւ խնդալով: Սիրոս սովորականէն աւելի արագօրէն կը բաժարէր:

Միշտ աւելի կը յառաջանայինք, մեքենաներու նըստադրոյն շուրջով: Լռութիւնը կատարեալ էր: Ինքզինքէս չէի կրնար հեռացնել անհաճոյ կասկած մը. մէկը կը լրտեսէր. մէկը այս պահուս անաղանգը պիտի հնչեցնէր. ճիշդ այս պահուն, մէկը սատանայօրէն կը խաղար մեր ծրագիրներուն հետը:

Ասիկա զուտ յիմարութիւն էր, բայց, տակաւին կատարած չէի լրտեսի դերը, գէթ պատերազմի պահուն:

Աւագէ և քարէ ցամաքամաս մը կ'երկարէր դէպի ծովախորշին մէջտեղը. քիչ մը անդին կային աւազակոյտեր և խոտալիք հողեր. բայց հարաւային ծայրին ջուրը խորունկ էր: Ընդծովեան անշափ յառաջացաւ որչափ կրնար համարձակիլ, և առանց վայրկեան կորսնցնելու, նաւակը ջուր իջեցուցինք:

Վիտրովէն, ես և երկու նաւաստիներ և հեծանիւս կուտակուեցանք նաւակին մէջը, զոր զգուշօրէն յառաջ քշեցինք դէպի ծովափին ժայռերը, որոնց մէջտեղերը քանի մը վայրկեան խորխափումներէ յետոյ, ցամաք ելելիք զծայրելի խորշ մը գտանք:

Վիտրովէն և ես դիւրաւ դուրս ցատկեցինք և հեծանիւն ալ կրնար դիւրաւ հանուիլ: Ի՞նչպէս պատահեցաւ սակայն չեմ գիտեր, բայց երբ նաւաստիները հեծանիւն վեր կը բարձրացնէին, նաւակը չըջեցաւ, և եր-

գու գիրուկները զայն սահեցուցին իրենց ձեռքէն, և որուն վրայ եկաւ փշրուիլ փրփուրի կոյտ մը: Այս պատահարը նկատի չառնուեցաւ այն պահուն, որովհետեւ բռնելով մեքենան դուրս հանեցի, զոր տափարակ ժայռերու վրայէն գլտորելով քշեցի մինչև բարձրագոյն բլուրը:

— Այժմ ըսի, միս մինակ պիտի կատարեմ գործը:

Վիտրովէն ուժգնօրէն անգամայն ձեռքս:

— Հինգշաբթի գիշերն ենք. պիտի վերադառնանք Կիրակի, Երկուշաբթի և Երեքշաբթի գիշերները, այս կէտը մի՛ մոռնար:

— Անգլիական նաւարածինը և օդը եթէ թռչատութեն, պիտի վերադառնաք, աւելցուցի ժպտելով:

— Բնաւ մի՛ վախնաք. հոգ պիտի ըլլանք և ձեզ նաւ պիտի առնենք, այս կամ այն կերպով:

Ողջոյն մը, և իրենցմէ բաժնուեցայ, և սկսայ հեծանիւս գլտորել մարգագետնին վրայ: Սակայն կը խոստովանիմ որ, դեռ շատ չհեռացած, կեցայ և ետ նայեցայ:

Հեցառող նաւուն խուլ ձայնը լսեցի, և նշմարեցի իր գորշ կողքը: Կը թուէր որ ծովու թռչունները կ'երգէին:

Այսպէս, ես, Գոնրատ Վոն Պէլք: գերման ծովային սպայ, կը գտնուէի բրիտանական հողի վրայ, առանց կարենալ փախչելու ոեւէ յոյսի, գէթ երեք երկայն օրերու միջոցին: Բրիտանական սովորական հող ալ չէր. հողին վրայ կը գտնուէի խստիւ պահպանուած այն անբռնաբարելի կղզիներէն մէկուն, (զոր պէտք չէ անուանել հոս) և ուր իր որջը ունի անգլիական նաւատորմը:

Ընդծովեայէ մը դուրս ելնելու դժուարութիւն չկար, եթէ պարագաները նպաստաւոր ըլլային: Բայց, նպատակակէտս էր թափանցել էն զաղտնի նաւային «սրբարան»ի մը և հոգ անցնել երեք օրեր:

Երեք յատկութիւններու համար, զիս ընտրած էին

11276-520

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

այս պաշտօնին: 1) Գր նկատուելի պաղարիւնութիւն ունեցող մը՝ ամենազգուարին ձեռնարկներու մէջ. 2) Անգլիերէն կը խօսէի ոչ միայն զիւրութեամբ, այլ բնիկի մը ձեւովը և շեշտովը. 3) Վերջապէս կ'ուզեմ կարծել որ, զիս տխմար մը չէին նկատեր: Շատ չանցած սակայն, պիտի հասկնաք որ, ինչ ճարպիկ մէկը կար զիս կառավարող. այս յանդուգն ձեռնարկին ճշմարիտ ուղեղն էր, որուն լոկ օգնականն էի, բայց, լաւագոյն յատկութիւններով օժտուած օգնական մը:

Ես միայն յղացած էի հեծանիւ մը պոնիւլու գաղափարը, զոր գնահատեցին և հաստատեցին պետերս: Ասիկա ինձի պիտի հայթայթէր ձեռք բերուելիք դիւրին առաւելութիւններ: Հեծանիւով գացող մը՝ ճամբաներու վրայ հետաքրքրութիւն չպիտի պատճառէ և անոր երեւումը կ'սկսէ չպիտի արթնցնէ. բաց աստի, չպիտի երեւակայէին որ, իմ տեսակէս ճամբորդ մը դուրսէն եկած ըլլայ այսպիսի մեքենայով մը: Աւելին կայ. արագօրէն պիտի անցնէի ճամբաներէ և նեղ պարագայի մը, միջոցը պիտի ունենայի հետապնդումէ խուսափելու: Բայց, ինձի համար կարեւոր բան մը եւս կար. կրնայի միասին առնել նաւային համազգեստս՝ սիւլիսքի իրեղէններու մէջ: Եւ եթէ պատահէր որ բռնուէի, այս միջոցը ինձի պիտի թոյլատրէր խուսափիլ լրտեսներու մահացու ճակատագրէն:

Անդադար, ինքնիրենս կ'ըսէի որ, լրտես մը չէի, այլ պարզօրէն, արկածախնդիր ճամբորդ մը: Սնդիւղացիք ալ զայն միեւնոյն կերպով պիտի դատէին: Ուրիշ խընդիր է այս:

Առաջին գործս էր, օրը ծագելէ առաջ, վաղվոտել մեծ մասին մէջ քսան մղոն ճամբու մը, և յետոյ ետ դառնալ դէպի նաւային կայանը: Շատ պարզ գործ մը կ'երեւար, առատօրէն ժամանակ ունէի, գիտէի որ ճամբաները լաւ էին. այս ժամուն ոչ ոք դուրս կ'ելլէր (կամ

դէ՞ր էլլելու չէր) և պիտի տեսնէք որ, հիանալիօրէն ճարտար էին ձեռք առնուած կարգադրութիւնները՝ ապահով տեղ մը ընդունելութեանս համար:

Մեծ ճամբան գտնելու էի նախ: Բացայայտօրէն, ցոյց գիտէի քարտէսը, որուն մէկօրինակը գրպանս էր, — թէեւ աւելորդ զգուշութիւն — բայց, քայել աղջամուղջներու մէջ, ինքնին այնչափ ալ դիւրին գործ չէր:

Մարգագետինը մեղմիւ կը ցածնար առջեւս, և գիտէի որ, քանի մը հարիւր եարտա անդին, պիտի հանդիպէի գէշ ճամբու մը, որ ատեն մը պիտի երկարէր ծովափէն, և յետոյ երբ որ հասնէր մաքուր հողերու, զանոնք ուղիղ անկիւնի պիտի բաժնէր, յանգելու համար մեծ ճամբուն:

Այսպէս, համբերութեամբ կը քշէի հեծանիւս, զայն անցնելով խոտէ խոտ և բլրակէ բլրակ: Վայրկեանները կը սահէին. հողը միշտ կը ցածնար և ծովէն շատ քիչ բարձր էր. մեծ ճամբան հասած ըլլալու էի շատոնց, սակայն, ճամբու ունէ հետք չէի գտներ:

Կեցայ. կը ջանայի հանդարտ մնալ և ջիղերուս տէրը՝ դիտելով շուրջս, դիշերուան մէջ: Լուսինը կը փայլէր բարձրերը, բայց ամպերը կը ծածկէին երկնքին մեծ մասը: Բաւական լոյս չկար բան մը հասկնալու համար. որոշեցի ետ դառնալ, ճամբէն քիչ մը յեղիլ, հեռանալով ծովէն: Երկու վայրկեան վերջը գլտորեցայ պարապին մէջ, և մեքենան գլխուս վրայ կը տապալկէի. ճամբաս գտած էի...

Շտկեցի հեծանիւս, և կռնակս ծովեզերքին յառաջ մղեցի մարգագետին վրայ. այս աշխատութիւնը սպառեց համբերութիւնս: Յանկարծ, սպիտակ աւազը զաղրեցաւ, տեսայ որ կը գտնուէի սեպալեր ճամբու մը վրան, ճիւղը գլխաւոր ճամբուն, որ կը տանի նպատակակէտիս, ուրախութենէս պիտի պոռայի:

— Ահաւասիկ, գործս շտկուեցաւ:

Ճամբայ ելայ, սիրտս թեթեւցած: Այս առաջին պղտիկ տաղտուկը՝ բոլորովին պարզ կը ցուցնէր ինծի՝ յանդուգն ձեռնարկիս հետեւանքը:

Հասայ ձիւղաւորումին. աջ կողմը դարձայ մանելու գլխաւոր ճամբուն մէջ: Ծովը անհետացած էր, բայց, ձախ կողմս կը տեսնէի առարկայի մը ցոլացումը, և ճիշդ մօտս, ցած պատեր և մշակուած դաշտերու մթին հեռանկարներ: Յաճ և մօայլ շէնքի մը քովէն անցայ, յետոյ տարօրինակ ժայռ մը տնկուեցաւ, քիչ մը ցածցաւ և յետոյ բարձրացաւ: Երբ պիտի մագլցէի վրան, սրտի սարսափելի սեղմում մը զգացի. Պիւք Ֆիւք ըրաւ հեծանիւս, վերջը լռեց. անգամ մը եւս Ֆիւք, յետոյ երկու երեք թեթեւ պայթումներ, վերջը այլեւս ոչինչ...:

Ճամբորդութիւնս մէկէն ի մէկ ընդհատեցաւ: Ճամբուն վրայ ոտք դրի:

— Հոս ի՞նչ մատ ունի ստատանան կը մրմռայի:

Մաքրած, խղոտած էի մեքենաս, ապահովուած որ ամէն բան ի կարգի էր:

Ուրեմն ի՞նչ յառաջ եկած էր: Այդ պահուն յիշեցի, սոսկումի զգացումով, աղի ջուրի այդ կոհակը...:

Բ.

ԳԻՇԵՐԸ ԱԿԵՐԱԿ ՏՈՒՆԻ ՄԸ ՄԷՋ

Պիտի խնդաք գաղափարին համար նաւաստիի մը, որ կը վրդովուէր աղի ջուրի հպումին համար: Եթէ հեծանիւի վարժ ըլլայիք, բնաւ չպիտի խնդայիք: Աղկից կրնար ծագիլ մէկէ աւելի վտանգաւոր հետեւանքներ ինծի համար:

Այս պարապ ճամբուն մէջտեղը, օտար հողի վրայ, թշնամի աստղերու ներքեւ, ելեքտրական լամպարս բըռ-

նելով կ'ը ջանայի հասկնալ թէ՛ ինչո՞ւ հեծանիւս խանդարուած էր: Կր յիշէի որ աղէտիս զլխաւոր պատճառը աղի էր. յայնժամ, յուսահատութեան զգացումի պէս բան մը ունեցայ: Ի՞նչը տարուած էր: Ժամուան մը մէջ կրնայի զախ հասկնալ և նորոգել ցորեկուան լոյսով: Բայց լամպարի լոյսով թերեւս ամբողջ գիշերը անցնէի առանց օգուտ մը ձեռք բերելու:

Այդ միջոցին, գիշերուան ժամերը կը սահէին. և քնացող թշնամիներէ շրջապատուած ըլլալու գիտակցութիւնը ունէի: Այս կղզիին մէջ մեկուսացած էի միակ բարեկամով մը, որ քսան մղոն հեռու էր ասկից:

Սակայն, կը ջանայի զսպել մտահոգութիւնս: Առանց եկամուտի խեղճ կամ տխմար մարդ մը ըլլալուս համար չէր որ ընտրուած էի այս պաշտօնին: Ո՛չ, ուրեմն, խելքիս տէրը ըլլալու էի:

Սպասել այս ճամբուն մէջտեղը, ջանալով կատարել գործ մը, ուր պիտի ձախողէի ապահովաբար, զուտ յիմարութիւն պիտի ըլլար: Նախ գտնելու էի պահուելիք տեղ մը. բայց ո՞ւր:

Այս կղզիները ոչ ծառ ունին, ոչ ցանկապատ, այլ կը բաղկանան անմշակ հողերէ, զգուելի մերկութիւն մը փախստականի մը համար որ հեծանիւ ալ ունի: Կարելի էր անշուշտ քարայրներ գտնել ժայռերու մէջ: Բայց, քիչ մը երեւակայեցէք վիճակը մարդու մը որ հեծանիւի մը ընկերակցութեամբ և աստղերու լոյսովը քարայր մը կը փնտռէ:

Յանկարծ, համճարեղ ներշնչում մ'ունեցայ: Ընդժովեային վրայ քարտէսներ ունէինք, օրոնց վրայ նշանակուած էր այս կղզիին խրաքանչիւր տունը, հող բընակող մարդուն անունովը: Այդ վայրկեանին օրհնեցի մեր կանխատեսող մեթոտը, օրովհետեւ, յիշողութեանս առջեւ չարութեամբ դաշտային տուներու լուամբ մը որոնք նօթագրուած էին «աւերակ և անբնակ»:

Ճամբայ ինկայ: Նպատակս էր հասնիլ, գէպի բլուր, ազարակներու վերջինին, որ միւսներէն զատուած էր, և ճամբայ մը հոգ կը տանէր:

Շրջականն ը թէեւ կեանքի նշան չկար և ոեւէ աղմուկ չէի լսեր, սակայն շրջահայեցողութեամբ յառաջ կ'երթայի փնտռելու լքեալ աւերակը:

Լոյսը սփռելով տեսայ որ, բոլորովին պտրապ շէնքի մը առջեւ էի, որ ժամանակին կրնար եղած ըլլալ սալօն մը, թերեւս ալ ախոռ մը: Վրան տանիքի մը կէսը մնացած էր: Մեքենաս զետեղեցի քովս, չոր խոտերը տափակցնելով վրան տարածուեցայ, սիկառէթ մը վառեցի և սկսայ խորհիլ: Մտածելով որ քանի մը ժամուան խաղաղ քուն մը պիտի թարմացնէր ուղեղս, ուստի քնացայ:

Երբ արթնցայ, որոշեցի մնալ գտնուած տեղս մինչև որ բոլոր մշակները կերակուրի երթային: Այն ատեն կը յուսայի աննշմար փախչիլ և երկիրը խուղարկել՝ փնտռելու յարսար թագստոց մը: Խառն արթնցնելու մէկու մը կասկածը: Քանի մը սանտիլի կերայ և սափորէս ումպ մը ջուր խմելով սիկառէթս հազիւ վառած էի տեսայ որ խարխուլ ծխնելոյզէն ծուխ մը կ'ելլէր, ճիշդ դէմս...

Գ.

ՊԱՏԻՆ ԵՏԵՒԸ...

Այս երկրագործական շէնքերը «աւերակ» էին, բայց ոչ «անբնակ»:

Կանգնեցայ և գայլի ոտքով մօտեցայ դուռին. այդ միջոցին, միւս տունին դուռը սկսաւ բացուիլ: Ով որ ըլլար, դրացին դանդաղութիւն մը կը դնէր իր շարժումներուն մէջ:

Յանկարծ կ'ըսած, չորացած, պառաւ կին մը երեւցաւ: Կր դիտէր իր շուրջը. խոհեմօրէն ետ գացի. բայց հասկըցայ որ անօգուտ էր: Ծուխը մեր երկուքին գոյութիւնը մէջտեղ հանած էր: Այս անգամ կը տեսնէի սիկառէթիս ամպը որ կը բարձրանար բացուած դուռին վերեւը:

Լսեցի իմ կողմս եկող պատախ՝ քայլերը. շատ չանցած իր շուքը տարածուեցաւ սեմին վրայ: Ինծի ուրիշ բան չմնաց ընելիք, եթէ ոչ երեւան ելլել:

— Բարի լոյս, ըսի մեղմօրէն:

Բառ մը չըսաւ: Մինակ թէ՛ դէմքս կը քննէր անհաճոյ ձեւով մը: Նմանօրինակ աչքեր չէի տեսած բնաւ: Մնամջապէս սկսայ կասկածիլ թէ՛ ինչո՞ւ այս վիճակը հոս կը բնակէր:

— Կարծեմ թէ՛ լաւ օդ մը պիտի ընէ այսօր, ըսի անհոգօրէն:

Շարունակեց զիս զննել և եթէ երբէք օր մը տեսայ կասկածներ մարդկային աչքերու մէջ, ահա այդ օրն էր:

— Ի՞նչ կը խորհիք, հարցուցի ժպտելով. անշուշտ ինէ լաւ կը ճանչնաք այս կողմերը:

Վերջապէս բացաւ բերանը և ինծի թուեցաւ երբէք յսած չըլլալ աւելի չարաշուք դիտողութիւն մը:

— Կրնայ ըլլալ որ օդը զեղեցիկ ըլլայ... քանի մը անձերու համար:

— Կը յուսամ անոնցմէ ըլլալ, պատասխանեցի կըրօցածիս չափ ուրախօրէն:

Ուրիշ բառ չաւելցուց, և իր լուռութիւնը ինծի համար ամբողջացուց՝ իր զննութեանը սպառնական իմաստը: Բացատրողական բառ մը յարմար նկատեցի.

— Հեծանիւս աւրուած էր, զայն հոս բերի նորոգելու: Իր չարաշուք ակնարկը զետեղուեցաւ մեքենայիս վրայ:

— Ի՞նչ պէտք ունէիք հոս մտնելու, զայն նորոգելիք համար, հարցուց:

— Յարմարագոյն տեղն էր զոր կրցայ դռնել, պատասխանեցի թիթեւօրէն:

— Թերեւս զայն անձրեւէ պահպանելու համար:

— Ո՛հ այո՛, տանիք մը շատ առաւելութիւններ ունի:

— Ուրեմն, ըսաւ, բաւական ատեն է որ հոս էք արթննալէս ի վեր չէ անձրեւած:

— Բայց, չըսի թէ՛ պատասպարուելու համար մտած էի, պատասխանեցի առոյգօրէն:

Պառաւ կիներ նորէն զիս դիտեց երկարօրէն:

— Նախ բան մը կ'ըսէք, յետոյ ուրիշ բան, դիտել տուաւ:

Փափաք ունէի ըսելու իրեն որ, իր կոշումէն շեղած էր: Յօնքերը պսակուելու այս կերպերովը և հարցաքննելու մէթոտովը, օրէնքի ի՛նչ սարսափելի մարդ մը պիտի ըլլար: Սակայն, մտածեցի որ, աւելի ապահով էի քաղաքավար և ուրախ երեւնալով:

— Մտածեցէ՛ք, ինչ որ կ'ուզէք, բարի կին (dame):

— Օտարական մը ըլլալու էք:

— Օտարական. Ո՞ր սատանան այնպէս կարծել կուտայ ձեզի:

— Տարօրինակ բառեր կը գործածէք:

— Dame գերմաներէն բառ մ'է, զոր կը գործածեն տարիքոտ կիներու համար:

Ուրիշ ժամանակներ, լեզուաբանական այս գիւտը կրնար զիս զուարճացնել. բայց այս վայրկեանին, շատ յատկօրէն ցոյց կուտար խօսակցիս խորհրդածութիւններուն վտանգաւոր ընթացքը:

— Է՛ լաւ ըսի, եթէ գերմաներէն բառ մ'է, կրնամ ըսել որ, այդ աղտոտ լեզուին միակ բառն է զոր արտասանած եմ:

Նորէն պատասխան չստացայ: Այս լռութիւնը գէշ նշան մը երեւցաւ ինծի, և խորհեցայ որ, այս իրադրութիւնն որքան շուտ հեռանամ այնքան լաւ պիտի ըլլայ:

— Քանի որ հեծանիւս նորոգուած է, լաւ է որ մեկնիմ: Պառաւ չպատասխանեց:

— Բազմը չուշացաւ զիս ստիպելու.՝ բաի ինքնիշխանս և արագօրէն վազեցի ճամբուն աւղղութեամբ:

Խօհեմութիւն էր շուրջս շրթել, բայց մեծ ճամբուն հասած, ձախ ուսիս վրայէն ակնարկ մը նետելով, տեսայ որ, պառաւը գաշ երէն կ'անցնէր, այնպիսի կերպարանքով մը, որուն կարող չէի զգար զինքը, կը վազէր դէպի մերձաւոր ապարակը:

Որչափ փափաքեցայ հեռանալ այս ծովափէն, առանց ուրիշ արկածի հանդիպելու այս անիծեալ գաւառին մէջ: Բայց չէի գիտեր որ, հեծանիւս ինչպէս պիտի անցնէր այսչափ դժուարին վերելքէ մը:

Նախօրէ գիշեր եկած ճամբէս արագօրէն անցայ, հեռանալով պառաւ վհուկէն և դաշտերու մէջ տեսնելով մէկէ աւելի մշակներ, և գուռերու առջև մէկէ աւելի կիներ: Ամէնքն ալ աչքով կը հետեւէին առտուն կանուխներ: Ամէնքն ալ աչքով կը հետեւէին առտուն կանուխներ: Սակայն, իմ մասիս իրարու լուր պիտի տային, կամ գէթ, պիտի հսկէին բոլոր շարժումներուս: Այս երկրին մէջ, թակարդի մէջ բռնուած մուկի պիտի նմանէի:

Ճամբան կտրելով արագօրէն կ'ընէի այս տխուր խորհրդածութիւնները: Գործերու առած ընթացքը նկատելով, այլեւս չէի համարձակէր ուրիշ ապաստանարան փնտռել մեծ ճամբաներէ հեռացած վայրերու մէջ: Հասանական է որ, իմ մասիս իրարու լուր պիտի տային, կամ գէթ, պիտի հսկէին բոլոր շարժումներուս: Այս երկրին մէջ, թակարդի մէջ բռնուած մուկի պիտի նմանէի:

Մտածեցի որ, ուր որ զիս ամենէն քիչ պիտի կասկածէին՝ քանի մը մզոն անդին էր այն ճամբուն վրայ, որ գիշերուան ապաստարանիս մօտէն կ'անցնէր, հակառակ ուղղութեամբ ճամբուն, ուրկից փախչիլս տեսած էին:

Որոշեցի ետ դառնալ և հոն երթալ:

Բարեբաղդարար, հեծանիւս արագօրէն կը վազէր։ Այս հեծանիւներու հանած ձայնը պարզապէս դժոխային է։

Ձեռնարկիս արկածալիւր ըլլալը գիտէի, բայց պաշարիւն էի և ուրախ։ Բազդը կնոջ կը հմանի, կը նպաստաւորէ իր վրայ վստահութիւն ունեցողը։

Կը յառաջանայի ծովեզերքի ուղղութեամբ և շատ չանցած հասաւ փնտռած ճամբուս, որուն միացումի կէտին վրայ ոտքս գետին գրի և սկսայ քննել շուրջս։

Բերրի հովիտ մը մեղմօրէն կը ցածնար մինչև պղզտիկ ծովափորը մը՝ երկու ծայրերուն մէջտեղը։ Ատկից դուրս կուգար հանդարտութեան տարօրինակ տպաւորութիւն մ'։ Կարելի՞ էր որ, պատերազմի մէջ եղող երկիր մը ըլլար ասիկա, թերեւս, ցնծացող կոհակներու ներքեւ — այս վայրկեանիս իսկ — սուզանաւ մը կը սողոկէր գաղտագողի։ Խաղաղ և լուսառատ մթնոլորտը, կապոյտ երկնքի այս ընդարձակ տարածութեանը ներքեւ, կը հանդարտեցնէր ջիւերս, զանոնք վնասէր մը գաւազանին վերածելով։

Վերջապէս հասայ ծովեզերքը, ուր երկու ժամ մը նացի՝ արեւու մէջ տաքնալով։ Այս միջոցին ոեւէ մարդ չերեւցաւ։ Խաղաղ և չլացուցիչ ծովը ամայի էր։ Այս կողմէ չկար վտանգի ոեւէ ստուեր, մտահոգութեան ոեւէ պատճառ։

Ճամբուն վրայ, ետեւս, քանի մը անգամներ լսեցի աղմուկներ, որ պէտք է ընդունիմ, վրդուկեցին խաղաղութիւնս, հեծանիւ մը, կառքի մը թաւալումը, սայլակներու երկարածգուած աղմուկը, որոնք բաւական ժամանակ կ'առնէին անցնելու համար։

Բաց աստի, ինքզինքիս արդարութիւն պարտիմ ընծայել որ տեղի չտուի փորձութեանը, անգամ մը իսկ կեցած տեղույս պատին վրայէն նայելու, տեսնելու դուրսէն անցնողները։ Նստած և անշարժ կը մնայի, մինչև որ աղմուկները դադրէին հեռուները, առ ի գլուշութիւն սիկարէթս մարեցի։

Արեւի այս երկայն լողանքիս միջոցին, կ'ըսէր զրեթէ բոլոր սանաւիչներս և կտոր մը չօքօլա, բայց մընացեալը պահեցի ամէն հաւանականութեան դէմ։ Արեւ կ'իյնար, յետ միջօրէն կը վերջանար։ Յոյսը վերստացայ աւելի ապահով կերպով։

Այդ միջոցին ձայներ լսեցի։ 5—6 մէթր հեռաւորութենէ մը։ Մարդ մը, անմիջապէս պատին անկիւնը դարձաւ և կեցաւ զիս տեսնելով։

Ի՞նչ բան զինքը թելագրած էր քանի մը մէթր առաջ գալով պատին վրայէն նայելու։ Դեռ այսօր անգամ չեմ հասկնար տոոր պատճառը։ Կրնայ ըլլալ որ, ուզած է այս կողմէն ծովափը երթալ։ Երբ քանի մը վայրկեան իրար դիտեցինք, այլեւս ապահով էի, որչափ ինքը ըսած ըլլար, թէ լսած է խօսուիլը կասկածելի հեծելանւորդի մասին։

Դ.

Գ Ա Մ Ե Ր Ը

— Ի՞նչ գեղեցիկ օր... գուցեի, առանց տեղէն ելնելու և նոր ծանօթ մը ունենալուս համար հաճոյք զգալ ձեւացնելով։

— Այո՛, պատասխանեց միւսը չոր կերպով և շիջահայեցողութեամբ։

Այո՛, ո՛չ, քաջալերական ձեւերը գէշ նշաններ էին, բայց նորեկը համակրելի անձ մ'էր. զոր երբեք տեսած ըլլամ։

Կը շարունակէր զիս գիտել չեչտակի, և այլեւս բընաւ չպատասխանեց։ Յետոյ դիտմամբ կռնակը ինծի դարձուց և իր թաղիքէ գլխարկը հանելով սկսաւ իր գլխուն շուրջը շարժել օդին մէջ, յայտնաբար, մէկու մը նշան ընելու համար։

Անմիջապէս հասկցայ որ աղէտը մօտալուտ էր եւ վայրկեանները թանկագին էին: Այս անվախ եւ ֆիզիքայէս կռաւ մարդը կ'երեւար որոշում մը տուած ըլլալ: Ոչինչ բան մը պիտի բաւէր իր կասկածները արթնցնելու եւ զինքն ինծի թշնամի դարձնելու:

Անշուշտ կրնայի ատրճանակս պորձածել, եւ շատ ալ հոգս չէր սպաննութիւն մ'ալ աւելցնել միւս ամբաստանութիւններուն վրայ, որոնց կրնայի ստպուիլ պատասխանել մայրամուտէն առաջ:

Յանկարծ, կատակի ձեւով հարցուցի.

— Արդեօք ընտանեկան ունակութիւն մ'է ձեզի դիտարկ շարժելը:

Մարդը խնդալէն մարեցաւ եւ ըսաւ.

— Բարեկամի մը նշան է՝ ընէի:

Իր խօսելու ձեւէն կը հասկնայի որ, ներողութիւն խնդրելու կերպարանք մ'ունէր:

Դատակիս կապուած ժամացոյցին նայելով, աճապարանօք ոտք ելայ եւ բացազանչեցի.

— Որքան ուշացած եմ:

Մարդը չփոթած էր. ես մեքենաս շտկեցի եւ ճամբայ ինկայ:

Սակայն, երթալու ատեն, արագ ակնարկ մը նետեցի ճամբուն երկայնքը: Մարդ մը հեծանիւ նստած էր, իր քովը երկու արբանեակով, որոնք գիւղացիի կը նմանէին. որչափ որ կրցայ հասկնալ հեռուէն: Բան մը շտկելու վրայ էին: Յայտնի էր որ, նոր բարեկամս այս խուսճէն էր եւ իր նշան տուած մարդն ալ հետքիս վրայ ձգուած հեծելնաւորդն էր: Այս հեծելնաւորդը պահ մը կեցած էր փնտռուք կատարելու, ինձմէ քառորդ մղոն հեռու տեղ մը:

Արագօրէն կը թաւալէի, ժամը քառասուն մղոն, առանց հոգ տանելու որ հետաքրքրութիւն յառաջ կը բերեմ ընթացքիս վրայ:

Ճամբան յանկարծ հեռացաւ ծովեզերքէն եւ ուղղակի ներսերը թափանցեց: Օձապտոյտ կ'երթար ջուրի ընդարձակ տարածութեան մը մէջ. լոկ եղէգներով եւ սեպածեւ ժայռով մը: Մարդ մը զիս կը հետապնդէր, որուն վրայ կրցայ ակնարկ մը նետել չնորհիւ անկիւնադարձերու: Հասկցայ որ, չպիտի կրնայի զինքը ետ ձգել, բայց ինքը ինծի հասնելու վրայ էր:

— Պէտք է գամերը փորձեմ, ըսի ինքնիրենս:

Վիտրովէն իրաւունք ունէր, ըսելով որ կանխադէնուած էի ամէն հաւանականութեան դէմ: Երկու կողմի գրպաններս կը պարունակէին գամեր, շատ սրածայր եւ խոշոր գլխով: Զանոնք առատօրէն ցանցի ճամբուս վրայ:

Ճամբուս այս ծայրը հիանալիօրէն կը յարմարէր գամերու գործածութիւն: Նեղ էր եւ ուռէ տուն չկար օգնութիւն ընծայելիք եւ ոչ ալ տեւէ հանդիսատես մը վկայութիւն տալու համար: Գամերէս ափ մը կը նետէի ետեւէս եւ շարունակ կը դառնայի արդիւնքը հասկնալու:

Մարդը սրարչաւ կը յառաջանար: Երկրորդ ափ մը գամեր եւս նետեցի. յետոյ երրորդ մը: Այդ միջոցին ճամբան չիփ չիտակ էր. զինքը կրցայ տեսնել երբ լծին անկիւնէն կը դառնար:

Հեռուն, կեցած կը քնէր իր հեծանիւին անիւները:

Այդ ժամուն ստուերները սկսած էին երկարաձգուիլ, բայց քանի մը ժամեր ալ սպասելու էի, որպէսզի մթութիւնը զիս իրապէս պաշտպանէր: Ուրեմն ի՞նչ, ընելու էի: Ո՞ր կողմէն դառնալ: Դատելով ժամաակէն որ սահած էր արշալոյսէն, հետքս գտնուելէն եւ այս հեծելնաւորդին երեւումէն ի վեր, այնտեղ ուր ինքզինքս տպահով կը կարծէի, կղզիին մնացեալ մասը խնդիրը իմացած ըլլալու էր:

Վախ մը ունեցայ որ, մարդս փոխանակ զբաղելու իր անիւին քառուկները նորոգելու եւ ժամանակ կորսնցնելու, մտադրելով վազել հեռադրատուն:

Ճիշդ ալ այնպէս բրաւ:

Գիտէի հեռագրատուններու դանդաղ տեղերը, որոնցմէ մին մօտագոյնն էր լճին, որուն եզերքը դեռ կը տատամսէր հետապնդողս:

Ուստի, քառորդ մղոն հեռու տեղ մը գետին իջայ, ու ճամբուն երկայնքի հեռագրաձողներէն միոյն վրայ հաղցեցայ և գրպանէս քաշեցի ճարպիկ ներշնչումներէս մին. երբ վար իջայ, հեռագրաթերը կտրուած էր...

Այժմ շատ հաւանականութիւն կար որ պիտի մնայի ինչևէ մայրամուտ:

Այդ միջոցին յանդուգն գաղափար մը յղացայ, որուն տեղի տուի: Կարելի եղածին չափ մօտ պիտի երթայի երեկոյեան ժամագրաւայրիս և աղկից պիտի փնտռէի ապաստանարան մը: Թերեւս խոհեմութիւն չէր մարդոց ուշադրութիւնը հրաւիրել այնպիսի տեղ մը ուր կը սորհէի երկու երեք օր անցնել, բայց այս նոր արկաւանայնորութիւնս այնքան հրապուրիչ երեւցաւ որ, հաշիւ մտածեցի վտանգի մասին:

Տակաւին կը թաւալէի միշտ մանուածապատ այս բաշտին մէջ — լիճերով կետկետուած — յետոյ, նորէն ծովուն մօտը հասայ: Բաց ծովը չէր այս անգամ. Բաւական լայն նեղուց մ'էր, որ կ'առաջնորդէր Ովկիանոսէն չէպի տեղ մը... ինծի համար շատ շահեկան:

Աչքերուս հանդիպած ամէն բան՝ պատերազմին հետ լապ ունէր. կ'աշխատէին ծովու այս բազուկը անմատելի ընծայել թշնամի նաւու մը անցքին, մակերեսի վրայ թէ սուզուած, պատահանի մը ապակիին նման, ուրկէ ճանձ մը չկրնար անցնիլ:

Մինչ դանդաղօրէն կ'ընթանայի, աջ և ձախ նայելով, համոզուեցաւ որ եթէ քննութեան առնէի, ժամանակս պարապի վատնած չպիտի ըլլայի գիտելով ինչ որ իր տեսնէի այս պահուս: Զինուորական դաստիարակութիւնս զիս ի վիճակի կ'ընէր հասկնալու տեսարանը, որ ոչինչ պիտի ըսէր սովորական ճամբորդի մը:

Տակաւ մագլցեցայ կակուղ վերելքի մը վրայ. ծովուն բազուկը կը ցածնար վարը և անդին կը տեսնուէր մթին բլուրներու շարք մը: Ետեւս, արեւը այժմ խոնարհած էր, և ամայի ճամբուն վրայ, ստուերս կ'երկարաձգուէր անչափօրէն:

Այս ճամբան չափաւանց ամայի էր և դաշտը խաղաղ: Լոկ ծովուն եզերքը կեանք կար, յոյժ մօտալուտ մահուան մը սպառնալիքով: Երբեմն երբեմն, կը լսուէին խուլ և ծանր յաջորդական հարուածներ, որոնք կը դըրրդացնէին գետինը: Գիտէի անոնց նշանակութիւնը...

Հեռուները կը տարածուէր հեղուկի ընդարձակ մակերես մը, կղզեակներով շրջապատուած, արեւու վերջին շողերուն ներքեւ: Մովափերէ միոյն երկայնքը շարուած, գորշագոյն նաւերու գծեր կը տեսնուէին, իրենց ծիւնելոյզներէն բարակ ծուխեր արձակելով:

Այս նաւերու ամէնքն ալ անշարժ և լուռ էին, որպէս հաստատուն զանգուածներ: Սակայն, այս նաւերը իմ երկրիս մտահոգութիւնն էին...

Առանց այս նաւերուն, շատ շանցած, թշնամիները պիտի պարտադրուէին խաղաղութեան, և աւելի զօրաւոր Գերման կայսրութիւն մը պիտի բարձրանար՝ աշխարհի բոլոր տէրութիւններէն վեր: Որքան կատէի այս նաւերը, և սակայն, — ինքս նաւաստի ըլլալով — որքան կը յարգէի զանոնք...

Միայնակ, այս սոսկալի Արմատայէն ճիւղը մը դանդաղօրէն յառաջացաւ աւազանին մէջէն: Զուգահեռաբար և բաւական հեռուն կը շարժէր շատ պզտիկ նաւ մը, անոր կը հետեւէր քառակուսի պզտիկ բան մը, որուն կարմիր գոյնը կը ցոլացնէին արեւու ճառագայթները: Յանկարծ, ճիւղը սկսաւ արձակել երկայն կայծակնեւոր շարք մը: Յետոյ, գրեթէ միաժամանակ, պո՛ււմ, պո՛ււմ... կարմիր գունդին շուրջ բարձրացան սպիտակ մեծ հասկերու ամբողջ խումբ մը:

11276-52

Անգլիոյ անհաշուելի նաւատորմը կը պատրաստուէր «Բեռ Օրուան»:

Առաջին անհարկով ձառնող խոշոր նաւը, որ մաս կը կազմէր չորս արէանօթներու շարքին: Անքան հրապուրուած էի որ, պահ մը չկրցայ շարժիլ. կը դիտէի թնդանօթաճուլիւնը: Կը նօթագրէի, ինչպէս կը բաժնուէին թնդանօթներուն անկման անկիւնները, ուրիշ շատ բաներ ալ կը նօթագրէի...

Յետոյ մտաբերեցի որ, վտանգաւոր էր հող աւելի մնալ և զգուշութեամբ վար իջայ և շուրջս քննելով յաղթական ուրախութեամբ արըշիմ հասկեցայ որ, նոյն իսկ այս համայնապատկերին մէջ կը գտնուէր հռչակաւոր ժամադրութեան տեղը...

Ե.

Ս Պ Ա Ս Ե Լ Ո Վ

Թաքստոցէս զուխս վերցնելով տեղայ տոգոյն կապոյտ երկնքի բնդարձակ տարածութիւն մը, և ամպեր որ կը գունաւորէին վերջալոյսի վարդադոյն ճառագայթները: Վարը կը տարածուէր Հիւսիսային Օովու փայլը: Աջ կողմը, կանաչօրակ կղզիներու ծովափեր կը բարձրանային մինչև մացառներով ծածկուած բլրակները: Յետոյ, ցամաքով շրջապատուած աւաղաններ, գորշագոյն այծմ նուազ որոշ:

Գտնուած տեղէն ոչ շատ հեռու, նշմարեցի պղտիկ արբալարան մը, կրօնքի պաշտօնեային բնակարանը:

Աչքերս յառեցան այս տունին վրայ:

Բնակեաց նաւը այլեւս դադրած էր թնդանօթ արձակելէ, և կը խարսխէր միւսներուն մօտը: Կարելի չէր հասկնալ կազմը նաւատորմին որ տակաւ կը բաժնուէր: Յայնժամ, ուշադրութեամբ և երկարօրէն դիտեցի տունը:

Գուպու մնաորի զայն ինձմէ բաժնող հողին վիճակը. յետոյ պատկեցայ չոր խաւովէ կախուղ անկողնի մը վրայ և սկսայ խորհրդածել:

Վասան էի որ ոչ ոք գիտէր պահուած տեղս. յայտնի էր որ գին տեւանող չէր եղած. սակայն անկատկած, վաղը առաւօտ պիտի սկսէին լրջօրէն հետապնդել խորհրդաւոր հեծելաւորը:

Ցաւ կ'զգայի հետադարձին դիմը կտրելու և անհարպիւօրէն հասկցնելու զի ըլլաւ:

Ճիշդ այդ պահուն, քիչ վար ճամբուն վրայ լսեցի աղմուկ մը, որ կը մօտենար: Զրու մը և կառքի մը աղմուկն էր: Կառքը երեւցաւ և ունեցայ զգացում մը, զոր շուտով չպիտի կարենամ մոռնալ:

Կառքին մէջ կը գտնուէին, քանի մը պայուսակներով կառապան մը և պարոն մը՝ թաղիքէ սեւ գլխարկով, վրան սեւ վերարկու մը առած: Մարդուն կոնակը ինձի դարձած էր, բայց, չէի կրնար զայն չճանչնալ: Ինչու լոկ այս գիշեր կը հասնէր:

Հետաքրքրութիւնը, մտահոգութիւնը, դիւ կ'այրէին, այնպէս որ անխոհեմութիւն մը գործեցի: Թագստոցէս ելլելով, ձեռքերու և ծունկերու վրայ կը քալէի, մինչև որ կրցայ ակնարկ մը նետել ճամբուն վրայ, որ կը տանէր դէպի այդ տունը: Յայնժամ, փորիս վրայ գետին տարածուեցայ և սկսայ դիտել:

Վայրէջքին մօտը, ձին զանգաղեցուց իր քայլերը, և գիտնալու անհամբերութեանս մէջ, անհաճոյ սպասումի քանի մը վայրկեաններ ապրեցայ: Գիշերը արագօրէն կ'իջնար, բայց դեռ բաւական լոյս կար տեսնելու, կամ տեսնուելու: Վերջապէս, կառքը դարձաւ ճամբուն այն տեղէն, ինչպէս որ կանխագուշակած էի: Ապա, աւագօրէն ետ ետ մագլցեցայ, աւելի աճապարանօք քան արժանապատուութեամբ:

Ճիշդ ինքն էր. Եւ լոկ այս գիշեր կը ժամանէր:

Եթէ ինծի պատահող արկածը տեղի չունենար, ինչ
նեղ դրութեան մէջ պիտի գտնուէի: Երբէք տեւէ մէկը
այնքան ջերմօրէն չեմ օրհնած, որքան սա ձախաւեր նա-
ւաստին, որ ձգած էր հեծելանիւս: Դաւով աղի ջուրի
ալիքին որ աւրած էր իր մեքենականութիւնը, հրաշքով
չէր ժայթքած:

Ինծի համար, միշտ գոյութիւն ունէին՝ հետքս ցոյց
տուած ըլլալու ճանճրոյթը և մտահոգութիւնը, բայց,
այս վայրկեանիս այդքանը բարեբաղդաբար չէր պատահած:
Նորէն դուրս սողոսկեցայ և մտցաւին վրայ տարած-
ուելով սպասեցի մթին գիշերը:

ՍԵՒԱԶԳԵՍՏ ԼՐՏԵՍԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶԻՆ ԿՈՂՄԷ ԳՐՈՒԱԾ ԳԱՆԻ ՄԸ ԳԼՈՒԽՆԵՐ

Ա.

ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ՕՏԱՐԱԿԱՆԸ

Միեւնոյն տարւոյ Յուլիս ամսուն Գեր. Ալէքսան-
դըր Պուրնէթ. անհոգութեան մը հետեւանքով, ամէնուն
բերանը ինկաւ:

Սիրայօժար լուռանկարուեցաւ թեմին խումբ մը ե-
րիտասարդներուն մէջտեղը, որոնք լսած էին հայրենի-
քի կոչը և թուն վերադարձած էին խաբով Ձաք-բա-
րով ըսելու իրենց ծնողացը: Փորձին արժանիքը, պատ-
կերի և գիմադծի անվիճելի նմանութիւնը, զոր ամէն
առտու կը տեսնէր Պուրնէթ, իր մօրուքը շտկելու ա-
տեն, ակնյայտօրէն հաճոյ երեւցած էին իրեն:

Բայց, այս խմբանկարի հրատարակումը երկու կա-
րեւոր թերթերու մէջ, զինքը նեղած էին. Պուրնէթ հա-
մեստ մարդ մէր և կը սոսկար հրապարակուելէ: Միւս
կողմէ կ'զգար որ պարտէր ինքն ալ խաբի հանգնիլ:

Այ. Պուրնէթ ինքզինքը մեղադրելիք բան մը չու-
նէր, որովհետեւ քառասունը անցած ըլլալով, զինուորա-

կան տարիքի մէջ չէր: Այրի և անբնական էր, արդէն, 15 տարի ապրած էր Սկովտիոյ նաւով բնակչութիւն ունեցող մէկ թեմին մէջը: Յաճախ իր կնոջը մասին ի վեր, հոգեով անհանգարտ և հիւսադիակ էր և պէտքը կ'ըզար տեղափոխուելու:

Եպիսկոպոսին այս լուսանկարը, իր թեմին մանուկներուն ձեռքին մէջը, տարօրինակ արկածներու պատճառ պիտի բլար:

Պաւլոսէթ ուշիմ և վտանգի հօտը առնող մարդ մը բլալէ աւելի պարզ և խաղաղ էր: Մեծկակ, դէմքը ածիւռած, մտածկոտ արտայայտութիւն մ'ուներ: Մագիւրը գորշագոյն դառնալով վրայ էին իր հոգեւորականը:

Իսնի մը օր յետոյ, թղթատարի միջոցաւ լրագիր մը ստացաւ, որոնցմէ շատ ստացած էր արդէն բարեմիա բարեկամներէ: Ամէն թերթ կը պարունակէր երիտասարդներու խմբանկարը: Խնդաց վերջինը բանալու պահուն:

Սակայն, ասիկա բոլորովին տարբեր թերթ մ'էր, առանց պատկերի: Մէկ էջը մատնանշուած էր կապոյտ մատիտով, միւս էջին լուսանցքը կարմիր: Իր ուշադրութիւնը կը հրաւիրէին սա ծանուցումին վրայ.

«Իւր. Միւրսէ, եպիսկոպոսը Միւրսի քեմին, ուրիշ տեղ պաշտօնի կոչուած էր, ուսի, բաց պաշտօն մը կը բոլուր լեցնելիք»:

Պաւլոսէթ նայեցաւ պահարանին: Մեքենայով գրուած իր անունը և հասցէն իրեն բան մը չէին հասկցներ: Բնականաբար, իր ուշադրութիւնը օւղղուեցաւ այդ թափուր թեմին: Գիտեր որ, ատիկա մաս կը կազմէր Հիւսիսային ծովու մաս մը կղզիներուն: Ըստ երեւոյթին, թոշակը կարեւոր բան մը բլալու չէր: Բայց, անկասկած, ատիկա իր այժմու պզտիկ թեմէն լաւագոյն բան մը բլալու էր: Գալով հեռաւորութեանը, Պաւլոսէթ կը գնահատէր քաջուած կեանքի խաղաղութիւնը:

Բայց, Պաւլոսէթ կը ստեփար կեանքի այսպիսի փոփոխութենէ մը: Չուզէր ձգել որ, այդ ճրագիրը հասնանայ իր ուղեղին մէջը: Ատոր հետեւանք պիտի չտար եթէ տարօրինակ դէպք մը չպատահեր յաջորդ կիրակին:

Պզտիկ թեմին եկեղեցին քիչ անգամ օտար այցելուներ կ'իյնդունէր: Եթէ պատահաբար մէկը գար, եպիսկոպոսը տեղեկութիւն կ'առնէր անմիջապէս: Առաջին կողմուր միջոցին, միշտ կը դիտէր իր հաւատադրեալներուն խումբը: Արդ, ո՞չ ոք կիրակին, իր փորձառու աչքեր բաղմութեան մէջ նշմարեց ներկայութեանը ճէնթըլմէնի մը, որ լաւ հագուած էր. ակնոց կը կրէր և յոյժ քարեպաշտ կ'երեւար:

Ամբողջ արարողութեան միջոցին, օտարականը իր աչքը չհեռացուց կղերին վրայէն, և Պաւլոսէթ իր ունկնդիրները գոհացնելու համար երկնցուց քարոզը:

Օղը լաւ էր: Պաշտամունքէն յետոյ, դերասպատիւը իր արքայաբանը վերադարձաւ ճամբան դանդաղելով, իր արքայաբանը փախչելէ արեւու փայլը և ջերմութիւնը, Այսպէսով կը վայելէր արեւու փայլը և ջերմութիւնը, անձրեւոտ շաբաթէ մը վերջը: Պաւլոսէթ հետեւած ճամբան դեռին մէջէն կ'անցներ: Երբ մօտեցաւ կամուրջին, տեսաւ օտարականը որ յենած էր կամուրջին, սիւկար մը կը ծխէր և կը դիտէր ջուրի վաղքը: Իր մօտը, ճամբուն մէկ կողմը, կը կենար մեծ ինքնաշարժ մը, զոր ճէնթըլմէնը անձամբ քշած բլալու էր, որովհետեւ չօֆէօտի հետք չկար:

— Բարի լոյս Տէր: Ի՞նչ գեղեցիկ օր է ըստ անձ ծանօթը, երբ կղերը իր քովէն կ'անցներ:

Գերասպատիւ Պաւլոսէթ դժգոհ չէր նոր ձայն մը լսելուն, կեցաւ և ժպտեցաւ: Անմիջապէս լաւ տպւորութիւն մը կրեց օտարականէն:

— Գիտին մէջ վահանաձուկ կ'ա՞յ:

Պաւլոսէթ պատասխանեց որ, զետր շատ ձուկ կը պարունակէր, որուն հետաքրքրուիլ ձեւացուց իր լաւ

սակիցը, և ուրիշ շատ մը հարցումներ ալ ըրաւ: Յետոյ լուրջ երեւոյթ մը առնելով ըսաւ.

— Թոյլ տուէ՛ք, ձեզ շնորհակալութիւն յայտնել ձեր ընտիր ճառին համար: Ինքնաշարժով կ'անցնէի, երբ տեսայ որ ժողովուրդը եկեղեցի կը մանէր. գաղափարը ունեցայ ներսը աչք մը նետելու: Ձեզ կ'ապահովեմ որ, չէի յուսար որ այնքան լաւ ճառ մը մտիկ պիտի ընէի, զորհաճոյքով վայելեցի:

Թէեւ չատ համեստ, Պուրնէթ գոհ մնաց օտարականին գովասանքներէն:

— Ձեր լսելը հաճոյք մ'էր, պատասխանեց, որովհետեւ, այսպիսի հեռաւոր տեղ մը, քարոզիչ մը ժանդատելու վտանգին մէջ է:

— Ձեզ բոլորովին գաղափարակից չեմ, պարոն, ըսաւ օտարականը: Ըստ փորձառութեանս — որ բաւական ընդարձակ է — հեռաւոր վայրերու մէջ մարդ աւելի լաւ կը խօսկայ:

Կղերականը իրեն համամիտ գտնուեցաւ:

Օտարականը յարեց.

— Մարդ երբեմն երբեմն պէտք ունի փոփոխումի: Բայց, ինչ որ ալ ընէք, զգուշացէ՛ք բաղմութեան մէջ կորսուելէ:

Այս գաղափարը — թէեւ անորոշ — ուշադրութիւնը գրաւեց Պուրնէթին, իրրեւ նոր կէտ մը լուծելու խնդիրը, որ իրեն կը վերաբերէր: Կը մոռնար նախաճաշին իրեն սպասելը, և, երբ օտարականը իրեն հրաժեշտ տուաւ, զայն ընդունեց և ինքն ալ կոթնեցաւ կամուրջի եզերքին:

Հոդ, աչքը հոսանքին յառած, մտիկ ըրաւ, յետոյ, երկարօրէն խօսեցաւ:

Օտարականը կը գովէր պզտիկ քաղաքները Սկովտիոյ, որուն ամէն կողմը շրջագայած էր, զոր ընելու համար, ծովէ անցած էր և կը գովէր հիւսիսային ծովու կղզիները:

Խոնդալառութեամբ ըսաւ.

— Այցելելիք հաճելի վայր մ'է այս, ուր կայ հանդարտութիւն մը, հեշտին հրապոյր մը: Շարաթ մը հոս ապրելէ վերջը, ինքզինքն տարբեր մարդ մը գգացի ֆիզիքապէս և մտաւորապէս:

— Արդեօք կը ճանչնա՞ք հոն՝ ձեզի պաշտօնակից մը Մուրաօք. իր թեմին անունն էր. . . ա՛յ. չկրցայ յիշել, Մէրտալ, այո՛, այո՛, ճիշդ այն է:

Ձուգաղփալութիւնը տարօրինակ երեւցաւ Պուրնէթի:

— Ո՛չ, անձնապէս չեմ ճանչնար, Պ. Մուրաօք:

— Շատ ուշիմ մարդ մ'է: Շատ լաւ, ինծի ըսաւ որ իր թեմը իրական դրախտ մ'էր երկրիս վրայ:

— Սակայն, իր թեմը լքած է, ըսաւ Պուրնէթ:

Օտարականը զարմացած թուեցաւ:

— Ի՜նչ լաւ առիթ ուրիշի համար, բացապանչեց:

Իր սիկարի ծովին մէջէն, Պուրնէթ մտածկոտ կը դիտէր իրմէ վար գետին մթին ջուրերը: Դանդաղօրէն ըսաւ.

— Խորհած էի փոփոխութիւն մը: Բայց, բացայայտօրէն, եթէ թեկնածու ըլլայի, թերեւս, չընտրէին Մէրտալի:

— Կարծեմ թէ — այնպէս չէ՞ — Սկովտիական եկեղեցւոյ մէջ սովորութիւն է երթալ փորձի համար քաւով խօսիլ թափուր թեմի մը մէջ:

— Այս սովորութիւնը. . . սակայն, համամիտ չեմ ձոյն սխալէմին:

— Ձեզի գաղափարակից եմ: Ասոր հետ մէկտեղ, ինչու չփորձել բազը. կը խօսիմ մարդու մը պէտ որ կը ճանչնայ այն տեղը, Պ. Մուրաօք և գիտէ անոր մը տածածը: Ասկէց դատ, հաճելի պոռոյտ մը պիտի ընէիք հոդ:

— Երկայն ճամբորդութիւն մ'է:

— Ձեր ճամբու ծախքը չե՞ն վճարեր:

— Այո՛, բայց կարծեմ որ, այս պահուստ դժուար է

մօտենալ այդ կղզիներուն: Նաւային իշխանութիւնները շատ խիստ են:

Օտարականը կը պայթէր խնդալէ:

— Է՛հ, պարոն, կը կարծէ՞ք որ, բրիտանական նաւատորմը պիտի միջամտէ կղերի մը քարոզին իր հօտին ուղղուած. դուք պիտի ըլլաք միակ օտարականը, զոր պիտի թողուն անցնիլ:

— Ձեր ընելիք միակ գործն է անցագիր մը ձեռք անցնել:

— Արդեւք, դժուար է դաշն ձեռք ձգել:

— Լանքաշայրի մէկ դաւակն եմ. մեքենաներու բզզիւնը ինծի համար աւելի հասկնալի է քան անցագրի ձեւակերպութիւնները:

Պուրնէթ անգամ մ'ալ լռին դիտեց ջուրը:

Յետոյ, աչքերը վերցուց և լրջօրէն ըսաւ.

— Պէտք է ձեզ խոստովանիմ շատ տարօրինակ զուգահեռութիւն մը: Քանի մը օր առաջ, անձանք թաւրեկամ մը ինծի խրկեց լրագիր մը որ ձեռք կ'իմացնէր այդ թափուր պաշտօնը, և ծանուցումը ստորագծուած էր:

Լանքաշայրի տղան ապշածի երեւոյթը առաւ:

— Հաւատալիքս չգար:

— Այս ամէնքը ինծի կը թուին նախախնամական:

Օտարականը հանդիսաւորապէս յայտարեց որ, թէ և շատ բարեպաշտ մէկը չէր, բայց, ազդուած էր այս հրաշալի գործին ծագումէն:

Այդ վայրկեանին, կղերը լսեց ձայնը զանգակի մը, որ զինքը կը հրաւիրէր ճաշի: Ձեռքի համակիր սեղմում մը փոխանակեց օտարականին հետը, որուն չնորհակալութիւն յայտնեց իր հաճելի խօսակցութեանը համար և արագօրէն քալել սկսաւ:

Օտարականը դեռ քանի մը վայրկեան կեցաւ, յետո՛ւ կամուրջին պատին: Խօսակցութեան ամբողջ միջոցին, իր մանկական երեսը կը լուսաւորուէր ժպիտներով. այժմ ալ միշտ կը ժպտէր, բայց, բաւական տարբեր արտայայտութեամբ:

Բ

Շ Օ Ց Է Օ Ռ Ը

Պ. Պուրնէթ քիչ մը դանդաղ էր որոշում մը տալու մէջ, բայց, անգամ մը որ բան մը ընել զնէր միտքը, ընդհանրապէս: Ինչեւ ծայրը կ'երթար:

Ութը տասր օր վերջը, ինքզինքը թեկնածու արձանագրել տուած էր Մէրտալի թափուր եկեղեցիին, և միջոցն էր ձեռք առած էր անոր բեմը ելնելու կիրակի օր մը Օգոստոս ամսոյն մէջ: Կը հաշուէր որ, կղզին պիտի հասնէր Հինգշաբթի օր մը և մինչեւ շաբթուան վերջը պիտի կարենար քնալ թափուր եկեղեցիին մէջ, քարոզել կիրակի օրը, և մեկնիլ Երկուշաբթի կամ Երեքշաբթի:

Իր վաղեմի բարեկամը՝ Տրիւմֆոնտ, տեղեկացած ըլլալով իր նպատակին, դաշն հրաւիրեց կանգ առնել ճամբան իր տունը Էտինսուրկի մէջ: Պիտի հասնէր Երեքշաբթի ցերեկին և պիտի մեկնէր Չորեքշաբթի երեկոյ, Հիւսիսային ձեպընթացով: Այնպէս մը կարգադրեց որ Երեքշաբթի կէս օրէ վերջ կառք մը ունենայ, որով պիտի ուղղուէր Պէրվէք և պիտի բռնէր Սկոփալոյ ձեպընթացը որ կը հասնէր Էտինսուրկի վեցը քառորդ անցած:

Այլ քսանոր Պուրնէթ քաշուած կ'ապրէր և հետեւին շատախօսելիք քիչ դրացիներ ունէր: Այնպէս որ, իր գիացածին նայելով, խնդրէն լոկ տեղեկութիւն ունէին Տրիւմֆոնտի: Բայց, արքայաբանին մէջ կար շատ թանկազին ազալին մը, որ իր հասարակ արժանիքներուն կ'աւելցնէր ծայրայեղ ճաշակ մը խօսակցութեան:

Շաբաթ կէսօրէ վերջը իր մեկնումէն առաջ, Պուրնէթ պառչած մը կը վերադարնար, երբ նշմարեց ժարդկային սիւրւէթ մը, որ կ'անհետանար նօճիկներու պղտիկ անտառի մը մէջ, տունին ետեւը: Անգնահատելի Մա-

ոին իրեն ընրած ըլլալով իր թէյը, գերապատիւը հարցուց թէ ի՞նչ ապացութիւն ընդունած էր :

— Ո՛հ այս շօթէօտը շատ կոշտ թիւ մ'է պատասխանեց Մառին: Զինո՞ր եղած է և վիրաւորուած Մօնսի մէջ: Պուրկիք պիտի երթայ գործ փնտռելու:

Թէեւ միամիտ, կղերը ունէր քիչ մը փորձառութիւն մարդկային նկարագրի և հերոս յաւակնիլ ուզող վիրաւորներու մասին, որոնք ամէն կողմ կը պատին գործ փնտռելով:

— Կը յուսամ որ իրեն դրամ չտուիք:

— Այդպէս բան չպահանջեց, պտոաց Մառին: Այդ տեսակ մարդերէն չէր: Պատուաւոր երիտասարդ մ'էր: շատ հետաքրքիր էր գիտնալու ուր գացած ըլլալնիդ: Եպիսկոպոսը գլուխը ցնցեց:

— Կարծեմ իրեն ըսիք որ օր մեկնիյս և ուրիշ տեղեկութիւններ:

— Ո՛հ անշուշտ, գաղտնիք մը չկար, այնպէս չէ: Պուրկէթ զայն դիտեց շատ լրջօրէն:

— Այս մարդը կ'ուզէր ձգրտօրէն գիտնալ թէ՛ տէրի երբ պիտի բացակայի: Ուշադիր եղի՛ր, և գոնեքը գոց պահէ, Մառի: Եթէ այս մարդը վերադառնայ, մի՛ թողուր որ խոհանոց երթայ, ի՛նչ պատմութիւններ ալ ըսէ քեզի:

Պուրկէթ կը նկատէր Մառին, իրեւ բաւական խոհեմ կին մը: Իրեն տալով այս խրատը, բոլորովին մոռցաւ գէպքը, գէթ այդ վայրկեանին:

Երեքշաբթի օրը, օղը լաւ էր և տաք, շատ յարմար ճամբորդութիւն մը ընելու համար: Կէսօրուան տեսները Պուրկէթ պատրաստեց իր երկու պայուսակները: Սակայն, յանկարծ հեռագիր մը եկաւ, սա ձեռով շարադրուած:

«Բարեկամս Թայլը, այսօր ինքնաւարժով էսթնպուրի կը մեկնի: Զեզ պիտի առնե, պայուսակները միաւսին:

աքքայուսնեմ, ժամը վեցի ասեմները եւ հոս պիտի բերե: Աւելորդ և պոստիս սնել: Մրայն քե ու ասեմ տուն պիտի վերադառնան: ՏՐԻԻՄՕՆ

— Արդարեւ, պատասխանելիք բան մը չկայ, ըսաւ, Պուրկէթ ժպտելով:

Կղերը հիացաւ իր ծրարին մոցած այս փոփոխութիւնէն: Անմիջապէս ետ ձգեց իր կառքը և հրաման տուաւ Մառին, պատրաստել Կօրնթօօի չամիչներով պատրաստուած կարկանդակ մը, և ըսաւ.

— Մեկնելէ առաջ, այս Պ. Թայլըրը պիտի ուզէ նախաճաշ մը բնել. անշուշտ, չպիտի ուզէ շատ ժամանակ կորսնցնել, որովհետեւ, պիտի մթննայ Էտինպուրի չհասած: Ամէն բան պատրաստ ունեցէ՛ք, Մառի, ճիշդ թէյը տաք ջուրին մէջ նետելու չափ ժամանակ մը:

Զգալով որ աճապարելիք բան մը չկար, Պուրկէթ նստաւ իր նախաճաշը ընելու: Ուտելու ատեն ուշագրութեամբ կ'ուսումնասիրէր հեռագիրը: Յայնժամ, իր ուշադրութիւնը գրաւեցին անոր մասնաւոր կէտերը: Անոնք քիչ կարեւոր էին, բայց զինքը շատ կը զարմացրնէին: Կը ճանչնար Տրիւմօնի բարեկամներէն շատերը, բայց, բնաւ չէր լսած խօսուիլը հարուստ Թայլըրի մը մասին, ինքնաշարժի մը տէրը: Ասոր մէջ ալ զարմանալիք բան մը չկար. օր մը կ'ուսնեմք նոր բարեկամ մը, և կրնայ ըլլալ որ, ձեր հին բարեկամները երկարատեմն չի լսեն ատոր մասին խօսուիլը:

Այս հեռագրին ուշադրաւ կէտերն էին՝ իր երկարութիւնը, յստակութիւնը և իր պնդումը՝ յանձնարարելով չպատասխանել:

Ռօպէս Տրիւմօն ընտիր մարդ մ'էր, և բարի քրիստոնեայ, բայց երբէք մտխում չէր ըներ: Իր գրամները խնամքով կը պահէր: Բնաւ հեռագիր չէր զրկեր, երբ կրնար ուրիշ կերպ վարուիլ: Եթէ պարագաները զինքը ստիպէին, կը բաւականանար տասը բառով. Այսպէս, իր

հետադիրները ծանօթ էին իրենց համաոճառութեանը և ոչ թէ յատկութեանը համար: Բայց, ահաւասիկ 36 բառնոց հետադիր մը կը զրկէր հասցէով և արագորութեամբ Ահաւասիկ դրամ կը ծախսէր, յանդուգն կերպով, յատակ ընծայելու իւրաքանչիւր մանրամասնութիւն: Մասն առապէս չահեկան էին երեք բառերը որոնք կ'ըզուշացնէին Պորնէթը՝ պատասխանելու ձանձրոյթին դէմ: Անոր վեհանձն մտահոգութիւնը ապշեցուց Պորնէթը եւ եզրակացուց.

— Տրիւմօն ինքը չէ խմբագրած այս հետադիրը. իր բացատրել ուղածը մէկու մը բառը ըլլալու է, և այդ մէկը զայն շարագրած: Յուսալի է որ, միւսը զայն վըճարած է, և կամ Տրիւմօն հակասած է ինքզինքին:

Կէսօրէ վեջը անցաւ. վեցի ատենները կախկուպօքը դիտեց դուռը՝ սպասելով Պ. Թայլըրը և իր կառքը, բայց ժամը վեց ու կէս եղաւ և ոչ ոք երևցաւ:

Կղերը մտահոգ էր. ձամբորդութեան մեծագոյն մասը պէտք էր կատարել մութի մէջ: Քիչ վարժուած էր ինքնաշարժի, և գիշերը կտրուելիք երկայն ճամբայ մը իրեն կը թուէր կասկածելի և վտանգաւոր ձեռնարկ մը:

Վերջապէս եօթին քառորդ մնացած, անիւի մը աղմուկը լսուեցաւ, և քանի մը վայրկեան յետոյ, թուրիզմի երկայն ինքնաշարժ մը, մութ կանաչ ներկուած, կեցաւ համեատ արքայարանին առջեւ: Կղերը դիմաւորեց իր հիւրը:

Յանկարծ, կանգ առաւ ապշած: Պ. Թայլըրը նոյն ինքն Լանքաշայրցի օտարականն էր:

Իւր կողմէ, Պ. Թայլըրը եւս զարմացածի երեւոյթ առաւ: Ուրախօրէն գոչեց.

— Շատ տարօրինակ հանդիպում մը չէ՞: Ռօպէր Տրիւմօնի տոմսակը ստանալու, տեսայ ձեր բնակած երկիրը: Ինքնիշխան ըսի որ, արդեօք ճշգրտէն կրօնքի այն պաշտօնեան չէի՞ք, որուն հետ արդէն խօսած էի:

Կը փափաքէի որ իրաւ այնպէս ըլլար: Շատ դո՛ւ եմ ձեզ վերագտնելուս:

Ուժգնօրէն կը խնդար, բոյոր սրտէ, և իրեն հին բարեկամ, կը թօթուէր կղերին ձեռքը, որը թէ՛ և նուազ խանդավառ, դո՛ւ մնաց, և իր հիւրը առաջնորդեց արքայարանին սրահ:

— Կը յուսամ որ, թէյ մը կ'առնէք, ճամբայ իյնալէ առաջ:

— Յօժարակամ, բոյոր Լանքաշայրցիներուն պէս, թէյէն կ'ախորժիմ. այո՛, այո՛:

— Հիանալի. անմիջապէս պիտի բերուի. կայծեմ, երկար ատեն յետաձգելու չենք մեր մեկնումը:

Թայլըրը ինքզինքը թիկնաթոռի մը վրայ նետելով,

— Աճապարելու պէտք չկայ. մեկնելէ առաջ կ'ուզեմ լաւ մը ուտել. ըսաւ:

Այդ միջոցին, Պուրնէթ յիշեց որ, չօֆէօն մը տեսած էր ինքնաշարժին մէջ: Մարդասիրութիւնէ մղուած մեկնեցաւ սենեակէն և ուղղուեցաւ փողոցին դուռը, բայց հազիւ թէ տունին անիւնը դարձած էր, լսեց Թայլըրի զինքը կանչելը.

— Է՛լ լաւ. այսպէս ռէր կ'երթաք:

Միեւնոյն ատեն կղերին մօտն էր և անոր թեւը բռնած էր, երբ հասան բաց դուռին: Պուրնէթ վերջէն յիշեց տարօրինակ չեչոյր Թայլըրի և իր հապճեպ սեղմումը: Կասկած, մտահոգութիւն, բարկութիւն, ասոնց ամէնքն ալ կային միեւնոյն ատեն:

— Զեր չօֆէօնը պիտի հրաւիրէի դալ թէյ մը առնելու խոհանոցին մէջ, թոթովեց սրանեղած կղերականը:

— Սիրելի Պարոն, չօֆէօնս պէտք չունի բանի մը. իրեն հարցուցած էի արդէն, պատասխանեց Թայլըրը, ձեզ կը վստահեցնեմ որ, իրեն հարցուցի և մերժեց:

Պուրնէթ ստիպուեցաւ ետ դառնալ, ոչ առանց զարմացումի: Ակնարկ մը նետած էր չօֆէօնին վրայ. լաւ

ձեւերով մարդ մը, ածիլուած, կոնակը նստադրանին տուած, և գլխարկը մինչև աչքերը իջեցուցած: Դէմքին մէկ մասին վրայ նստուած նոյնիսկ այդ արագ ակնարկով, Պուրնէթի ուշագրութիւնը գրաւեց զարմանալի նմանութիւն մը: Սակայն, անկարող էր ըսել թէ՛ արդէն տեսած ըլլայ այդ մարդը և թէ՛ իրեն ի՞նչ կը յիշեցնէր այդ մարդը: Մի մոռնաք որ, մինչ կղերականը ոտքի ելաւ երթալ տեսնելու շօֆէօսը, Պ. Թայլըրի ձեւերուն մէջ տարօրինակ փոփոխութիւն մը յառաջ եկաւ: Ասկից եղբակոյցնելիք բան մը չկար, բայց պահ մը եպիսկոպոսը անհանգստութիւն մը զգաց այս դէպքէն:

Թայլըր այնչափ արագօրէն վերստացաւ իր դռարթ երեւոյթը, որքան արագութեամբ որ զայն կորսնցուցած էր, և փութաց ըսել զսպուած ձեւով մը.

— Ներեցէք, սիրելի Պ. Պուրնէթ, ձեզ յիմար երեւցած ըլլալու եմ: Ծշմարտութիւնը այն է որ, խօսքը մէջերնիս, վախցայ թէ ուխտի պիտի հրամցնէիք քաջ ճէյմսին:

— Ո՛հ ըսաւ կղերականը, ո՞ւրիշ ըրած է ըմպելիք չգործածելու:

Թայլըր քահ քահ խնդաց:

— Ծէյմս ըմպելիքէն կ'ախորժի, բայց, ճամբորդութեան ընթացքին չեմ թոյլատրեր ատկից կաթիլ մը իսկ առնել:

Պուրնէթ չատ ժամանակ կուտար մինչև որ մէկու մը մասին գէշ մտածէր. բայց հաղձեպով չէր հրաժարէր կտակածէ մը, անգամ մը զայն յղանալէ վերջը: Թէյի առջին գաւաթը խմելով մէկտեղ լուռ կը մնար:

Այդ միջոցին, մարդու չատ մօտիկ Մառին քիչ մը գոգոնութիւն կ'զգար. Ապահովարար, կառքին մէջ կեցող պաշտօնական հագուստով գեղեցիկ շօֆէօսը պիտի պահանջէր հաւկիթներ և թէյ, իր տիրոջը պէս:

Խոհանոցին մէջ նստած, ատեն մը Մառին սպասեց

որ ձէյմս ներս մտնաւ: Գլխանոցը լաւ յարդարած էր և կը ժպտէր իր մտածութիւններուն: Բայց, տակաւ առ տակաւ, իր յուսախաբութիւնը շատցաւ: Պուրնէթ մոռցած էր հիւրասիրութեան աւանդութիւնները, որ այս արքայարանին պատիւն էր:

Իր պարտականութիւնը շատ որոշ էր:

Խոհի դռնէն ելաւ և տունին շրջանը ըրաւ Օթօն կը կենար հոգ. գեղեցիկ մարդը գլուխը վար պառկած էր իր նստարանին վրայ, գլխարկը միշտ աչքերուն և երեւր ծռած մէկ ձեռքին վրայ. հազիւ կը նշմարուէր իր թիւն ծայրը:

Մարիին գալը այն ատեն հասկցաւ, երբ իրեն շատ մօտը եկաւ և սկսաւ ուժգին ձայնով պոռալ.

— Է՛հ, լաւ, ի՞նչ պիտի ըսէիք. մէկ գաւաթ թէյի և հաւկիթի համար, հէ՞:

Շօֆէօսը տեղէն ցատկեց, նոյնպէս Մառին. տեսած էր ձէյմսի դէմքը, թէև այս վերջինը զայն շուտով պահած էր իր ձեռքին ետեւը, առ երեւոյթս բնական շարժումով մը:

— Ո՛հ, մէքսի, բան մը չպիտի առնեմ ըսաւ յեղակարծօրէն:

Եւ դարձուց իր աչքերը:

Մառին վերադարձաւ իր խոհանոցը, ձանձրացած այս կոչոտ մերժումէն և խորապէս զարմացած:

Շօֆէօսի հագուստով մարդը կը նմանէր Պ. Պուրնէթի, իբրեւ երկուորեակ եղբայր մը:

Գ.

ԾՈՒԼԵԶԵՐՔԻՆ ՎՐԱՅ

Տակաւ առ տակաւ իր համարձակութիւնը գտաւ Պ. Պուրնէթ: Իր հիւրը շատ բարեկիրթ և համակրելի էր: Շատ կը գնահատէր Կօրնթօսի չամիչներէն շինուած կար-

կանդակը: Այսչափ բարի ներքնակն մը համար պղտխի կասկած մը ունենալ յիմարութիւն պիտի ըլլար:

Սակայն, կը մնար տարակոյտի ստուեր մը, զորչէր կրնար ամբողջովին վաճել կղերականը: Գալով Պ. Թայլըրի, երբէք տեսնուած է աւելի ուրախ, աւելի հոգածու ընկեր մը: Նա մտածած էր ամէն բանի մասին, զոր Պուրնէթ կրնար պէտք ունենալ ճամբորդութեան միջոցին:

— Անցագիրնիդ վրանիդ է, հարցունց:

— Այո՛, ներքին գրպանիս մէջ է. շատ ապահով:

— Կարելի չէ երեւակայել աւելի ապահով բան մը, ըսաւ Թայլըր մտերմօրէն: Շատ կանոնաւոր է: Կէ՞...

Պուրնէթ ցոյց տուաւ իր անցագիրը: Թայլըր ուշադրութեամբ քննեց անոր վրայ փակցուած կղերին լուսանկարը: Ուշադրութեամբ ստուգեց բոլոր մանրամասնութիւնները, և յետոյ, յայտարարեց որ ամէն բան կանոնաւոր է:

— Գործի մարդ եմ. Պ. Պուրնէթ, և կրնամ գնահատել, երբ գործ մը ինծի կանոնաւոր երեւայ, բայց ձեզմէ աւելի տեղեակ չեմ այն բաներու մասին, զոր կը պահանջեն իշխանութիւնները, և ոչ ալ ինչո՞ւ համար կը պահանջեն բոլոր այս տեղեկութիւնները: Վարչական թղթասպասում:

Իբրեւ յաւելուածական զգուշութիւն, Թայլըր իրեն խրատ տուաւ թղթապանակին մէջ տանեցնել քանի մը նամակներ և երկու երեք ստացագիրներ, որպէսզի զըժուարութեան մը հանդիպած պարագային միջոց ունենայ հաստատելու իր ինքնութիւնը:

Պուրնէթ միշտ քիչ մը կը զարմանար, բայց, կ'ընդունէր լանքաշարի այս ճարպիկ զուկին խրատները՝ որոնք կ'արժէին գործադրուիլ:

Սակայն զիշերը կը յառաջանար. Պ. Թայլըր ծանոյց որ, ճամբայ ելլելու պատրաստ էր: Զորս դաւաթ թէյ խմած էր, առանց անպարելու: Վայրկեան մը Պուր-

նէթ երեւակայեց որ, իր ճամբու ապագայ ընկերը պատճառ մ'ունէր ուշացնելու սեկնումը, բայց անմիջապէս խղճի խայթ ունեցաւ, այսպիսի գաղափար մը յղացած ըլլալուն: Արդարեւ, ինչո՞ւ խորհիլ ատոր վրայ:

Ինքնաշարժին մէջ տարին ծածկոցը, հովանոցը և կաշիէ երկու պայուսակները: Պուրնէթ և Թայլըր նստան ու կառքը ճամբայ ելաւ: Պուրնէթ ակնարկ մը եւս նետեց շփէօսին և նախազգացում մը ունեցաւ, զայն արդէն տեսած ըլլալու:

Երբ ճամբայ ինկան, մութին մէջ, ձէյմսի կոնակին տեսքը, իրեն տեսէ որոշ բան չիշեցունց:

Անմիջապէս դարձան փողոցի անկիւն մը, և կզերը զիտեց շրջակայքը, մտածոգ էր:

— Ուրեմն ո՞ր ճամբով կ'երթաք հարցունց:

— Պիտի միանանք ծովեզերքի ճամբուն, որ կուգայ Պէրվէքէ, պատասխանեց Թայլըր:

— Բայց բաւական չեղում մը պիտի ըլլայ այս:

Թայլըր պայթեցաւ խնդալէ:

— Ձէյմս իր գաղափարները ունի: Անկասկած կը ճանչնայ ծովեզերքի ճամբան, մինչդեռ ապահով չէ միւս ճամբուն համար: Զարժէք գրադուիլ այս չեղումով: Այս պիտի կառքով մը, տարբերութիւնը հաշիւի չառնուիր:

Թայլըր ուրիշ ընտիր սիկար մը եւս տուած էր կըզերին: Հանդարտօրէն ձխելով ապակիի մը ետեւը, որ զերենք կը պաշտպանէր հողմին դէմ, մոայլ դաշտով մը որ կը տարածուէր իրենց աչքերուն առջին, և առաջին պատղը որ տկարօրէն կը փայլէր իրենց գլխուն վերեւ, երկու նոր բարեկամները թեթեւ խօսակցութեան մը բռնուեցան. Թայլըր յոյժ հաճելի խօսող մ'էր: Սոսակցութիւնը դարձուց իր ընկերոջ գործերուն վրայ: Իրեն կ'ուղղէր անթիւ հորցումներ իր սովորութեանց, իր ապրելակերպին մասին, իր ամբողջ գոյութեանը մասին, հետաքրքրութիւն ցոյց կուտար իր պատասխաններուն:

Մէկ երկու անգամ կղերը ինքնիրենը հարցուց թէ՛
որ կողմը կ'երթային:

Բոլորովին մութ էր երբ հասան ծովեզերքի ճամբան:
Հասան մենակեաց կէտ մը, որ կ'երկարէր ծովափը
երբ ինքնաշարժը կեցաւ յանկարծ:

— Է՛հ, լաւ, պոռաց թայլըր, ի՞նչ կայ:

Շօֆէօռը կէս մը դառնալով, ցած ձայնով ըսաւ.

— Այդ լոյսը տեսա՞ք, պարոն:

Ճէյմս մատալը կը գուցնէր սև մարգագետինը, ի-
րենց և ծովեզերքի բլուրին մէջտեղը:

— Հո՛գ է, հո՛գ, ուր երկվայրկեան մը տեսայ լոյ-
սին փայլիլը. միեւնոյն ատեն նշմարեցի մէկը որ կը
շարժէր:

Թայլըր յետին աստիճան յուզուեցաւ:

— Լրտես մը որ նշաններ կուտայ, ըսաւ:

— Այդպէս պէտք է ըլլայ աւելցուց շօֆէօռը:

Թայլըր դարձաւ կղերին և շատ ջերմօրէն և որոշակի՝

— Մեր պարտականութիւնը պարզ է, Պ. Պուրնէթ,
ըսաւ: Իբրև հաւատարիմ հպատակները Ժօրժ Թագաւո-
րին — Թող Աստուած զայն օրհնէ — պէտք է երթանք
տեսել թէ՛ ի՞նչ է այս:

Ասոր վրայ, Թայլըր դուրս ցատկեց և ոտքի վրայ
կեցաւ. դռնակին մօտը, յայտնօրէն սպասելով որ կղերը
հետեւի իրեն:

Պուրնէթ վարանեցաւ վայրկեան մը: Յանկարծ
պաշարուեցաւ անորոշ զգացումէ մը: Բան մը իրեն կ'ը-
սէր. «հոն մի՛ երթար»: Եւ սակայն, իբրև քաջ մարդ
և հաւատարիմ հպատակ, ինչպէ՞ս կրնար մերժած ըլլալ
օգնելու՝ Թագաւորին թշնամիներուն հետքը գտնելու:

Ակամայ, կղերը վար իջաւ: Հագիւ ոտքը գետին
դրած, Թայլըր վերջ դրաւ իր վարանումներուն.

— Երթանք ըսաւ կամացով մը, անհամբերութեամբ:
Ե. դառնալով դէպի շօֆէօռը,

— Դուք ալ եկէք Ճէյմս:

Մօտերը ճեղք մը կար մարգագետին մէջը. երեքն
ալ ազկից անցան անձայն: Թայլըր եւ կղերը առջեւէն
կը քայլէին, իսկ շօֆէօռը կը հետեւէր իրենց:

Հիմայ որ մօթէօռը անձայն էր, երեքն ալ կրնային
լսել սղտիկ շփշուր ջուրին՝ ժայռերու ստորոտը: Միակ
չուկը այս էր, իրենց քայլերուն շշուկովը մարգագե-
տին վրայ:

Պուրնէթ կը բանար իր աչքերը չափելու մթութիւ-
նը, բայց բան մը չէր տեսներ:

Յանկարծ, հասկցաւ որ ծովեզերքին մօտն էին և
եթէ առջեւնին կային մարդիկ, պէտք էր աղօտակի ե-
րեսնային: Ուրեմն, ինչո՞ւ կը շարունակէին յառաջ քայլել:

Յայնժամ, կղերը բռնուեցաւ վտանգի որոշ և սոս-
կալի բնազդէն: Յանկարծ ետ դարձաւ, և օգնութեան
երկայն աղաղակ մը արձակեց:

Շատ մօտէն դիտելով շօֆէօռը, կարծեց տեսնալ իր
բուն դիմադիւրը, որ տակնուվրայ եղած էր սպաննութեան
գողափարէն:

Ճէյմս արդէն բարձրացուցած էր դաստակը, զոր ի-
ջեցուց կղերին գլխուն որ ինկաւ մարգագետին վրայ,
հառաչ մը արձակելով:

Պուրնէթ աւելի բան մը չզգաց արկածներու այդ
գիշերին մասին:

Դ.

ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Պ. ՏՐԻԻՄՕՆԻ

Թրինիթի քաղքին խաղաղ մէկ արուարձանին մէջ
կը գտնուէր Պ. Տրիմօնի տունը: Փոքրիկ վիլլա մ'էր,
զեղեցկացած բազմաթիւ ծառերով և մաղցող տունկե-
րով: Տան պատուհաններէն կարելի էր տեսնել, մէկ

կողմէ. Էօփնսպուրիկի բլուրները ծածկուած զգեալներով
և տաճարներով, միւս կողմէ Ֆօրթհը, որ կը հայելիա-
նար և Ֆայֆի կանանչ եղերքները: Տրիւմօն կը հիւս-
նար իր շուրջի տեսարանին:

Ինքզինքին խառնացած էր զանոնք ցոյց տալ և բա-
ցատրել իր Պուրնէթ լարեկամին: Այս պատճառաւ շատ
տրտմեցաւ, երբ կղերին զալիք օրուան առտուն, ստա-
ղաւ հետեւեալ հեռագիրը.

«Անդիմադրելի արգելք դալ ձեզ տեսնելու: Յառա-
ջիկային պիտի բացատրեմ. հազար ներողութիւն, պա-
տասխանելու մի յոգնիք, անմիջապէս կը մեկնիմ:

ՊՈՒՐՆԵԹ»

Այս հեռագիրը կարդալով, Տրիւմօն թէ յուսախաբ
եղաւ. թէ զարմացաւ. ինքնիրենը բռաւ.

— Կերեւայ Պուրնէթ հարստութիւն մը գտած է.
տանըվեց բառ, տանըվեց բէննի, ինձմէ խնդրելով որ
չպատասխանեմ իրեն. իրրեւ թէ՛ ապուշ մէկը ըլլայի.
դրամս ծախսելու պարագայ բաներու: Այսպիսի մտնում
բնաւ չեմ տեսած:

Միւս առտու, ըստ սովորականին, Տրիւմօն կա-
նուխէն ոտքի էր: Երկու տարի առաջ ձգած էր կարեւ-
որ պաշտօնը ապահովադրական ընկերութեան մը մէջ:
Բայց, նորէն գործօն կեանքի մէջ էր. ամառը, առտուն
կանուխ կ'ըրաղէր պարտէղին մէջ:

Այդ առտու, երբ իր բաժկոնը կը կոճկէր, փողոցին
դրան զանգակիկը հնչեց: Վայրկեան մը վերջը, աղա-
խինը լուր տուաւ որ, Պ. Թօֆամ կ'ուզէր զինքը տեսնել:

— Պարօն Թօֆամ:

— Նաւային սպայ մ'է, Պարօն:

Տրիւմօն աճապարանքով վար լիջաւ և սենեակին
մէջ գտաւ մտազբաղ երեւոյթով երիտասարդ մը, որուն
ուսանոցներէն կը հասկցուէր նաւային պահեստի սպայ
մը ըլլալը:

— Պ. Տրիւմօնն էք, հարցուց:

— Այո՛, նոյն ինքն, պատասխանեց Տրիւմօն շրջա-
նաւեցողութեամբ:

— Երէկ կ'սպասէիք կարծեմ, Պ. Պուրնէթի մը այ-
ցելութեանը:

— Այո՛, զայն սպասեցի մինչև իր հեռագրին ժա-
մանումը:

— Իր հեռագրիւր, պոսաց տեղակալը. ուրեմն ձեզի
հեռագրած է:

— Այո՛, ինձի ըսած է որ, չկրնար գալ:

— Կրնամ տեսնել հեռագիրը:

Խոնկալութիւնը եղած էր միշտ առջին աւաքինու-
թիւնը Տրիւմօնի: Ուստի հարցուց.

— Շա՞տ կարեւոր է այս:

— Յետին աստիճանի, բաւ. բեղակալը:

Տրիւմօն գրքոցէն հեռագիրը հանելով երկարեց: Տե-
սաւ որ Թօֆամի արտեւանունը կը տնկուէին, մինչ կը
կարդար:

Շնորհակալ եմ ձեզմէ ըսաւ, երբ կարգաց հեռա-
գիրը. կրնամ զայն պահել:

Եւ, առանց սպասելու արտօնութեանը, թուղթը
դրպանը դրաւ, յետոյ լրջօրէն ըսաւ.

— Վախճամ ձեզի բաւական ծանր լուրեր պիտի
տամ Պուրնէթի մասին:

— Աստուած իմ.՝ պոսաց Տրիւմօն, ա դեօք ուղե-
ղային խանդարեմ մը ունեցած է: Այնքան տարօրի-
նակ և սուղ հեռագիր մը զրկած է ինձի:

— Այս հեռագիրը ձեզի խրկողը Պուրնէթը չէ:

— Ի՞նչպէս տեսներք. ի՞նչ ըսել կ'ուզէք: Ուրեմն
ի՞նչ է այս:

— Մեզ կը մնայ զայն գիտնալ:

Տեղակալը ակնարկ մը նետեց դրան կողմը և ա-
ւելցուց:

— Աւելի լաւ է որ քիչ մը հեռանանք:

Երկուքն ալ սենեակին ներսը դացին և նստան.

— Պուրնէթ գլխէն զարնուեցաւ և գրեթէ խեղդուեցաւ, ըսաւ տեղակալը:

Տրիւմօն երկիւղի ազդակ մը արձակեց. Թօֆամ պէտք եղածը ազգարարեց շարժումով մը:

— Այս վայրկեանիս ատոր մասին խօսելու չէ, ըսաւ խոհեմ ձայնով մը: Դէպքերը պարզապէս ասոնք են: Քարիւղի շոգենաւի մը նաւապետն եմ: Արդ, նախորդ զիշեր Պէրվէքշայրի ծովեղերքն էինք, երբ ջուրին մէջ գտանք ձեր խեղճ բարեկամը Պուրնէթը, գէշ վէրք մը գլխուն վրայ և չուան կապւած ոտքերուն շուրջը:

— Կ'ուզէք ըսել որ, փորձած էին զայն սպաննել:

— Ատոր պէս բան մը, պատասխանեց Թօֆամ չոր կերպով:

Ինքը, կղեր մը, հառաչեց Տրիւմօն:

— Աւելի յետոյ հասկցանք եկեղեցական մը ըլլալը:

— Բայց պարտ էիք զայն հասկնալ իր հալուստէն:

— Պուրնէթ հագուստ չունէր, երբ գտանք զինքը:

— Առաջ հագուստի:

— Զայն ուղղակի նաւահանգիստը տարինք, շարունակեց տեղակալը: Հոն վերջապէս ինքզինքին եկաւ և քիչ մը խօսեցաւ: Այն ատեն գիտցանք Պուրնէթին անունը և ձեր մասին խօսք բացուեցաւ: Նաւապետ Պլէքլօք ինէ խնդրեց գալ ձեզ հասկնել որ, բարեկամնիդ ազատուած էր, և ձեզմէ պահանջել աւելի լայն տեղեկութիւններ: Ինչպէս որ բնական է, ներկայիս Պուրնէթ իր գլխին տէրը չէ:

— Ծշմարթ տ է որ, զայն ջուրէն հանեցիք, առանց հագուստի:

— Մերկ վիճակի մէջ. զայն ծովեղերքին վերէն նստած ըլլալու են:

— Զուրին մէջ ինչալը տեսա՞ք:

— Ազդակ մը լսեցինք, և քիչ վերջը կրցանք

զայն գտնել: Կարեւորը այն է որ, Պուրնէթ կարճնաց առողջանալ: Վստահ եղէք որ լաւ կը խնամուի:

— Այո՛, բայց կ'ուզէի աւելին գիտնալ:

— Մենք ալ, պատասխանեց Թօֆամ, քիչ մը խիստօրէն: Քանի մը հարցումներ պիտի ուղղեմ, եթէ Թոյլ կուտաք: Կարծեմ Պուրնէթ «Հովտի Կղզիներ»ը երթա՞նու վրայ էր:

— Այո՛ իր բոլոր թուղթերը պատրաստած էր, գիշերն քիչ մեկնելու:

— Ատոր վստահ էք:

— Զայն ինձի գրեց ինքն ինչ:

Թօֆամ գլուխը ծռեց, առանց բաւ մը ըսելու: Յետոյ հարցուց

Կը ճանչնաք Պ. Թայլըրը մը:

— Պ. Թայլըրը, կը ճանչնամ ձօն Թայլըր մը:

— Ար կ'ուզայ Հանքաշայրէ և ինքնաշարժ մը ունի:

— Ո՛չ, ասիկա չեմ ճանչնար. ինչո՞ւ համար:

— Ուրեմն, երէկ Պուրնէթի երկայն հեռագիր մը քաշողը դուք չէք, իրեն կանխաւ լուր տալու որ, Պ. Թայլըր պիտի երթայ զայն առնել իր կառքին մէջ ձեր մօտը բերելու համար:

— Հարկաւ ես չեմ. ոնէ մէկու մը երկայն հեռագիր չեմ քաշած կեանքիս մէջ: Զեզ կը կրկնեմ որ, բան մը չեմ գիտեր ոչ այս Պ. Թայլըրի և ոչ ալ իր օթոյնի մասին: Եթէ Պուրնէթ ձեզ հակառակը ըսած է, ուրեմն իրաւ գլխէն հիւանդ է:

— Այս պարզ հարցումները ձեզ ուղղելս խնդրած էր նաւապետ Պլէքլօք, ըսաւ տեղակալը մեղմօրէն:

— Ինքն է որ կը հրամայէ նաւային խարսխին, հարցուց Տրիւմօն անհամբերութեամբ:

— Ո՛չ, ներկայիս Պլէքլօք մասնաւոր պաշտօն մը ունի: Կը մնայ բան մը զոր կ'ուզէի...

— Ա՛հ, շատ բաներ կան որ կ'ուզէի ըսել, յարեց

Տրիւմօն . կ'ուզէի գիտնալ թէ ի՞նչ պատճառաւ մահա-
փորձ կատարուած է բարեկամիս վրայ : Ի՞նչ կը խոր-
հիք այդ մասին :

— Ասիկա բաւական խորհրդաւոր կը մնայ :

— Բայց, վերջապէս, անպատճառ կարծիք մ'ունիք
այդ մասին :

Տեղակալը գլուխը ցնցեց :

— Անպատճառ պիտի հասկցուի ոճիրին դրդապատ-
ճառը, այսօր կամ վաղը :

— Այո՛, աւելի յետոյ, շատ ուշ . կը վախնամ : Կ'են-
թաղերեմ որ ոստիկանութեան լուր տուած էք :

— Խնդիրը ինձմէ կախում չունի, պարոն :

— Ուրեմն որմէ՞ կախում ունի :

— Կարծիքս չափին այս կէտին համար :

Պատերազմի սկիզբէն ի վեր, Տրիւմօնի կարծիք-
ները, նաւային գործերու մասին, շատ մը անորոշու-
թիւններէ անցած էին : Երբեմն, հպարտութիւն կ'զգար,
իրբե տուրք վճարող, որ կը նպաստէր այնքան օգտա-
կար և հերոսական գործի մը, երբեմն տխրութեամբ կը
կասկածէր որ, իր դրամը անօգուտ կը մտնուէր :

Թօֆամ զայն յուսախար կ'ընէր խորապէս : Շահա-
գրդոսութեան որքան պակաս Պուրնէթի համար, ի՞նչ ան-
հասկնալի պաղութիւն : Անշուշտ, Ծովակալ Նէլսոն ու-
րիշ կերպով պիտի պատասխանէր .

— Է՛հ, լաւ, կէտ մը կայ զոր կ'ուզեմ ստուգել,
շարունակեց Տրիւմօն : Կ'ամբաստանուի՞մ երկայն հեռա-
գիր մը խրկած ըլլալուս Պուրնէթի՝ ի մասին Պ. Թայ-
լորի մը . կը հարցնեմ, ի՞նչ կը նշանակէ այս :

Տեղակալը ժպտեցաւ, բայց փոխանակ զայն հան-
դարտեցնելու, ժպիտը աւելի բարկացուց իր խօսակիցը :

— Ոչ դուք, ոչ ալ Պուրնէթ ամբաստանուած էք՝
հեռագիրներ խրկած ըլլալուդ . պարզապէս գիտենք որ
զանոնք ստացած էք :

— Ուրեմն, ո՞վ խրկած է զանոնք, կ'ուզեմ գիտնալ :

— Համբերեցէք, ժամանակը զայն պիտի հասկցնէ :
Այժմ, պէտք է վերադառնամ, Պ. Տրիւմօն : Պարտիմ
ձեզմէ պահանջիլ որ ոեւէ բառ մը չըսէք մէկու մը այս
խնդրին համար, գէթ մինչև նոր հրաման ստանալիդ :

Տանտէրը յետին աստիճան նեղուած երեւցաւ . ար-
գէն ինքզինքին խստացած էր բարեկամներու մէջ տա-
րածել զգայացունց լուրը :

— Զը, այո՛ մեծապէս գաղաւթապահ պիտի ըլլամ,
սկսաւ մոլտալ :

Տեղակալ Թօֆամ գլուխը ցնցեց :

— Վերջնական հրաման ստացած եմ ձեզ հրաւիրել՝
բացարձակապէս բան մը չըսելու ոեւէ անձի մը :

— Ո՛հ, Տիկին Տրիւմօնը :

— Ոչ իսկ Տիկին Տրիւմօնի :

— Ասիկա բոլորովին կամայական է, Պուրնէթ վա-
ղեմի բարեկամներէս է...

Տեղակալը քայլ մը եւս մօտենալով, վճռական և
համոզիչ շեշտով մը ըսաւ .

— Առիթ մ'ունիք, Պ. Տրիւմօն, բացարձակ լռու-
թիւն պահելով ծառայութիւն մատուցանելու ձեր երկ-
րին : Կրնա՞մ վստահութիւն ունենալ ձեր վրայ, ասիկա
պիտի ընէք Անգլիոյ համար :

— Այո՛, պիտի լռեմ, ինծի կրնա՞ք վստահիլ, Պ.
Թօֆամ, բայց ի՞նչ ըսեմ Տիկ. Տրիւմօնի ձեր այցելու-
թեանը մասին :

— Ըսէք իրեն որ, եկայ ձեզմէ խնդրել լոյսերնիդ
ձածկել, թեւադրեց սպան, ժպտելով :

— Հիանալի՛ պատասխանեց տանտէրը :

— Յտեցութիւն, պարոն, շնորհակալ եմ ձեզմէ :

Թօֆամ մտաշփոթ վիճակի մէջ ձգեց Տրիւմօնը, ծո-
վակալութեան միջամտութեանը մասին, ինչպէս նաև
Պուրնէթի առողջութեան վիճակին և խորհրդաւոր մա-
հախորձի մասին :

ՆԱԽՈՒՆ ՎՐԱՅ

Դէպի նաւահանգիստ գացող կառքերու ամբողջ թափորի մը մէջ կառք մը արագօրէն կը տուրար՝ տանելով միակ ճամբորդ մը և իր պայուսակները։ Թափորին մէկ ծայրէն միւսը աղփուկ հանելով, անհետացաւ փոշիի ամպի մը մէջ նաւուն խարտիած ուղղութեամբը։

Ծովը կը լայննար շողշողուն ապակիի մը պէս ծովածոցին մէջտեղ մինչև մեծ կապոյտ կղզիին բլուրները։ Կոհակները խաղաղ էին։ Ծովեզերքին վրայ, գորշագոյն ու անծառ, փոշելից ճամբաներով և քարաշէն թումբերով, հազիւ բաւական զեփեւեւ կար խոտերը շարժելու։

«Լաւ ճամբորդութիւն մը պիտի ունենանք» կ'ըսէին իրարու կառքերու մէջ լեցուած ճամբորդները։

Պաշտօնեաները և ծովային պահակները, իրենց արհեստին բերումովը, կասկածի ակնարկներ կը պտտցընէին բոլոր այս մարդերուն վրայ, մինչ անոնք տողանցք կ'ընէին ցուցնելու իրենց անցագիրները և կ'ուղղուէին դէպի թղթատար-շոգենաւը։

Բայց, մասնաւորաբար, աչքի զարնող ճամբորդուհի մը կար։

22—25 տարեկան այս դեռատի կինը, լաւ հագուած, իր սև աչքերովը առաւել քան գեղեղմէ էր։ Լուրջ և վճռական չէշտ մը կար իր արտայայտութեանը մէջ։ Դիմագիծերը նուրբ էին և գոյնը յստակ. իր կերպարանքին մէջ այնքան մտածում և հրապոյր կային որ, հիանալի էր իր ամբողջութեանը մէջ։

Մինակը կը ճամբորդէր, և բացայայտօրէն, անծանօթ էր միւսներուն։ Ոչ ոք չէր տեսնուց։ Ասդ

անդ դեգերող իր ակնարկէն զատելով, ամէն բան նոր էր իրեն համար։

Ճամբորդներու շարքը պահ մը թխմուեցաւ նեղ կամրջակին վրայ. ճիշդ երիտասարդ կնոջ կեցած տեղը կայնած էր երկայնահասակ մարդ մը, որ դեռ նոր նաւ մտած էր։ Զգուշացաւ զայն ուղղակի գիտելէ և աչքերը ինկան ճամբորդուհիին պայուսակին վրայ ու կըրցաւ յստակօրէն կարդալ վրայի էթիքէթը։

«Օրիորդ Էլէն Հօլանտ»

Յետոյ անցաւ ճամբորդուհին, որուն աչքով հետեւեցաւ պարոնը։

Իր պզտիկ պայուսակները տեղ մը դետեղելէ վերջ, Օր. Հօլանտ դեգերեցաւ կամրջակին վրայ։ Զեռքերը իր սկզբնական ասուիէ վերարկուն գրպանին մէջը, սուր ակնարկով մը ուսումնասիրեց իր ճամբու ընկերները։ Կային խաքի հագած մաս մը զօրքեր, թերեւս արձակուրդ ունեցողներ, ամէն դասակարգի անձեր, անծառ մասամբ կիներ, և վերջապէս երկայնահասակ պարոնը։

Օր. Հօլանտ անոր կողմը նայեցաւ շատ անգամներ։ Կղերական մ'էր հագուած աւանդական սովորութեան համեմատ, թաղիքէ զխարկ և երկայն վերարկու։ Սակայն Օր. Հօլանտի կը թուէր որ, ասիկա կղերականի սովորական թիւ չէր։ Տեսաւ որ, կրկին իր կողմը կը դառնային կրօնականի աչքերը։

Նաւը խարխիւր վերցուց։ Պզտիկ նաւուն մեքենան շարժեցաւ, ջուրը փրփրեցաւ, յետոյ ճամբայ ինկաւ դէպի կղզիները։

Վայրկեան մը, Օր. Հօլանտ դիտեց կանանչորակ համայնապատկերը։ Որ կը հեռանար դանդաղօրէն դէպի ետ և շոնգալից ջուրերը, որ կը բացուէին առջեւէն։ Քանի մը ճամբորդներ կը նայէին իր պայուսակներուն գրաւած նստատեղիին։

— Ո՛հ, գոյքերս քեզ կը նեղեն, ըսաւ:

Եւ անմիջապէս պայուսակը վերցնելով տեղ մը փնտռեց զայն դնելու:

Կղերականը իսկոյն անոր մօտը գնաց.

— Թոյլ տուէ՛ք ձեր տեղը ես պիտի տեղաւորեմ զայն:

Շնորհակալութեան քանի մը բառերով, էլէն մեքենայօրէն իրեն տուաւ պայուսակը: Կղերը քննեց անոր վրայի թուղթը որ շինուած ֆապրիքային մարքան էր. «Garantiert echt Vulcanfibre»

Դանդաղօրէն, բայց մտածկոտ, կղերը պտտիլ սկսաւ և ըսաւ երիտասարդ ճամբորդունին.

— Ձեր պայուսակը պիտի գտնէք ճիշդ ետեւը. թեւեւս պարտէի զայն դնել ձեր միւս գոյքերուն քովը:

— Բայց եւրիշ գոյք չունիմ, բացի սնտուկէ մը որ ամպարին մէջն է:

— Աւելի ծանր պայուսակ չունի՞ք:

— Ոչ, պայուսակս ծանր չէ, Գերմանիոյ մէջ շինուած է:

Այս բառերուն վրայ, կղերը զայն դիտեց յանկարծական հետաքրքրութեամբ:

— Ո՛հ, Գերմանիոյ մէջ շինուած... պատերազմէն առաջ անշուշտ:

— Այո՛, պատասխանեց երիտասարդ կինը:

Եւ դիտեց իր շուրջը, իրրեւ թէ առիթ մը կը փնտռէր հեռանալու:

Բայց կղերը պնդեց.

— Լաւ կը ճանչնա՞ք Գերմանիան:

— Շատ լաւ, և դ՞ո՞ւք:

— Բաւական լաւ, այնպէս որպէս էր պատերազմէն առաջ, մինչ Անգլիոյ դէմ այսչափ կատաղած չէր և չարիքի մէջ այնչափ չէր կարծրացած: Երկար ատեն բնակեցա՞ք Գերմանիոյ մէջ:

Ճամբորդունին պատասխանեց.

— Երկու տարի:

Երկու քն ալ յոյժ ճարպիկ էին պահելու իրենց ներքին գղացումները. Օր. Հօլանտ հառաչեց.

— Պէտք եղածը չկրցայ ընել երկրիս համար:

Համակրելի դիմագծով կղերականը իր աչերը վերցուց անոր վրայ և բան մը չըսաւ: Երկու վայրկեան յետոյ. իմաց տուաւ որ, ստիպուած էր դրաղիլ իր թըղթակցութեամբը, և մեկնեցաւ դէպի սանդուղը:

Օր. էլէն զարմացումի նշան մը չըրաւ, և սակայն ցաւ զգաց տեսնելով որ, ճէնթլմէն մը զինքը ձգած էր այնքան աճապարանօք:

Քանի մը վայրկեան յետոյ, ինքն ալ իջաւ սրանը, որուն խորը նստած էր կղերականը: Երբ զայն տեսաւ, Օր. Հօլանտ պահ մը կեցաւ և զայն դիտեց քիչ մը ուրախութեամբ և քիչ մ'ալ մտահոգութեամբ:

Մարդերէ հեռու կը նստէ՛ր, լրագրերու ծրար մը քովը: Ձեռքը բռնած էր թերթ մը, զոր կը կարդար տարօրինակ ուշադրութեամբ. անհոգօրէն ետ մղած էր իր թաղիքէ սե գլխարկը: Այս կերպով, կը թուէր խորհրդաւոր կերպով անհետացած ըլլալ կրօնականութեան ամբողջ հետքը:

Օր. Հօլանտ, բաւական մտածկոտ, կամուրջին վըրայ ելաւ:

Պղտիկ նաւը հիմայ հեռուն էր, ջուրերու անհունութեանը մէջտեղ: Առջեւէն կ'երեւէին մեծ կղզիի մը ժայռերը և ետեւէն մագախուղի մէջ կ'աներեւոյթանար Սկովտիոյ երկայն ծովեզերքը: Ուրիշ միակ նաւ մը տեսանելի էր. երկայն, ցած, սե նաւ մը, մէկ կայմով, ետեւէն չատ մը կարճ ծխնելոյզներ. տարօրինակ նաւ մը կը թուէր, որովհետեւ, նախ սկսաւ օձապտոյտ գալ մը կը թուէր, որովհետեւ, յետոյ հետացաւ օձապտոյտ, թղթատարի ուղղութեամբ, յետոյ հետացաւ օձապտոյտ, իրրեւ թէ՛ այլեւս ոչինչ ունէր ընելիք ջուրի վրայ:

Երիտասարդ կինը պոռտելու ատեն հկաւ աչն տեղը ուր դրուած էր իր պայուսակը, որուն մօտը կը գտնուէին կաշիէ ուրիշ երկու պայուսակներ, որոնց վրայ ինկան իր աչքերը: Իր կարգին զանոնք քննեց շատ ուշադրութեամբ: Իւրաքանչիւրին վրայ կը գտնուէին «Ա. Պ.» սկզբնատառերը և էթիքէթներուն վրայ «Գեր. Ալեք. Պօլրնէթ»: Բայլ մը յառաջացաւ և զանոնք քննեց աւելի մօտէն: Ուրիշ քանի մը հին էթիքէթներ եւս փակցուած էին, որոնց մէկուն վրայ կար բառ մը «Պերվեք»: Ասոնք շահեկան էին ճամբորդներին համար:

Բիշ վերջը երեւցաւ կղերր և մօտեցաւ հին ծանօթի մը պէս: Բանի մը վայրկեան, երկուքն ալ բնազդաբար լուռ մնացին:

Յանկարծ, Օր. Հօլանտ հարցուց.

— Ծովկղերքը կը բնակիք:

— Ո՛չ, ոչ ամբողջովին, պատասխանեց միւսը վերապահութեամբ:

Օրիորդը պնդեց.

— Երկրին ո՞ր մասին մէջ:

— Պէրվեքայր, ըսաւ կղերը վարանոտ:

— Արդեօք, պատահամբ, հոգ կը ճանչնա՞ք Պ.

Պօլրնէթ անունով կղեր մը:

— Բայց, ատիկա բուն իմ անունս է:

— Պ. Ալեքսանդր Պօլրնէթ:

Միւսը հաստատական նշան ըրաւ:

— Տարօրինակ է: Պէտք է որ երկուք ըլլաք: Պատահած է որ այդ կողմերը բնակիմ և տեսնեմ Պ. Պօլրնէթը:

Կղերը հանդարտօրէն դիտեց իւր շուրջը. մօտերնին կային շատ ճամբորդներ:

— Առջեւի կողմը աւելի լաւ է թելադրեց, կ'ուզէ՞ք որ քիչ մը հոն երթայինք:

Առաջարկը քաղաքավար ձեւով ըրա, սակայն, իր

շեշտը սւելի հրաման մ'էր քան առաջարկ մը և սկսաւ քսել խօսելով: Աղջիկն ալ անոր պէս ըրաւ: Մինչև ծարը գացին: Մեկուսացող զոյգը անխորհրդէն կը հրաւիրէր:

— Շատ պիտի զարմանամ, եթէ ամուսնացեալ կղեր մ'է այս, ըսաւ ճամբորդներէն մին:

— Ամէն պարագայի մէջ, ատիկա իր կինը չէ, պատասխանեց բարեկամ մը: Կ'ուզէի գիտնալ թէ՛, ո՞րքան ժամանակ մինակ պիտի մնան հոգ:

Ծովափերը կը ցածնային և անցք մը կը բացուէր, ուր մտաւ նաւը:

Անցքին ետեւն էր ետ քաշուած ծովածոց մը, ուր կը գտնուէր պղտիկ քաղաք մը, գորշագոյն տանիքներով՝ հակած մինչև ծովուն եզերքը, և մէջտեղը փոքր նաւակներու խումբ մը: Ծովածոցին մէջ կեցաւ թղթատարը՝ քաղքին ուղղութեամբը. յայնժամ, կնամեծար կղերը և իր ընկերուին տեղերնուն ելան: Ճամբորդները ստիպուեցան ընդունիլ որ, երկարատե սիրաբանութիւն մը քիչ տպաւորութիւն ձգած էր երկու խօսակիցներու վրայ, որոնք իրարու բացարձակապէս անտարբեր կ'երեւնային:

Ճամբորդները սկսան զուրս ելլել: Օր. Հօլանտ դիմաւորուեցաւ տարիքոտ մարդէ մը, մինչդեռ կղերը կը հետեւէր բեռնակիրի մը:

9.

ԱՏՈՒԵՐԱՅԻՆ ՎԱՐԺՈՒՇԻՆ

Պրէքի տունը, կղզիին զղեակներուն մեծ մասին պէս, հնութիւն մ'էր, որուն մասին շատ մը պատմութիւններ կը շրջէին, որոնց և ոչ մին այնքան տարօրինակ էր, որքան ստուերային վարժուհիին խնդիրը:

Ռիշար: Քրէյկ, Պրէք քաղաքէն, կալուածին և զըդ-
եակին ստաւել կամ նուազ յարդուած տէրը, ուժեղ
ճեմքքլմեմ մէր, գորշագոյն մարութիւն, շողշողուն աշ-
քերով, և յարմարող նկարագիր մ'ունէր:

Կինը նիհար էր, պզտիկ և կամքի տէր:

Իրենց մանչերը այնպէս կ'զրազէին որպէս ուրիշնե-
րունը և տոյս պատմութիւն մէջ կապ չունին: Բայց,
իրենց 14 և 15 տարեկան երկու աղջիկները տունը կը
մնային:

Յուլիոսի վերջերը, Տիկ. Քրէյկ սկսաւ վարժունի մը
փնտռել իրենց աղջիկներուն համար, արձակուրդի մի-
ջոցին: Ձեռքը նամակ մը բռնած մտաւ ծխանոցին մէջ
Պ. Քրէյկի, որուն իմացուց որ իր բարեկամունին Տիկ.
Արմիթաթ. Քէնսինկթըն քաղաքէն, կը ճանչնար կին
մը, որը կը ճանչնար դեռատի հրտպուրիչ աղջիկ մը, յոյժ
զարգացեալ...:

— Այս աղջիկը, ինքը, զո՞վ կը ճանչնայ:

— Ոչ ոք:

— Օհ, բրաւ կալուածատէրը: Կը մտածէի որ,
վստահօրէն պիտի ճանչնայ ուրիշ երիտասարդ աղջիկ մը
որ պիտի ճանչնար ուրիշ երիտասարդ աղջիկ մը, ճանչ-
ցող ուրիշ կին մը, որ պիտի ճանչնար մարդ մը...

— Ռիշարտ, բարի եղէք զիս մտիկ ընելու, փո-
խանակ զիս ծաղրելու:

Այդպէս եղած էր իր ճակատագիրը. անուղղայ եր-
գիծարանի մը հետը ամուսնացած էր Տիկ. Քրէյկ, և
ստոյիկեան համբերութեամբ կը կրէր իր բեռը: Համա-
ռօտակի բացասարեց որ, խնդրոյ առարկայ աղջիկը պէտք
ունէր հանգստի, զոր ինքն իսկ պիտի հայթայթէր: Փո-
խարէն, իրմէ պիտի խնդրէին տղաքներու համար, քա-
նի մը դասեր և լիչ մը հսկողութիւն:

— Հասկցածիդ պէս ըրէ, սիրելիս: Երէկ խնայո-
ղութեան մէջ էինք: Այսօր պէտք է վարժունի մը... Դը-
րամարկը կ'ոտրեցիր:

— Ո՞ր դրամարկը:

— Պանքայինը: Պարտիժ քեզ բսել որ, այլեւս դը-
քամ չունիմ: Սակայն, բերել տուէք ձեր վաժառէին.
Կ'ուզես նէ երկու հատ բերել տուր աղկից:

Երգիծարանը այնքան գոհ էր իւր կատակարանու-
թենէն որ, չէր կասկածէր յառաջիկայ դժուարութիւն-
ներէ: Կինը գնաց նամակը գրելու Պ. Քրէյկ բռնկցուց
իր տասնեւվեցերորդ բիքան նախաճաշէն ի վեր և
սկսաւ որոճալ:

Տասնեւհինգ օր յետոյ, երեկոյ մը տուն կը դառ-
նար կտուքին մէջ բերելով Օր. Էլէն Հօլանտը և իր թը-
խաղոյն պայտասակը:

— Քեզ գլխարկ կը հանեմ Սէլինաս: Ըսաւ իր կը-
նոջը, երբ աղջիկները Օր. Հօլանտը տարին ձայնի հա-
սողութենէ հեռու: Մեզի պէտք եղող վարժունին ճիշդ
այս է: Իրմէ խնդրեցի որ, զիս Տիք անուանէ: Ստիկա
քեզի ֆեսս չունի այնպէս չէ. բերնէս փախաւ. երբ
ձեռքս կը սեղմէր:

— Ինձի համար քիչ կարեւորութիւն ունի քու ար-
ժանապատուութեանդ պակասը, պատասխանեց կինը չոր
ձայնով մը: Մինակ կը փափաքիմ որ, չստորնանաս:

Եւ որովհետեւ, իրեն համար, գլխաւոր ուրախու-
թիւնները կը բաղկանային զրօսցնելէ իր աղջիկները և
կատակելէ կնոջը հետ և որովհետեւ ինքն իսկ կը ար-
պաւորուէր սիրուն գէմքէ մը, եօթներորդ երկինքը ե-
լաւ և չհեռացաւ տեղ մը յաջորդող երեք օրերուն մէջ:

Բիքան բերանը, չարունակ կը մանէր դասի որանը,
առանց պատճառի իր աղջիկներուն խենդ ծիծաղնե-
րուն առիթ կուտար, Օր. Հօլանտին մանրամասնօրէն
պատմելով իր ուշիմ գաղափարները և զայն հարցաքննե-
լով իր աւուցչուհիի կեանքին ենթադրեալ շրջաններուն
մասին: Պ. Քրէյք կը դէտէր որ, Օր. Հօլանտ պէտք ե-
սածին չափ չէր խնդար. առօր հետ մէկտեղ չատ գե-
ղեցիկ արարած մէր:

Իր ժամանակէն չորս օր վերջը, առտու մը, Օրիորդ
Հօլանտի անուան հեռագիր մը եկաւ, զոր Պ. Քրէյկ
անձամբ իրեն տարաւ դատարանին մէջ և յանձնեց
գաղտնապահօրէն և քիչ մ'ալ կտտակարանելով: Իրբե
պատասխան, դեռաւի աղջիկն թուղթը գրողան գրաւ,
առանց ռեւէ բացատրութիւն տալու:

Նախաձաշէն յետոյ, Տիկ. Քրէյկ և իր աղջիկները
կառքով պտոյտի պիտի ելլէին և Օր. Հօլանտ պիտի բն-
կերանար անոնց: Այն ատեն էր որ, վարժուհին ակնար-
կութիւն ըրաւ հեռագրին, և ըսաւ որ ատոր ի պատաս-
խանի երկայն նաժակ մ'ունէր գրելու և խնդրեց որ նե-
րողամիտ ըլլան իրեն համար:

Կառքը մեկնեցաւ առանց վարժուհիին:

Հինգ վայրկեան յետոյ, Պ. Քրէյկ կը ծխէր իր բի-
քան և իր ամբողջ ոյժը կը հաւաքէր երթալ պտոյտ մը
ընելու, երբ Օր. Հօլանտ ծխասրահ մտաւ, ժպտուն և
հրապուրիչ կերպով և ըսաւ.

— Ո՛հ Պ. Քրէյկ, եկայ ձեզմէ քիչ մը օգնութիւն
խնդրելու պղտիկ սիւրբիզ մը պատրաստելու վրայ եմ:

— Տղաքներուն համար:

— Ամենուդ համար:

Քրէյկ կ'ախորժէր կատակէ, ուստի, իսկոյն հոտը
առաւ դուարձալիքի մը:

— Ձեր ուզած մարդն եմ, ի՞նչպէս կրնամ օգտակար
ըլլալ ձեզի:

— Կէս ժամէն վար պիտի իջնամ, ուստի ձեզմէ պի-
տի խնդրէի որ, ինծի օգնէիք բան մը բերելու...

Դրաւիչ ժպիտ մը ուղղեց մարդուն. որ բռնորովին
զէնընկեց եղաւ, և փութաց սենեակէն դուրս ելլել:

Քրէյկ նայեցաւ պատի ժամացոյցը և որոշեց կէս
ժամուան պտոյտ մը ընել: Ուստի, գաւազանը առնելով
թափառեցաւ ծառուղիին մէջը, որուն մէկ կողմը կ'եր-
կարէին, աղէկ գէշ, հողմէն ծռած ծառեր, ծայրը կար

դուռ մը որ կը բացուէր մեծ ճամբուն վրայ, ծովուն մօտը:

Հիշիկ երբ կը մօտենար գրան, ճամբուն վրայ օտա-
րական մը երեւցաւ, որ վանդաղօրէն կը քայլէր, և որ
այդ վայրկեանին կիսով չափ կորսուած էր ծառերու ե-
տին: Կղերական մ'էր՝ խոշոր, խնամքով ածիլուած, ե-
րեւոյթով մը, զոր «Որսի Թռչուն» անուանեց աւելի
ետը Պ. Քրէյկ:

Մեր մարդը կը մօտենար իրեն հանդիպողներուն,
մտերմական կեմպով մը:

— Դեղեցիկ օդ մը՝ բաւ: Լաւ է հունձքին հա-
մար, եթէ քչիկ մ'ալ անձրեւ ունենանք:

Կղերականը կեյաւ.

— Այո, պարոն, օդը շատ գեղեցիկ է:

Իր ձեւերը կը թեւալ էին, բայց ոչ շատ համակրելի,
խորհեցաւ Քրէյկ: Սակայն, շիւրին չէր խօսքը կիսատ
ձգել: Ծարունակեց դիտողութիւններ ընել երկնքի խոս-
տումներուն վերաբերեալ, որոնք շուտով պիտի շատնա-
յին, երբ յիշեց ծխասրահի իր ժամագրութիւնը, և ըսաւ.

— Ո՛հ, բարի օր կը մաղթեմ ձեզի, պէտք է որ
տուն դառնամ:

— Բարի օր, պատասխանեց օտարականը, և իսկոյն
հեռացաւ:

Ինքզինքիս կը հարցնեմ, մ'ի կրնայ ըլլալ այս կը-
ղերականը, կ'ըսէր ինքնիրենը Քրէյկ քալելու ատեն:
Ապուշ բան է. զայն երբեք չեմ տեսած, արդեօք ո՞ր
կերթար:

Յիշեց յայնժամ, իրբե տարօրինակ զուգադիպութիւն
որ, կղերը ետ ետ գացած էր, փոխանակ ճամբան շա-
րունակելու:

— Այլանդակ բան մ'էր, խորհեցաւ:

Հազիւ ծխանոց մտած էր, երբ երեւցաւ Օր. Հո-
լանտ, հազուած դուրս ելնելու համար, գլխարկը դրած,
ստուիէ հագուստով և քաշելով իր թխագոյն պայուսակը,
որ ծանրօրէն լեցուած կ'երեւար:

Մտերմիկ կերպով ժպտեցաւ, ինչպէս որ կը յարմարի երկու զաւարդներուն միջեւ:

— Կ'ուզէի՞ք ձեռքի սեղմում մի ունենայ:

— Հէ՛, պոռաց Քրէյկ, ի՞նչ է այս, առեւանգում մը: Ձէի՞ք կրնար սպասել որ, ես ալ գործերս կարգադրէի: Կղերականը աճապարանքի մէջ չէ: Հետը ճիշդ հիմայ խօսեցայ:

— Կղերականը, հարցուց Օր. Հօլանտ տարօրինակ ձայնով մը: Իրեն հետը խօսեցա՞ք:

— Ինձի լոկ հարցուց թէ՛ վկայեալ եմ, բաւ Քրէյկ, միշտ կատակի ձեւով:

Առաջին արտայայտութիւնը անհետացաւ երիտասարդ կնիշ զէմքէն: Այնչափ սրտանց խնդաց, որչափ կրնար Քրէյկ մաղթել:

— Պայուսակը ես պիտի առնեմ, ո՛հ, ասիկա ինձի համար բեռ մը չէ: Դեռ շատ ծեր չեմ:

Այսպէսով ձամբայ ինկան:

Դեռատի աղջիկը զայն տարաւ պարտէզին մէջէն, յետոյ դուրսը, պատին և ցանկի մը մէջտեղէն անցնող պղտիկ ձամբու մը վրայ, և բաւ:

— Պայուսակը հոգ գետին դրէք: Եւ այժմ, ձեզմէ պիտի խնդրեմ ետ դառնալ ուրիշ բանի մը համար, եթէ չի յոգնիք:

— Յոգնի՞լ, բնաւ պատասխանեց Քրէյկ կնամեծալ կերպով: Բայց, կ'ուզեմ հասկնալ թէ՛ այս գաղտնիքը ո՞ւր պիտի վերջանայ:

Օրիորդը գոհացաւ խնդալով: Հաճոյքէ փայլող ի՞նչ աչերէն դատելով, միւսը համոզուեցաւ որ, վարժուհին ալ կատակ մը պատրաստելու վրայ էր և ինքզինքն զուարճացուց տուն դառնալու միջոցին:

— Հիմայ, կ'ուզէ՞ք բարի ըլլալ տասը վայրկեան սպասելու ծխանոցին մէջը:

Օրիորդը դուրս ելաւ: Քրէյկ սպասեց, ապա ըստ

երջանիկ: Սպասեց տասը վայրկեան, քսան, երեսուն:

Միշտ լուր չկար զգլխիչ Օր. Հօլանտէ: Աղախին ժպտեց գինքր փնտուելու, որուն բերած լուրը մեծ լուրումի մատնեց Քրէյկը:

Օր. Հօլանտ իր սենեակին մէջ չէր: Իր գոյքերն ալ կ'երեւայ ալիւս հոն չէին: Թուալթի սեղանը մերկացած, հագուստաբանը, պարապ...

Բացառիկ թեթեւութեամբ ցատկելով, Քրէյկ ուղիւ եցաւ պարտէզին ետեւի ձամբան, թխագոյն պայուսակը անհետացած էր:

— Հասկցուեցաւ, խարէութեան մը զոհ գացած եմ, մրմռաց:

Դանդաղօրէն, և առանց յուզումի, տուն վերադարձաւ, բռնկեցուց նոր բիրա մը և բմպելիքով հանդարտեցուց իր ջիղերը:

Երբ Տիկին Քրէյկ վերադարձաւ, զայն բուսական հանդարտած գտաւ, կատակ ընելու համար:

— Մտածեցէք որ, այս երիտասարդ աղջիկը բուսական համարձակութիւն ունեցաւ՝ ինձի տունէն դուրս կրել տալու իր պայուսակը: Ասիկա ճարպիկ ձեւ մ'է աղատուելու մէկէ մը, որ կրնար իրմէ կասկածիլ:

— Ո՞ւր մնաց քու ուշիմութիւնդ: Ի՞նչ ընել մտաշիր ես:

— Ընե՞լ. հարցուց Քրէյկ զարմանք ձեւացնելով: Բայց... կրնանք այս գիշեր բաց ձգել սենեակին պատահանը, որպէսզի կարենայ ներս մտնել, եթէ փափաք ունենայ... և կամ:

— Պարտականութիւն ունիք Ռիչար, լուր տալու իշխանութիւններու:

— Պարտականութիւն, կրկնեց Քրէյկ, զարմացած:

— Ամէն պարագային, պիտի պահենք իր սնտուկը:

— Սէ, բաւ Քրէյկ գոհունակութեամբ, այս անգամ Այո՛ սնտուկը ունինք. ուրեմն ամէն ինչ կարգին է:

Ու փիլիսոփան ուրիշ բիրա մ'ալ բռնկեցուց, ինքնագոհացումի հեզնական արտայայտութեամբ մը:

ՍԵՒԱԶԳԵՍՏ ԼՐՏԵՍԸ

Ե Ր Ր Ո Ր Դ Մ Ա Ս

ՈՒՐ ՍՊԱՅ ՎՅՆ ՊԵՆՔ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻ ԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Հ Ա Ն Դ Ի Պ Ո Ւ Մ Ը

Մինչ մութը կը թանձրանար, և ես մացառներուն մէջտեղը միշտ կ'սպասէի նշանին, ինքզինքիս տուի քանի մը իմաստուն խրատներ ես:

«Անոր» մասին. այն մարդուն մասին, որուն պիտի հանդիպէի, ինծի տուած էին, պաշտօնապէս, շատ մանրամասն նկարագրութիւն մը, իսկ ես անձնապէս հաւատքած էի մէկ երկու հետաքրքրական պատմութիւններ: Նաեւ ճշդած էին, ինչ որ բնական էր, ոչ նուազ պաշտօնապէս, դիրքս հանդէպ անոր: Ընդհանուր կերպով՝ պարտ էի ըլլալ իր հրամաններուն ներքեւ, բայց զուտ նաւային խնդիրներու մէջ, կարծիքներս գերակշիռ պիտի ըլլային:

Գտնուած ծակիւ եղերքէն, կրնայի տեսնել հոն: Ըլուրին կողքին վրայ, ինչ վեր, շատ մը ագարակներ և միւսնոյն ատեն արքայաբանը:

Նօթագրեցի բրիտանական խոհեմութեան սա պըղձ

տիկ նշանը. սեւէ պատուհանէ սեւէ լոյս դուրս չէր դարձնուիր: Վրայ միայն երբեմն կ'երեւէին մէկ երկու լոյսեր: Հողը և լոյսը հաւասարապէս միարձուածէին մթնութեան մէջ:

Վերջապէս, արքայաբանին լոկ մէկ պատուհանը լուսաւորուեցաւ վայրկեան մը կարմիր լոյսով: Ի վերջոյ, աւելի փայլուն դեղին լոյս մը երեւցաւ երկու անգամ, շատ կարճ ընդհատումներով:

Ելայ: Մեծ զգուշութեամբ՝ մացառի վրայէն մինչև հակառակ կողմի ճամբան տարի մօթօսիքէթս, զոր հրեղի, իջնալով զառիվայրէն մինչև այն տեղը ուրկէ ճամբան կը դառնար:

Լոկ քայլերուս ձայնը լսեցի, երբ մօտեցայ տունին: Առջեւս կը գտնուէր մութ գանգուած մը. իսկոյն տեսայ պարտէզի մը պատը: Ճամբան ուղղակի կը տանէր պատին մէջ բացուած դուռի մը: Ճիշտ երբ բաւական մօտեցայ՝ երկաթեայ ձողերը գանաղաներու չափ, թեթեւ ճարձատիւն մը լսեցի և տեսայ որ դուռը կը բացուէր: Անդին, ծառերը օրօրան կը կազմէին ծառուղիի մը վրայ և գիշերը մթին էր:

Սեմէն անցայ առանց բան մը տեսնելու և լսելու: Յայնժամ, հանդարտ ձայն մը խօսեցաւ ինծի:

Խօսողը կին մէկ և ըսաւ.

— Մթին գիշեր մ'է:

— Այնչափ մութ է որչափ փուռի մը մէջ:

— Անցեալ գիշեր աւելի մութ էր:

— Այսպէսով ալ բաւական մութ է:

Թերեւս այս խօսակցութիւնը շատ իմաստալից չի գտնէք կարեւոր գաւաղիքներու համար: Պարտիմ ձեզ բան որ, եթէ անոր մէկ բառը տարբեր ըլլար, ձեռքս ատրճանակիւ վրայ պիտի ըլլար:

Այս խօսքերը ինծի թոյլատրեցին աղատօրէն շունչ առնել:

— Դուք թիկն էք հարցուցի:

— Այո, ես թիկն եմ, ճշից անտեսանելի մարդը, որ քովս էր:

Այն տունն առաջին անգամ ըլլալով. տեսայ պինքը երբ կ'երևէր ծառերուն մէջէն. դուռը գոցեց. Երկայնահասակ մարդ մ'էր, սեւազգեստ Գալու տուն՝ բաւ.

— Մեքենադ ես պիտի տանիմ. ճամբան քեզ լաւ կը ճանչնամ:

Զայն ձեռքէս առաւ, և մինչ քով քովի կը քալէինք դէպի տուն, ըսաւ.

— Թոյլ տուէք ինծի, Պարոն Պէլք, ձեզ պղտիկ պատուէր մը տալու. Որքան տանն որ հոս մնաք, մոռցէք գերմաներէն դիտնալնիդ: Անգլիերէն խորհեցէք, և թէ կրնաք: Կը քալենք կոշտ չուանի մը վրայ. սեւէ ղգուշութիւն աւելորդ չէ:

— Հասկցայ, պատասխանեցի կարճ կերպով:

Այս քաղաքավար ձայնին մէջ՝ հրամանի մը չհշտը կար: Զգացի որ նպաստաւոր կերպով տպաւորուած էի ընկերիս հանդէպ:

Առջեւի գուռէն ներս մտանք:

— Մտաա գիշերը հոս չմնար բաւ: Ուրեմն բաւական ապահով եմք, պայմանաւ որ դուրսէն լսուելիք աղմուկ չհանենք:

Ներսը սեւ մութ էր: Մեր դուռը ետեւէն գոցելէ վերջ, թիկն սենեակը լուսաւորեց ելեքտրական լամպով:

Կամարի մը ներքեւն էինք որ կը նայէր դէպի պղզտիկ սրահ մը, մեր առջեւը սանդուղով մը: Սանդուղին ետեւը, նրբանցք մը կ'երթար դէպի տունին ետեւը: Երկու դուռ կար, երկու կողմերէն: Թիկն բացաւ աջ կողմինը և զիս մացուց սենեակ մը, ցած, հաճելի, լուսաւորուած լամպայով: Սեղան մը պատրաստ էր ընթերիքի համար: Շատ չանցած հասկցայ որ, իր թեմէն մեկնող կրօնականը շատ աճապարանօք դացած էր. իր գիր-

քեր, կարասիքը դեռ խրկուած չէին: Այնպէս որ, ամբողջ տունը բնակելի և հանգստաւէտ վիճակի մէջ էր:

— Ահաւասիկ այն տեղը, զոր երազեցի երկար տան, բացադանչեցի ուրախօրէն:

Արդարեւ, այս տունը հաճելի հակապատկերն էր՝ աւերակ ազարակի մը, ինչպէս նաեւ հակապատկերը սուղանաւի մը ներքնամասին:

Թիկն ժպտեցաւ: Իր ժպտը սիրուն էր, բայց ընդհանրապէս քիչ կը տեսէր: Յետոյ մեղմօրէն ըսաւ.

— Վերարկունիդ հանեցէք և սկսեցէ՛ք ուտել:

Անգղիական առակ մը կայ, որ կ'արգիլէ խօսակցութիւնը անօթի և կուշտ մարդոց միջև:

Երբ հանեցի վերարկուս, թիկն զարմացած գոչեց.

— Պաշտօնական հագուստով:

— Ասիկա օգտակար չէր կրնար ըլլալ, եթէ հետքս բռնէին. բայց մտածեցի որ ձեռք առնելիք միջոց մ'էր:

— Հիանալի: Լաւ կը արամաւանէք: Ուիսքի մը կ'առնէ՞ք սօսայով:

— Գարեջուր չկայ:

— Աստուածաբան մ'եմ. կը ցաւիմ, բայց հիւրերս պէտք է ուիսքի գործածեն: Նոյնիսկ այս պղտիկ մանրամասնութեանց պէտք է հոգ տանիլ:

Յաջորդ կէս ժամուան մէջ քիչ խօսեցանք: Անօթութենէ գրեթէ մեռած էի: Խօսելէն աւելի լաւ բան մը ունէի ընելիք: Իր կողմէ, թիկն թերթ մը բացած էր և երբեմն, բարձր ձայնով կը կարդար:

Ուշադրութեամբ կը ջանայի քննել դիմացինս երեւոյթէն դատելով, թիկն, ինծի նկարագրուածին պէս էր և այնպէս ինչպէս երեւակայութիւնս ներկայացուցած էր: Մեծ մարդ մը, եթէ ոչ չափ մեծ, լաւ ամբիւրած էր: Մեծ հարկեկ, անգլիացի՝ իր ընդհ. կերպերուն մէջ: աւելի նիհարկեկ, անգլիացի՝ իր ընդհ. կերպերուն մէջ:

Թիկնի մասին լսածներս, կանխագուշակել տուած էին ինծի, յոյժ ճարպիկ ճէնթլմէն մը: Զինքը աւելի լաւ

— Անշուշտ գեռ բաղատրութիւն մը տայու եմ ձեզի:

. f .

ԹԻԷԼԻ ՊԱՏԱՌԻԹԻՒՆԸ

— Նայէ՛ ասոր, ըսաւ:

Լուսանկար մը ցոյց տուաւ ինծի: պատկերազարդ թերթի մը մէջ: Ասիկա պատկերն էր՝ Պ. Ալէքսանդր Պուրնէթի, Սկոտլանդ մէկ թեմին կղերք: Վստահ եղէք որ, եթէ սոյն պատկերին տակը տպուած ըլլար «Թիէլ» բարեկամներէս և ոչ մին պիտի կասկածէր աղկից:

— Աստուածները մեզի հետ են՝ յայտարարեց Շիւման: Ի՞նչպէս օգտագործել այս զարմանալի նմանութիւնը:

— Չայն վաղը պիտի հասկցնեմ, պատասխանեցի: Յետոյ սենեակս վերադարձայ և հարցը աւելի խորապէս ուսումնասիրեցի: Կեցած միակ ծրագրի վրայ, որ կրնար մեզ տալ յաջողութեան յոյս մը: Պէտք էր որ ենթադրեալ Պուրնէթ մը ինքզինքը ինքնաբերաբար թեկնածուներկայացնէր, անձամբ կատարէր բոլոր ձեւակերպութիւնները — անոր մէջը ըլլալով անցագրի գլխաւոր գործը — և չերջապէս անմիջապէս ճամբայ իյնար:

Յաջորդ օրը տեսայ Շիւմանը: Իրեն բացատրեցի ծրագիրս և սկսանք նախնական քննութեանց, որք խոստմնալից եղան: Պուրնէթի թեմը աղքատ էր և հասկցուեցաւ որ, ինքն ալ կը մտածէր փոխել տեղը:

Սկսանք, իրեն խրկելով անանուն կերպով լրագիր մը, որուն մէջ ծանուցում մը կար այստեղի թափուր պաշտօնին համար: Յաջորդ Կիրակի, Շիւման ինքնաշարժով պտոյտ մը ըրաւ, և անձամբ հաստատեց որ, միամիտ մարդուն ինծի հետ նմանութիւնը կատարելապէս զարմանալի էր: Վերջէն, յետ արարողութեան, Շիւման ծանօթացաւ կղերին հետը, գետին եղերքը:

Կրնաք երեւակայել զարմացումը Պ. Պուրնէթին և իր հետաքրքրութիւնը, երբ այս համակրելի օտարականը իրեն հաստատեց լաւ ճանչնալը թափուր թեմը, զոր իրեն նկարագրեց՝ իրեն Եդեմի երկրորդ գրախոս մը: Մեկնելէ առաջ, Շիւման զիտեց որ, ձուկը խալթած էր:

Միւս հարցն էր անհետացնել իրական Պուրնէթը և անոր տեղ դնել կեղծը, առանց արթնցնելու դոյզն կա-

կած մը, մինչև որ հոս տեղաւորուած վերջնաբար Անգամ մ'ալ բազմը մեզի հետ էր: Գործակալ մը ղրկեցինք՝ տեղեկութիւն քաղելու կղերին աղախինէն, և հասկցուեցաւ որ, գլխի հիւսիս ճամբորդութեանը միջոցին, Պուրնէթ գիշեր մը պիտի անցնէր բարեկամի մը մօտը, Էտինպուրկ:

Թիէլ դադար տուաւ թօթուելու իր բիրային մոխիրները. սա խորհրդածութիւնը ըրի:

— Առաջին ակնարկով, Չայն կը խոստովանեմ. ասիկա ինծի կ'երեւայ խորթ հարց մը: Տեղը զննու համար, սպասելու չէիք որ, իրական Պուրնէթը Էտինպուրկէն մեկնէր:

Թիէլ գլուխը ցնցեց ժպտելով.

— Առաջ աղապէս խորհած էինք, բայց նախնորեցինք մեր երկրորդ գաղափարը: Ի՞նչ կ'ըսէք հեռագրի մը առ Պուրնէթ, իր Էտինպուրկի բարեկամէն, իրեն իմացնող որ, Պ. Թալլըր մը պիտի երթար զինքը առնել իր ինքնաշարժին մէջ: Եւ ի՞նչ կ'ըսէք հեռագրի մը առ Էտինպուրկի բարեկամը, Պուրնէթի կողմէ, ցաւ յայտնող որ այցելութիւնը յետաձգուած է:

— Հիմնալի:

— Իւրաքանչիւր հեռագիր կը պարունակէր ստիպողական խնդրանք մը՝ չպատասխանելու: Եւ տակաւին կրնամ ըսել որ, հանգ Պուրնէթ՝ պարզութիւնն իսկ էր:

Գողգղացի առանց ուզելու:

— Հանգուցեմ Պուրնէթ, ըսել կ'ուզէք որ...

— Ի՞նչ պիտի ընէինք զինքը: Շիւման և ես, որո-

չեցինք մինչև վերջը երթալ: Յայտնաբար, երկու արժանի ընկերակիցները իրենց պարտականութիւնը կատարած էին: Սակայն, հաճոյք գգացի որ, իրենց աղաւաղ գործը առանց ինծի կատարած էին: Հարցուցի.

— Ի՞նչպէս կատարեցիք:

— Թէլլըր, իր կառքովը և շօֆէօտովը դնաց արքայարան: Շօֆէօտը մնաց իր տեղը, դէմքը պահած մնալով: Թալլըր գիտցաւ երկարած գել կղերականին հիւրասիրութիւնը, մինչև որ գիշերը բաւական անցաւ: Յայտնաբերեալ մեկնեցանք ծովու եզերքի ճամբէն:

Թիէլ գիւս կը դիտէր կարծես հասկնալու համար թիւնչպէս կը գտնէի եղբրական պատմութիւնը:

Կղերին հիւրը ըլլալ և յետոյ զայն պաշարեամբ սպաննել՝ քիչ մը կոշտ էր ստամոքսիս համար: Թիէլ կը թուէր զուարճանալ կերպարանքէս. և ըսաւ.

— Զայն գլխէն զարկինք՝ ճամբուն ամայի մէկ կէտին վրայ: Իր բոլոր հագուստները հանեցինք և ոտքի քար մը կապելով վար գլտորեցինք:

— Հագուստները...

— Ասոնք են բաւ թիէլ, ցոյց տալով իր սեւ հագուստը, այնքան յարգելի երեւոյթով:

— Փառք Աստուծոյ, զաղանի ոստիկանութեան չեմ պատկանիր բացազանցիցի:

— Կարծեմ սուգանաւի ծառայութեան մէջ էք. վրայ խարինեց թիէլ չոր կերպով:

Ուրեմն բնաւ թորթիլ չհետեցի՞ք առեւտրական անպաշտօն շոգենաւի մը վրայ:

— Անիկա շատ տարբեր է:

— Անշուշտ, մեծաքանակ սպաննութիւն է:

Պահ մը, թիէլ շատ զուարճացած երեւցաւ. յետոյ նշմարեց որ կատակաբանելու տրամադիր էի և դադարեցաւ: Յետոյ ինծի առաջարկեց քնանալ:

Ննջանալու համար մէջ ինծի պատուիրեց խոհեմ ըլլալ չարժուամբերու: Մինակ աղախինը առտուն կանուխ կուգար և գիշերը Ծին կ'երթար: Թիէլ գիւս ապահովեց որ իրմէ կասկածելիք բան մը չկար:

Հետո բերան էի անելի մը. ակուսի վրձին մը սանտր և խողանակ մը: Թիէլ տրամադրութեանս ներքև դրաւ գիշերազգեստ մը և զոյգ մը հողաթափ:

Թիէլ կամայեղով մը վար իջաւ: Կրակին տոջև նշատայ, վերջին սիկարէթ մը եւս վառեցի, յետոյ վախճանեցայ վերմակին:

Գ.

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր Ը

Յաջորդ առտու, թիէլ սենեակս եկաւ նախաճաշով մը ափսէի մէջ և նստաւ քովս:

— Հիմայ կրնա՞ք խօսիլ դործի մասին, հարցունցի:

— Այս կէսօրէ վերջը:

— Բնականաբար չեմ ուզեր կորսնցնել ժամանակս:

— Զայն բնաւ չպիտի կորսնցնէք:

— Ինչո՞ւ համար կէսօրէ վերջը, և ոչ թէ առտուն:

Կրնա՞ք աղախինը ոեւէ տեղ խրկել գործի համար:

— Կը յուսամ. այս կէսօրէ վերջը, ձեզի համար պատրաստել գեղեցիկ պղտիկ անակնկալ մը:

— Լաւ. քանի որ այս սենեակին մէջ պիտի մնամ ամբողջ օրը, և թերեւս յաջորդաբար քանի մը օրեր, պէտք է որ ունենամ դրիչ մը, մեկան և թուղթ:

Ըստ իր սովորութեանը, թիէլ հարցում չըբաւ և անմիջապէս բերաւ ուղածներս:

Ասոնցմով միեւնոյն սենեակին մէջ գրի առի արկածներս: Կը դրեմ պատմութիւն մը, որուն վերջին գլուխը ես անգամ չեմ դիտեր:

Երբ սենեակս եկաւ թիէլ, լրջօրէն հարցուց.

— Կը միշտ Զալիյախիւրի խնդիրը:

— Անգլիական մարտանաւը, որ թորթիլա՞ւար եղաւ պատերազմի առջի օրերուն:

— Ճիշդ այն է: Բնաւ հանդիպած չէ՞ք իր նաւապետին, որ կը կոչուէր Ալինկթըն:

— Ո՛չ. արդէն Բրիտ. սպաներ քիչ ճանչցած եմ:

— Թերեւս լսած էք որ, նաւը երկու մղոն դուրս էր իր ճամբէն:

— Ծի՛շդ էր:

— Աշինկթըն կ'ըսէ որ, ո՛չ: Բայց, պատերազմական տեսանէ մը անցաւ և ներկայիս կը հրամայէ պրզտիկ նաւու մը: Իր զրահաւորին կորուստէն առաջ, էն գեղեցիկ սպազայ ունեցող սպաներէն կը նկատուէր. հիմայ ինկած է, նիհար, և թեթե թռչակով: Հիմայ մերիններէն է:

— Այս Աշինկթընը բան մը գիտէ՞: Մասնաւոր տեղեկութիւններ ունի՞:

— Ծովակալին նաւուն մէջ է իր երիտասարդ եղբայրը, որ շատ ազդեցիկ բարեկամներ ունի: Կ'ուզեմ որ բարեկամներս տեղեկութիւններ քաղեն իրմէ, որ շատ վստահելի է մեզի համար:

— Ո՞ր կարելի է զինքը տեսնել:

— Այս կէսօրին դուրս ելած է պտտելու և արքայարանէն անցած է գաւաթ մը թէյ խմելու. բնական բռն: Եկէ՛ք, վտանգ չկայ:

Երբ ներս մտանք սրահէն, սպայ մը ոտքի ելաւ. անդիական և գերմանական համազգեստները զիրար ողջունեցին, թերեւս, եզական պայմաններու մէջ...

— Տեսնենք Պարոններ. սկսաւ թիէլ, ձեւակերպութիւնները աւելորդ են: Նաւապետ Աշինկթըն գաղափար մ'ունի, և տեղակալ Վօն Պէլքի կը մնայ զայն հաստատել կամ ոչ: Կարծեմ իր թելադրութիւնը յաջողութեան յոյս կը ներշնչէ:

— Ի՞նչ է այդ թելադրութիւնը:

— Յառաջիկայ շարթու մէջ, մեծ նաւատորմը բաց ծով պիտի իջնէ, ըսաւ Աշինկթըն. թերեւս հինգշաբթի:

— Ի՞նչպէս գիտէք զայն:

— Պ. Թիէլ գիտէ աղբիւրը տեղեկութիւններու:

— Պիտի ուզէի ես ալ գիտնալ զանոնք: Պատճառ-

ճեր ունի՞ք չըսելու ձեր տեղեկութիւններուն աղբիւրը: Թիէլ միջամտեց, ինծի մօտենալով:

— Իր եղբօրը մասին խօսած եմ ձեզի:

Հասկցայ և բնաւ չպնդեցի:

— Թող այնպէս ըլլայ: Կ'ենթադրեմ որ, արդէն գիտենք նաւերուն մեկնումի ժամանակը: Կ'երեւակայեմ որ, ձեռք պիտի առնեն սովորական զգուշութիւնները:

— Նոր ճամբայ մը պիտի բռնեն ըսաւ. ցած ձայնով:

— Ինչո՞ւ համար:

— Մակնթացութեան պատճառաւ:

Ճշմարտանման կ'երեւար: Գիտէի որ, որքան անյուշի էին մակընթացութիւնները այս կղզիներու շուրջը:

— Ծշգորէն գիտէ՞ք նոր ճամբան:

— Այո՛ գիտեմ:

Գրպանէն ծալլուած թուղթ մը հանեց, զոր տարածեց սեզանին վրայ: Երեքնիս ալ հակեցանք վրան և ակնարկով մը հոսկցայ որ, իրապէս լուրջ էր: Ականներու ճամբուն վրայ ձեւափոխութիւններ ըրած էին և նոր ճամբայ մը գծած ճշգորէն:

— Էհ, լաւ, ըսաւ Թիէլ, կը մտածեմ որ այս քեզ կը գոհացնէ, Պէլք:

Տեսակ մը ջերմէ բռնուեցայ:

— Կը յուսամ. հաճոյքը պիտի ունենամ ճիշդ այդ տեղ գտնուելու ըսի, քարտէսին վրայ կէտ մը ցուցնելով:

— Կամ հո՞գ, թելադրեց Աշինկթըն:

— Մէկը կամ միւսը լաւ պիտի ըլլայ, որչափ որ կրնամ դատել, դիտել տուաւ Թիէլ: Պէլք, ռօբչափ ընդծովեայ կրնաք հաւաքել հոն, և ռօբչափ ժամանակ պէտք է ձեզի զանոնք հաւաքելու համար:

Խնդիրը կշռեցի:

— Վախնամ չկարենանք հաւաքել երկու կամ երեքէն աւելի այնքան իրարու մօտ ջուրերու մէջը: Նաւախու մքի ընկերացող սուզանաւերու ռազմափորձը կա-

բելի է լոկ մակերեսի վրայ: Յայտնի է որ չենք կրնար կենալ մակերեսի վրայ:

Նաւապետ Աշինկթըն վրաս դարձուց աչքերը կերպով մը, որմէ բնաւ չախորժեցայ:

— Սովորութիւն ունինք, անգլիական նաւատորմին մէջը, կարգ մը վտանգներու դէմ վազելու: Անշարժ նշանակէտ մը պիտի ունենաք: Պիտի բաղխիմ իւրաքանչիւր ընդծովեայի որ պիտի շարժի, եթէ մտնեմ այդ նրբանցքին մէջը:

— Դուք չէ որ հոգ պիտի մտնէք, ըսի պաղ կերպով: Թիէլ ուսիս հպաւ թեթեւօրէն և փրօտն ժպիտ մը ուղղեց ինծի, համոզիչ չեշտով:

— Երջանիկ մարդը, կը կարծէ արդէն հոգ ըլլալ, աւելցուց մեղմացուցիչ չեշտով: Շատ ըսելիք կայ միւս տեսակէտի մասին: Մէկ կողմէ վտանգի կը դնէք ընդծովեաներ, միւս կողմէ վտանգի կ'ենթարկէք պատեւրադմի մեծ նաւատորմը: Պէտք է կշիռքի դնել և որոշել: Խնչ պիտի ըսէիք երբ կէս երկվեցեակ ընդծովեայ պէտք ըլլար:

— Շատ շատ է: Աղկից դատ, զանոնք չենք կըրնար ժամանակին տեղ մը համախմբել:

— Շատ շատ ռիչափ կրնաք ունենալ:

— Զորս, պատասխանեցի, եթէ երկուշաբթի կարենամ նաւս դառնալ, Հինգշաբթի հոս կ'ունենանք:

Թիէլ ուսիքի բերաւ: Ատեն մ'ալ վիճեցանք քաղաքի մանրամասնութիւններուն վրայ, որ ինծի տրուեցաւ ի վերջոյ և Աշինկթըն օտքի ելաւ մեկնելու:

— Լաւ միտքս եկաւ, ըսի, առաջին կարեւոր խնդիր մը կայ կարգադրելիք: Խնչպէս նաւ պիտի դառնամ:

— Ամէն ինչ պիտի կարգադրուի, պատասխանեց Թիէլ վստահութեամբ: Զիշդ Աշինկթընէ իմացայ որ, սխալմամբ մէկը ձերբակալած են, որմէ կը կասկածէին թէ երէկ երկրին մէջ պտոյտ կատարող անթրոպոլոգներ ըլլար:

Միակ օւկէտը այն է, որ չեն կրցած գտնել իր հեծելանիւը. եթէ կարենայինք կարգադրութիւն մը ընել որ ձեր մեքենան ձգել տանք իր տունը, և յետոյ զայն գտնեն իշխանութիւնները, այն գաղափարը ունիմ որ, այլեւս չպիտի հսկեն ձամբաներուն:

— Զայն պիտի կարգադրեմ. ըսաւ Աշինկթըն:

— Խնչպէս պիտի կարգադրէք:

— Կարելի է կատարելապէս վստահութիւն ունենալ Աշինկթընի վրայ, ըսաւ Թիէլ:

— Ուրեմն, ես ինչպէս պիտի երթամ:

— Զեզ պիտի տանիմ, ըսաւ Թիէլ ժպտելով: Մօտակայ տեղ մը, երկուշաբթի գիշեր, մահամերձ կին մը պիտի գտնուի, որ կրօնքի օգնութիւնը պիտի խնդրէ:

— Հիմայ, Պէլք, գացէք ձեր խուցը, ապահով չէ աւելի երկայն հոս մնալ:

Ողջունեցի նաւապետ Աշինկթընը որ մեկնեցաւ:

— Խնչ կը մտածէք իր մասին, հարցուց Թիէլ:

— Շատ ձեռնհաս կ'երեւայ պատասխանեցի, բայց

ի՞նչ խայտառակ արարած:

— Մեզի չիյնար դատել մեր մեղսակիցները, դիտել տուաւ Թիէլ փիլիսոփայօրէն: Աշինկթըն խոշոր ծառաութիւն մը մատուցանելու վրայ է Գերմանիոյ, Ասիկա պէտք է մեզի բաւէ:

Զգացի որ, աշխարհի ամէն կողմը իր արկածներէն վերջը, Թիէլ շատ խղճի խայթ չէր պահած:

Դ.

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ՊԱՏԱՀԱԾԸ

Այդ գիշեր, երբ տան մէջ մինսկ մնացինք, գացի Թիէլին մօտը, հիւրանոցին մէջ: Երկայն խօսակցութիւն մը ունեցանք, նաւային խնդիրներու մասին:

Ամբողջ գիշերը, հովը ուժգնորէն փչեց չին տան շուրջը, և առտուն երբ արթնցայ, անձրեւը կը բաղխէր պատուհանին: Թիէլ բաւական ուշ ներս եկաւ՝ նախաձաշա բերելու, և անմիջապէս ըսի.

— Յիշիցի այսօր Կիրակի ըլլալը: Կը փափաքէի կարենալ երթալ, մտիկ ընելու ձեր քարոզը, Թիէլ:

— Նա ալ կը փափաքէի ձեզ ներկայ տեսնել քարոզիս, որ յիշատակելի պիտի մնայ թեմին մէջ:

— Բայց, իրա՞նք քարոզ խօսելու պիտի երթաք:

— Ուրիշ ի՞նչ կարելի է ընել:

— Անձնապէս չպիտի ուզէի կրօնքը ծաղրելի ընել այսպիսի քօմէտով:

— Շատ կրօնական ժողովուրդ մ'ենք, այնպէս որ Աստուած մեզի ալ կը ներէ, ինչպէս որ կը ներէ միւս ազգերուն: Եւ աւելցուց.

— Մի՛ վախնաք. գեղեցիկ քարոզ մը պիտի տամ իրենց: Բնաբանը պիտի առնեմ ժողովէի մասին գրուածքէն և լրատենք, և մեր առաջին երգը պիտի ըլլար «Յառա՛ջ, Քրիստոնեայ նստաստիներ»:

Հեգնական ակնարկ մը նետեց ինծի և դուրս ելաւ: Կը խոստովանիմ որ, իր կատակաբանութիւնները զիս չէին զուարճացներ: Միակ մխիթարութիւնս էր որ, յաջորդ օրը պիտի լրանար բնակութիւնս այս տան մէջ: Կարօտեցած էի բնակութիւնս սուղանաւի մէջ, իր շարունակական վտանգներովը, և աւելի ուժգնորէն կ'ատէի այս կղզիները, քան ուրիշ ուրեք մասը Անգլիոյ: Ինչ մօայլ տեսարան աչքերուս համար.՝ Մութ երկնքի մը մէջ կը զլտորէին մոխրագոյն ամպեր: Մերկ և անծայր երկիրը յուսահատական էր: Փրփրոտ ալիքները զիրար կը հալածէին: Կը գուշակէի, քան թէ կը տեսնէի ձեւերը մօտակայ վիթխարի նաւերու, մինչև որ էն հետ. զտնուողները ամբողջովին անհետանային:

Ծաշէն վերջ, երբ սիկարնիս վառեցինք Թիէլ ըսաւ.

— Ուրախ պիտի ըլլաք իմանալով որ, այս առտուն պերճախօսական խօսքերս պատկուեցան այնպիսի յաջողութեամբ մը որ, ինչ խնդրեցին նոր քարոզ մը յաջորդ Կիրակիի համար:

— Առա՞նց կատակելու կ'ըսէք:

Հաստատական նշան մը բրաւ:

— Կը մտածէի որ, դալ Կիրակի ուրիշ քարոզիչ մը պիտի ըլլար:

— Ո՛հ, բնաւ. ուրէ մէկը չկար Կիրակիի համար և ժողովուրդը կ'ուզէ որ իր բեմը պարապ չի մնայ:

— Ի՞նչպէս պիտի համարձակիք:

— Եթէ վտանգ ըլլայ, ինծի լուր պիտի տրուի:

— Ծիշդ ժամանակին, որպէսզի կարենաք փախչել:

— Կամ աներեւութանալ ուրէ կերպով:

— Բայց ինչո՞ւ համար սպասել:

— Որովհետեւ, ուրիշ ծրագիր մ'ունիմ գլխուս մէջ, թէ և մեծագոյն բան մը: Դեռ կանուխ է ատոր մասին խօսելու, բայց կ'արժէ վտանգի մը ընդառաջ երթալ:

Այս զարմանալի մարդը կը դիտէի հիացումով: Կանոններ, իշխանութիւններ, ղգուշութիւններ, բոլոր առնք զանցառելի բաներ էին: Տեսած էի ինչ որ կարող էր չինել և գործադրել:

— Վախնամ, աւելցուց. պիտի ստիպուիմ ձեզմէ խնդրել որ, քանի մը օր աւելի մնաք հոս ինծի հետ:

— Կ'ուզէք ըսել որ, վաղը երեկոյ նաւս չի՞ պիտի վերադառնամ:

— Պարտականութիւնը՝ պարտականութիւն է, Պէլք:

— Պարտականութիւնս զիս կը հրաւիրէ նաւուն վրայ: Հող է որ պիտի գտնուիմ վտանգի մէջ, պատուէյ մէջ: Խորհեցէ՛ք Հինգշաբթի գիշերուան վրայ:

— Կը կարծէ՞ք որ ձեր ներկայութիւնը անհրաժեշտ է թորփրով յարձակումի մը յաջողութեանը:

— Պէտք կայ բոլոր սպաններուն:

— Պ. Պէլք հարցումիս չպատասխանեցիք:
— Կը կրկնեմ. գիտեմ թէ ո՞ր է պարտականութիւնս
— Թոյլ տուէ՛ք ձեզ յիշելուս որ, այս վայրկեանիս
հրամաններուս ներքեւ եմ:
— Այս առաջին գործին պէտք եղած ժամանակին
համար լուի:

— Լաւ. այդ առաջին գործը դեռ չէ լմնցած. դեռ
չկրցայ ձեռք առնել թուր միջոցները:

— Խնդիրը պիտի յանձնեմ մեծիս՝ նաւապետ վի-
տէրմէնի, որ կրնայ իմացնել, եթէ կը փափաքի որ ա-
նկի երկայն ատեն մնամ:

— Ուրեմն, վաղը գիշերէն առաջ չպիտի կրնամ
հասկնալ թէ՛ կրնամ յոյս դնել ձեր վրայ. թոթովեց
թիէլ. և այդ ատեն հաւանական է որ ձեզ կորսնցնեմ:
Ուսերս թոթուեցի, բայց, բան մը չըսի:

Յանկարծ, իր դէմքը լուսաւորուեցաւ:

— Սիրելի բարեկամս, ըսաւ, չեմ ուզեր ձեզ աւելի
չսրջարել. Դարձէ՛ք ձեր նաւը, եթէ կը կարծէք որ այդ
է ձեր պարտականութիւնը:

Երեկոյեան մօտը, սենեակս ելայ և սկսայ գրել այս
պատմութիւնը: Բայց, ժամը 10ին, ընդունեցի այցելու-
թիւնը Թիէլի, որ նորէն զիս դժգոհ ձգեց:

— Աշխկթընէն գիր մը ստացայ. որով զիս կ'ու-
զէր: Տեսակցութիւն մը ունեցանք հետը, Ինծի ըսաւ
որ, նաւատորմին մեկնումի թուականը հաւանական է
որ փոխուի և Ուրբաթի մնայ. Զայն ինծի վերջնականա-
պէս կրնայ իմացնել վաղը կամ Երեքշաբթի:

— Կամ Երեքշաբթի՛. յարեցի: Ուրեմն, կրնայ ըլ-
լալ որ, գիշեր մ'ալ անցնեմ հոս:

— Կը ցաւիմ ըսաւ Թիէլ, բայց անխուսափելի է:

— Կրնանք ապահով ըլլալ որ, նաւատորմը պիտի
գործադրէ իր ծրագիրը: Ատոր մասին երկարօրէն խոր-
հեցայ և միտքս սա հարցումը եկաւ. «Ինչո՞ւ այսքան
կանուխէն ձեռք կ'առնէ իր պատրաստութիւնները:»

— Ասիկա ուշագրութիւնս գրաւեց, ըսաւ Թիէլ, նը-
մանապէս Աշխկթընէնը: Բայց, գտաւ բացատրութիւ-
նը: Հասնելիք նպատակ մը կայ: Ոմանք կը մտածեն որ
այդ նպատակը Հէլիօկլանտն է, և միւսները կը կարծեն
որ Պալթիկն է: Ինչ որ ալ ըլլայ, վերջնական է ծրա-
գիրը, որուն պիտի հետևին: Միակ անորոշ բանը, մեկ-
նումի ձիւղ թուականն է:

— Այդ ծրագիրը լաւ կերպով տակնուվրայ պիտի
ըլլայ, եթէ մեր թորփիլները զետեղենք երկու երեք
տրէթնութիւններու վրայ. գոչեցի:

Վարազ համոզումի շեշտով մը ըսաւ:

— Ասոր համար իրենց ձիւղ ժամանակացոյցին պէտք
ունինք: Համբերեցէ՛ք, բարեկամս, զայն պիտի գիտ-
նանք, առ առաւելն Երեքշաբթի առաւ:

Կը ջանայի համբերող և փիլիսոփայ ըլլալ կարելի
եղածին չափ. բայց, չարաշուք գիշեր մ'էր. անձրեւը
շարունակ կը մտրակէր պատուհանս և նոր մէկ օրուան
աւաղիկ թեւս մը հեռանկարը կը պարզէր:

Ե.

ԽՈՐՀՐԴԱԽՈՐ ԱՐԿԱՏ

Երկուշաբթի առտուն սկսաւ անձրեւով և հողմով,
սակայն, նշաններ կային որ օդը պիտի պայծառանար:

Թիէլ ներս եկաւ քանի մը վայրկեան զիս տեսնե-
լու, բայց տրամադիր չէր իր գաղափարները յայտնելու:
Լոկ ըսաւ թէ օրուան մեծ մասը դուրսը պիտի անցնէր
և պիտի վերադառնար կէսօրէ վերջ:

Ստիպողական արգելափակումս և սահմանափակ տե-
սարանը զիս կը գրգռէին տակաւ: Ի լրումն ձանձրոյթիս
լսեցի «պո՛ւմ, պո՛ւմ, պո՛ւմ» որոնք կու գային ծովուն
կողմէն, որոնք տունը հիմերէն կը ցնցէին: Պարտակա-

նութիւնս չէր հսկել Քրիստոսական նաւատորմին, որ
ոռմբ արձակելու մարդանք կ'ընէր:

Ճիշդ այդ պահուն երեւցան երկու կիներ, որոնք
տունէն կը հետանային, դանդաղօրէն քայլելով: Մէկը ա-
ռանց գլխարկի էր և գոգնոց կը կրէր:

Թէեւ մեր աղախինը մէկ անգամ տեսած էի, այդ
ալ կոնակէն, չկասկածեցայ որ, այդ կիներ ինքն էր: Ակ-
նարկով իրենց հետեւեցայ, մինչև որ հասան քառորդ
մղոն հեռու ագարակ մը և անհետացան տան մէջը: Այն
ատեն ինքն իրենս բսի:

— Այլեւս վախ չկայ:

Եւ արանը իջայ: Աչքերուս պարզուող տեսարանը
կը տարբերէր առջի օրուան տեսարանէն: Թեթեւ գեփու-
մը կը կնճռէր կապոյտ ջուրերը. արեւու բիծեր և ամ-
պերու ստուերներ զիրար կը հալածէին, փոխն ի փոխ,
ծովուն վրայ և եզերքները: Որոշ և ազդու, հսկայ՝ իր
զգաւելի վեհութեանը մէջ, կը ճօճէր Անգլիական նաւա-
տորմը: Թեթեւ զրահաւոր մը, նոր և՛ չահեկան թիւը մը,
կը կրակէր իր վեց բոթաչափ թնդանօթներով՝ հեռա-
ւոր կէտի մը վրայ: Բանի մը վայրկեան կատարեալ հա-
ճոյք վայելեցի: Բայց, յանկարծ ազմուկ մը լսեցի:

Ինքնաբերաբար ետ դարձայ, ճիշդ դուռին բացուիլը
տեսնելու չափ: Աճապարանք նետուեցայ մօտակայ
պատահանին վարագոյրին ետեւը: Այն ատեն ներս մտաւ
մեր աղախինը... և ոչ թէ դուրս ելլելը տեսած կիներ:

Կէս մը տեսանելի էի, և ոեւէ չարժու՞մ ընել չէի
համարձակէր: Արձաքի պէս անշարժ կենալու ստիպուած
էի և կը մաղթէի որ, աղախինը յանկարծ կուրանայ:

Աղախինը որ ներս մտաւ կայտառօրէն, միջին տա-
րիքով կին մ'էր: Զեռքը աւել մ'ունէր և ուշադիր կը
ղիտէր ամէն բան: Այն առարկաներուն քով որոնց վրայ
ինկան իր աչքերը, ես կայի: Բայց, մեծապէս զարմացայ,
տեսնելով որ ուշադրութիւն չէր ընէր ինձի, կարծես թէ

ոեւէ կարասի մը ըլլայի: Ետ չանցած հաւաքեց բոլոր
պլոյսիկ առարկաները և արագօրէն դուրս ելաւ. դուռը
ամբողջովին բաց ձգելով:

Ի՞նչ բան զիս փրկած էր: Այդ մասին դոյզն դա-
ղափար չունէի, բայց որոշած էի աւելի չվատանիլ այս
վարագոյրին: Մենեակին մէջտեղը քառակուսի սնդան
մը կար՝ գորգով ծածկուած. առանց ժամանակ անցնե-
լու ընկզմեցայ գորգին ներքեւ և ծալապատիկ նստայ:

Կիւր վերերեւցաւ և սկսաւ հլւրանոցը աւելի: Երբ
ամբողջ տախտակամածը աւլուեցաւ, բայցի գորգին ներ-
քեւինը, կիներ կեցաւ և կարծես կ'որոճար. յետոյ ծոն-
ցաւ, գորգին ծայրը վերցուց, և սովորական հանդարտ
ձայնով ըսաւ.

— Աւելի լաւ չէ՞ որ տակէն ելլես, մինչև որ բոլոր
սենեակը աւելմ:

Վախէս չկրցայ խօսիլ և դուրս սողոսկելով ոտքի
վրայ կեցայ:

— Կրնաք սեղանին տակը նստիլ երբոր լմնցնեմ,
գիտել տուաւ գորգը վերցնելով:

Անկարող եղայ պատասխան մը գտնելու: Կէս շըր-
ջան մը ըրի և փութացի սենեակս ելնել: Վայրկեան մը
նստայ հոն. այնքան ապշած էի որ, չէի կրնար երկու
գաղափար իրարու քով հաւաքել: Կամաց-կամաց ինք-
զինքս գտայ և սկսայ խօսիլ այս խորհրդաւոր արկա-
ծին վրայ: Այս կիներ կէս մը խենդ ըլլալու էր: Բայց,
յիշեցի իր առոյգ ակնարկը, իր խոճեմ կերպարանքը և
իմ ենթագորութիւնս այլանդակ երեւցաւ: Կը մնար լոկ
մէկ տրամաբանական բացատրութիւն. այս կիներ պարտ
էր մեզ լրտեսել և տեղեկացած էր ներկայութեանս: Ու-
րեմն, ի՞նչ կրնայի ընել: Ինքզինքս աւելի յուսահատ
կ'ըզայի, քան առաջին գիշերը՝ երբ հեծանիւս վնաս-
ուած էր: Հող պէտք էր մնայի, սպասելով և ատրճա-
նակը ձեռքս:

Վերջապէս, երբ լսեցի Թիէլի քայլափոխը տանդու-
ղին վրայ, ջիզերս տխուր վիճակի մէջ էին:

— Մատնուած ենք: պոռացի:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք. հարցուց հանդարտօրէն:

Թիէլի ձայնին մէջ ապահովիչ բան մը կար:

Խնդիրը աճապարանօք բաղատեցի իրենս Վայրկեսան
մը զիս դիտեց, ժպտեցաւ, յետոյ ըսաւ.

— Ձեզմէ ներողութիւն կը խնդրեմ Պէլք, պարտ
էի ձեզ հասկցնել որ, այս կինը իմ հաշւոյս կ'աշխատի:

— Ձե՞ր հաշւոյն... միշտ այնպէ՞ս եղած է:

Նշանով «այո՛» ըսաւ:

— Նախապէս բնաւ չըսիք և ձգեցիք որ այս օճն-
եակին մէջը մնամ: Թակարդի մէջ ինկած մուկի մը պէս:

— Ըշմարտութիւնը այն է որ, պատասխանեց, մին-
չև որ կրցայ ձեզ լաւագոյնս ճանչնալ, կը վախնայի որ
յանդուգն ըլլայիք, կամ գէթ նուազ խոհեմ, եթէ գիտ-
նայիք որ, այս կինը հաւատարմօրէն կ'ապուած է մեզի:

— Ուրեմն, զիս վախցնել ուզելով, զիս տղու տեղ
դրած էք Պ. Թիէլ: Բայց, կը յուսամ որ ապագային ա-
ւելի վստահութիւն պիտի ունենաք վրաս:

Թեթեւօրէն ծռեցաւ և պարզօրէն ըսաւ.

— Կարգադրուած գործ մ'է այդ:

Յետոյ, չափ տարբեր շեշտով մը աւելցուց.

— Այս կէսօրէ վերջ պիտի գայ մերիններէն մին
բնակելու համար մեզի հետ:

— Հո՞ս բնակելու համար...

— Շատ ապահով մէկն է, բացատրեց:

— Մերիններէն մէկը եւս այս կղզիներուն մէջ...

Ո՞վ է այդ:

Մինչ կը խօսէինք զանգակիկը հնչեց:

— Ո՛հ, տհառասիկ, ըսաւ Թիէլ դէպի դուռը եր-
թալով: Որպէսզի ձեզ ներկայացնեմ, երբոր փափաքիք
աւր իջէք:

Վայրկեսան մը անշարժ մնացի, կտակածի և զար-
մացումի մէջ:

«Ահաւասիկ» կը կրկնէի ինքնիրենս. «Ուրեմն, այս
ալ կին մ'է»:

2.

ԱՅՑԵԼՈՒՇԻՆ

Մինչ կ'ուզողուէի դէպի հիւրասրահը, զգացուեցաւ
աւելի հաճելի կը դառնային: Չայն մը կը թուէր ինծի
ազդարարել որ անծանօթ վտանգի մ'առջև պիտի գտնուէի:
Այս երրորդ ընկերակցին ժամանումը ինծի կ'ազդածով
կը լեցնէր: Երբէք չէի ունեցած այսքան սև կ'ազդածներ:
Շատ մը վարանուեցի վերջը, որոշեցի բանալ դուռը:
Տեսարանը որուն հանդիպեցայ կտրեց շնչօտութիւնս:

— Թոյլ տուէք, ըսաւ Թիէլ, ձեզ ներկայացնեմ
քոյրս, Օր. Պուրնէթ: Այնքան հաւատարիմ է եղբորը
որ սնդած է դալով հոգ տանիլ իրեն, այն քանի մը օ-
րերու միջոցին զոր ստիպուած է անցնել այս միայնակ
արքայարանին մէջը:

Այս նախադասութիւնը արտասանեց իր հեգնական
ժպիտովը և բնականաբար յաւակնութիւն չուներ ի՞նչ
հաւատացնելու այս երեւակայական ազդականութիւնը,
բայց քանի որ ուրիշ անուն չարտասանեց այցելուհիին
համար, ես ալ զայն պիտի անուանեմ Օր. Պուրնէթ:

Օր. Պուրնէթ կատարեալ զեղեցկութեամբ օժտուած
կին մըն էր, որուն երբէք հանդիպած ըլլամ:

Իր դիմադներուն նրբութիւնը և թարմութիւնը, իր
սև յօնքերը, իր հրապուրիչ աչքերը և մտածկոտ բերա-
նը, իր հեշտին սիլուէթը և իր կերպարանքին շնորհքը
աչքառու էին: Այո՛, երբէք չեմ տեսած ասոր հետ բազ-
դատուելիք կին մը: Ասկից զատ, առաջին անգամէն իսկ,
այս հեշտին դէմքը վստահութիւն կը ներշնչէր:

Արդէն, կիներու մասին բառական խորունկ փորձառութիւն մ'ունիմ: Ուստի, մեր առաջին ակնարկի և խօսքերու փոխանակումէն վերջն իսկ զգացի որ, առջեւ ունէի մին՝ այն հազուագիւտ աբարածներէն, որուն կարելի է վտանիլ կուրօքէն:

— Այս կղզիներուն մէջ վերջերս ցամաք ելաք:

— Այսօր ցամաք ելայ պատասխանեց:

— Շատ դժուարութիւններ ունեցա՞ք հարցուցի:

— Կղերի մը քրոջը դիւրաւ արտօնութիւն կուտան միանալու իր եղբորը. դիտել տուաւ թիւէլ. խնդրոտները հարթուած են իրեն համար:

Այցելուհիին հարցուցի թէ՞ հեռուէն եկած էր: Ուսերը վերցուց. հրապուրիչ ժպիտ մ'ունեցաւ և ըսաւ.

— Ճամբորդութեան այնքան վարժուած ենք որ, մոռցայ «հեռու» բառին նշանակութիւնը:

Այդ միջոցին թէյը բերին: Օր. Պուրնէթ զայն հրամցուց տանտիրուհիի մը հեշտին շնորհքովը, մինչ թիւէլ կը խօսէր հաւանական խիստ օղէ մը և անհոգօրէն ակնարկութիւն կ'ընէր վերջին լուրերուն:

Իմ կողմանէ, կը ջանայի առնել միեւնոյն թեթեւ եղանակը և շարունակեցինք խօսակցութիւնը՝ թէ հաճելի թէ սրամիտ կերպով: Ինքնին կը հասկցուի որ, լոկ անգլիներէն կը խօսէինք, և զիս մտիկ բնող մէկը, առանց համազգեստ տեսնելու, վայրկեան մ'իսկ չէր կասկածէր որ, Ժօրթ Թագաւորին հաւատարիմ հպատակէն տարբեր բան մ'ըլլայի:

Միւս կողմէ կը շատախօսէինք, իրրեւ համոզուած անձեր թէ՞ ոչ ոք պահուրտած էր վարագոյրի ժը ետին, կամ ալիանջ դրած դուռին: Ի վերջոյ, ինքզինքս չկրցայ արգիլել խորհելու որ, անհրաժեշտ չէր յարնացուցիչ կեղծիքը անգլիներէն խօսելու:

— Պատերազմը պիտի վերջանա՞յ, ըսի յանկարծ:

Միւս երկուքը զարմացած երեւցան:

— Զայն պիտի փախաքէ՞ք, Պ. Պէլք. ըսաւ Օր. Պուրնէթ, յանկարծ լուրջ կերպով:

— Եթէ պատերազմը չվերջանայ, հասնելիք ուրիշ բան չունինք յան թէյ խմել, Օր. Պուրնէթ: Ասիկա ինծի կը թուի այնքան «հակադերմանական»:

Թէ՛ մին և թէ՛ միւսը կոշտ ակնարկ մը նետեցին:

Օր. Պուրնէթ ըսաւ.

— Մոռնալու համար մեր ձանձրութիւնը, պէտք է վարուիլ եղբորս թիւէլի պէս:

— Այդ ալ անօրուտ է, քանի որ հոս այս պահուստեւ մէկը չկայ խտրելու համար:

— Պէլք, ըսաւ թիւէլ. ոչ միայն պէտք է անգլիներէն խօսիլ, այլ անգլիներէն խորհիլ: Եթէ շարունակաբար այսպէս չընենք, կրնայ մէկը մեզ լրտեսել: Ուստի պէտք չէ որ մոռնաք յանձնառութիւնը:

Օր. Պուրնէթ պաշտպանողականս բրաւ բառական ջերմօրէն, այնչափ որ, թիւէլ ատկից ցաւած երեւցաւ:

— Առջափը կը բաւէ. էլէն:

Դիտեցի դեռատի աղջիկը. տեսայ որ թեթեւ սարսուռ մ'ունեցաւ, երբ թիւէլ զայն կոչեց այսպէս իր ընտանեկան մականունովը: Ասիկա ինծի հաճոյք պատճառեց, որովհետեւ կը հաստատէր որ, առաջին անգամ կը խաղային եղբոր և քրոջ կատակերգութիւնը: Անոնց երկու վաղեմի գործակիցներ ըլլալու պարագան կրկին հաճոյք կը պատճառէր ինծի:

— Միակ փափաքս է՝ ձեզ լուսադանել, Ալէքսանտր: Թիւէլ չդողդղայ, բայց ազատօրէն խնդաց այս անուանակոչումին համար:

Յետոյ, մեր վիճարանած խնդիրն էր, կը յիշեմ, անմիջական շահու մը մասին: Ասիկա սկսաւ մէկ դիտողութեամբը էլէնի, որ կը խօսէր անգլիացիներու մասին և եզրակացուց.

— Ընդունեցէք որ կատկածոտ չեն. ասոր փաստն է՝ մեր հանդարտիկ պղտիկ հաւաքոյթը:

Արդարեւ երբեմն տպաւորութիւնն ունիմ որ, անգլիացիք անհաւատալիօրէն միամիտ են... ըսի: Գերմանիոյ մէջ, սպանովաբար, պիտի այցելէին և հսկէին այս տունէին վրայ:

Թիէլ գլուխը ցնցեց և ըսաւ.

— Միեւնոյն բանը կարելի է ամէն երկրի մէջ, պայմանաւ որ առիթ չտրուի դոյզն կասկածի մը: Իբրեւ կը ղերական ոչ ոք պիտի կասկածի ինձմէ, մինչդեռ Անգլիացի մեղսակիցներ եւս ունինք:

— Բայց, ի՞նչ փաստ ունիք որ կրնաք վստահիլ Աշինկթընի վրայ, կը պնդէի:

— Որովհետեւ, եթէ դիմակադերձ ըլլամ, Աշինկթըն մասնակից պիտի ըլլար բաղդիւ, ինչ որ ալ ըլլայ, ըսաւ Թիէլ, վայրի արտայայտութեամբ մը: Գիտէ որ միջոցներ ձեռք առած եմ, որպէսզի չկարենայ խուսափիլ, երբոր օձիքս ձեռք տամ:

— Բայց, մարդ մը չի՞ կրնար ներումի արժանանալ, իր մեղսակիցները մատնելով առանց պայմանի հարցուց Օր. Էլէն:

— Ոչ, երբ ծովային սպայ մըն է, ըսաւ Թիէլ:

— Շատ լաւ, ըսաւ Էլէն թեթեւցած. ոչ ալ դուք, Պ. Պէլք:

— Այո՛, պատասխանեցի: Սկսայ աւելի պայծառ տեսնել կացութիւնը ամբողջութեանը մէջ: Աշինկթըն այնքան յանցապարտ է որ, չկրնար ետ երթալ: Մաղթենք որ, կասկածներ չարթնան մեր չարսին վրայ:

— Վերջապէս, ըսաւ Թիէլ, հիմայ կ'ըմբռնէ՞ք կոր անհրաժեշտութիւնը մեր դերերը կատարելու իբրեւ Անգլիացի, նոյնիոկ գերմաններու միջև, մեզ դիտեն կամ ոչ:

— Այո, սկսայ յստակ տեսնել: Բայց, ինչո՞ւ համար, աւելի կանուխէն ինծի չբացատրեցիք այս ամէնը:

— Ի՞նչ, ամէ՞նը:

— Աշինկթընի այս մեղսակցութիւնը, զոր օրինակ:

— Ճշմարտութիւնը Պէլք, այն է որ, կը դաշնակիցի թէ՛ պիտի կանխահասկնայիք այսչափ պարզ բաներ, առանց պէտք ունենալու զանոնք ձեզ բացատրելու: Աւելի սրամիտ կը կարծէի ձեզ:

Շատ չանցած Թիէլ թելադրեց որ խոհեմութիւն պիտի ըլլար եթէ սենեակո քաշուէի:

Այս մասին մեր երկուքին միջև տեղի ունեցաւ քաղաքավար հակաձառութիւն մը: Պնդեցի որ, ազատինը մեղմէ ըլլալով, ալիւս ունէ վառնց չկար հիւրաբանին մէջ, ուր այնչափ ապահով էի, որչափ ուրիշ տեղ մը: Իր ծայրայեղ խոհեմ մենամուտութեամբ, Թիէլ պատճառաբանեց որ, կրնար այցելու մը վրայ դալ (նոյն իսկ թելադրեց որ, ասիկա կրնար ստիկանութիւնը ըլլալ) սակայն, առաջընդէ հաստատած էր որ, ունէ կտակած չունէին մեր մասին: Ձեռք ուղեր դոյզն վառնգի ենթարկուի իմ պատճառաւ: Էլէն իրաւունք տուաւ իրեն, բայց շատ համակրական ակնարկով մը իմ հասցէիս:

Համակերպեցայ քաշուի սենեակ: Ազկից օգտուեցաւ ինէ խնդրելու որ, սենեակը մնամ ամբողջ գիշերը: Նորէն Էլէն փրկեց դժուարին կացութիւն մը: Հակառակ փափաքիս, մնաք-բարով բսի իրենց:

Սենեակիս մէջը սեկար մը վառեցի և վեր վար կը պտտէի հոգեկան ճնշումով մը. զոր վերլուծել դժուարին է ինծի համար: Զգացումներս միեւնոյն ժամանակ բուռն էին և հակասական: Ի վերջոյ, թեթեւանալու համար նստայ և պատմութիւնս գրեցի: Գիշերուան ժամը 9ին միջոցները, վարագոյրները քաշում, լապտերը վառուած, տապալին կը գրէի: Հովը կը փչէր և ծխնելոյզին մէջ կը հանէր շարունակական որոտում մը. բաղդատելի՛ խաչոթ թնդանթներու հետաւոր որմբակոծութիւն: Բացի այս աղմուկէն, հին տունը բացարձակապէս լոյն էր, երբ փայտեայ սանդուղը սկսաւ ծարձատել: Զգեցի գրիչս և աշխուժօրէն ոտքի կայնե-

ցայ: Տակաւ որոշակի կը լսէի հաստատուն բայց թեթե
քայլաւորս մը, որ կ'եկէր ե յետոյ կանգ կ'առնէր
սանդուղին վրայ:

Հարուած մը սեղմօրէն զարնուեցաւ դուռիս:

է.

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Տարօրինակ սրբաբան մը զացի սենեակին դուռը
բանալ: Սեմին վրայ կը կենար Էլէն: Հանած էր գրու-
թարկը և այսպէսով աւելի գեղեցիկ էր:

— Կրնամ վարկեան մը ներս մտնել:

Այս հարցումը կ'ընէր այնքան բարեկամական և
պարկեշտ եղանակաւ մը որ, Տոն Ժուան ինքն իսկ չէր
կրնար կասկածիլ Էլէնի մտադրութեանց պարկեշտու-
թեանը մասին:

— Հաճոյք պիտի զգամ վայելելով ձեռնկերակ-
ցութիւնը, պատասխանեցի:

— Մարդ շուտով կը մոռնայ աշխարհիկ ձեւակեր-
պութիւնները մեր արհեստին մէջ, ըսաւ պարզօրէն: Թիէլ
դուրս ելաւ, և մինակութենէս ինքզինքս շատ յոգնած
զգացի:

— Ոչ այնչափ յոգնած որքան ես իմ վիճակէս:

Ուշիմ նշան մ'ըրաւ:

— Ձեր կեանքը պէտք է ըլլայ ահաւորօրէն տխուր,
հաստատեց Էլէն:

Եւ աւելցուց՝ նստելով պարզ թիկնաթոռիս վրայ:

— Ուրիշ պատճառ մ'առնիմ գալ ձեզ գտնելու: Կը
փափաքէի աւելի յստակ խօսիլ մեր փոխադարձ գոր-
ծակցութիւններուն մասին:

— Ես ալ, ըսի չեղտակի. խօսինք Թիէլի մասին:
Ուշիմ մարդ մէ, որ կը ճանչնայ իր արհեստը: Թերեւս

ձեր վրայ բացարձակ վստահութիւն մ'առնի: Բայց, ինծի
հանդէպ գաղտնապահ է և կ'ըսէ այն բանը որ չպահուիր:

— Ձեզի հետ ոչ աւելի լաւ կը վարուի և ոչ ալ ա-
ւելի գէշ քան իր միւս աշխատակիցներուն հետը: Կը
խոստովանիմ որ, ասիկա քիչ մը սրտեղիչ է:

— Չորօրինակ, մի վրէժ ինչ ընելու գնաց այս գիշեր:
Ուսերը թօթուեց և պատասխանեց:

— Կ'ենթադրեմ որ, ըստ բաղդի կը քալէ գիշեր-
տուն մէջ, միս մինակը, լոկ մեզի հաւատացնելու որ
զբաղած է խորհրդաւոր գործով մը:

— Ասիկա ձեր իրական մտածողութիւնն է: Իրեն հետ
յոճալի աշխատակցած էք:

— Բաւական, իր պղտիկ մոլութիւնները ճանչնա-
լու չափ: Տարօրինակ մարդ մէ իմ այս սիրելի եղբայրս:

— Տարօրինակը կրնայ բազում իմաստով առնուիլ:

— Այդ բացայայտ է. Թիէլ հիմնաւոր ուշիմութիւն
մ'առնի:

Կ'զգայի արդէն որ, մեր տարօրինակ պղտիկ խում-
բը երկու մասի բաժնուած էր, և Էլէն ու ես միեւնոյն
կողմէն էինք:

— Թիէլի մասին խօսածնիս կը բաւէ, ըսաւ Էլէն:

Խօսինք աւելի հաճելի բաներու մասին:

— Ձեր մասին: Չուտ գերմանացի՞ էք:

— Գերմանիոյ մասին զգացումներս թէ և ձերիննե-
րէն զօրաւոր են: ձեզ կը խօստովանիմ որ զուտ գեր-
մանական արիւնէ չեմ: Մայրս Իրլանտացի էր, ուսկից
առի Էլէն անունը:

— Ուրեմն, ձեր բուն անունը Էլէնն է:

— Այո՛, վրաս դառնուած միակ վաւերական բանն է:

— Բայց, կէս մը Անգլիացի էք:

— Իրլանտուհի:

— Կը հասկնամ: Բոլորովին տարբեր է. ուրեմն.

Անգլիացին կ'ատէք կրկնակ ոխով:

ցայ: Տակաւ որոշակի կը լսէի հաստատուն բայց թիթե քայլափոխ մը, որ կ'երեւեր ե յետոյ կանգ կ'առնէր սանդուղին վրայ:

Հարուած մը մեղմօրէն զարնուեցաւ դուռիս:

է.

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ

Տարօրինակ հրդուութեամբ մը դացի սենեակին դուռը բանաւ: Սեմին վրայ կը կենար Էլէն: Հանած էր գրկարկը և այսպէսով աւելի գեղեցիկ էր:

— Կրնամ վայրկեան մը ներս մտնել:

Այս հարցումը կ'ընէր այնքան բարեկամական և պարկեշտ եղանակաւ մը որ, Տոն Ժուան ինքն իսկ չէր կրնար կասկածիլ Էլէնի մտադրութեանց պարկեշտութեանը մասին:

— Հաճոյք պիտի զգամ վայելելով ձեռքերակցութիւնը, պատասխանեցի:

— Մարդ շուտով կը մոռնայ աշխարհիկ ձեւակերպութիւնները մեր արհեստին մէջ, ըսաւ պարզօրէն: Թիէլ դուրս ելաւ, և մինակութենէս ինքզինքս շատ յոգնած զգացի:

— Ոչ այնչափ յոգնած որքան ես իմ վիճակէս:

Ուշիմ նշան մ'ըրաւ:

— Ձեր կեանքը պէտք է ըլլայ ահուելիօրէն տխուր, հաստատեց Էլէն:

Եւ աւելցուց՝ նստելով պարզ թիկնաթոռիս վրայ:

— Ուրիշ պատճառ մ'ունիմ գալ ձեզ գտնելու: Կը փափաքէի աւելի յստակ խօսիլ մեր փոխադարձ գործակցութիւններուն մասին:

— Ես ալ, ըսի չեղտակի. խօսինք Թիէլի մասին: Ուշիմ մարդ մ'է, որ կը ճանչնայ իր արհեստը: Թերեւս

ձեր վրայ բացարձակ վստահութիւն մ'ունի. բայց, ինծի հանդէպ գաղտնապահ է և կ'ըսէ այն բանը որ չպահուիր:

— Ձեզի հետ ոչ աւելի լաւ կը վարուի և ոչ ալ աւելի գէշ քան իր միւս աշխատակիցներուն հետը: Կը խոստովանիմ որ, ասիկա քիչ մը սրտենդիլ է:

— Չորօրինակ, մի վրէժ ինչ ընելու գնաց այս գիշեր: Ուսերը թօթուեց և պատասխանեց.

— Կ'ենթադրեմ որ, ըստ բաղդի կը քալէ գիշերուան մէջ, միս մինակը, լոկ մեզի հաւատացնելու որ՝ զբաղած է խորհրդաւոր գործով մը:

— Ասիկա ձեր իրական մտածողութիւնն է: Իրեն հետ յաճախ աշխատակցած էք:

— Բաւական, իր պզտիկ մոլութիւնները ճանչնալու չափ: Տարօրինակ մարդ մ'է իմ այս սիրելի եղբայրս:

— Տարօրինակը կրնայ բազում իմաստով առնուիլ:

— Այդ բացայայտ է. Թիէլ հիանալի ուշիմութիւն մ'ունի:

Կ'զգայի արդէն որ, մեր տարօրինակ պզտիկ խումբը երկու մասի բաժնուած էր, և Էլէն ու ես միեւնոյն կողմն էինք:

— Թիէլի մասին խօսածնիս կը բաւէ, ըսաւ Էլէն. խօսինք աւելի հաճելի բաներու մասին:

— Ձեր մասին: Չուտ գերմանացի՞ էք:

— Գերմանիոյ մասին զգացումներս թէ և ձերիններէն զօրաւոր են, ձեզ կը խոստովանիմ որ զուտ գերմանական արիւնէ չեմ: Մայրս իրլանտացի էր, ուսկից ասի Էլէն անունը:

— Ուրեմն, ձեր բուն անունը Էլէնն է:

— Այո՛, վրաս գտնուած միակ վաւերական բանն է:

— Բայց, կէս մը Անգլիացի էք:

— Իրլանտուհի:

— Կը հասկնամ: Բոլորովին տարբեր է. ուրեմն.

Անգլիացին կ'ատէք կրկնակ ոխով:

— Կր դանիմ այդ ցեղէն, որուն զէմ կը պայքարիմ. կը փախաքէի որ բաց պայքար մ'ըլլար և ոչ թէ դատարութիւն մը:

— Պիտի յաղթենք անոնց, կոչեցի, մի վախճար: Ահարարաւան Անգլիան ոտքերնուս տակը պիտի տռնենք: Դժուար պիտի ըլլայ. բայց սեւէ կասկած չունիմ այդիւնքին մասին. իսկ գոչք:

— Ես ալ սեւէ կասկած չունիմ:

— Վայրկեան մը դադրինք պատերազմով զրադիւքէ, Չէք ծիւր: Զրկայ որ անոր արդելք ըլլամ:

Սիկարէթ մը վառեցի, իրեն հաս ժը մատուցանելէ վերջ, բայց բաւ որ չէր ծիւր: Ինծի աւելի հաճելի թուեցաւ: Ասդիէն անգլիէն խօսեցանք, յիշելով որ, բաւական մը չունէինք ոչ ցամաքի ոչ ծովու վրայ: Կր ֆայլինք շրջադառնալով մեր կորուստը փախաքող կատաղի հակառակորդներով:

Շատ չանցած, Էլէն ոտքի ելաւ և գիշեր բարի մաղթեց: Զարութեան սատանան մէջս մտաւ:

— Չեղի պիտի ընկերանամ մինչև վարը, ըսի սատանան տանի Թիէլի զգուշութիւնները:

Իրապէս վրդովուած կ'երեւար մտադրութենէս, բայց երբեքն չատ յամառ եմ:

— Պարզ սուտ մէջ յաւակնիլ որ, զոյգն վտանգ մը կայ գիշերուան այս ժամուն: Հաւանականաբար, Թիէլ գեռ դուրսն է: Ամէն պարագային, այս պահուս չկրնար այցելու ընդունիլ:

— Սարսափելիօրէն յամառ էք: Պարոն Պէլք:

Եւ վար իջաւ շատ արագօրէն վազելով, կարծես կ'ուզէր ինձմէ խոյս տալ: Շատ մօտէն հետեւեցայ իրեն, բայց ինձմէ քանի մը քայլ առաջ էր, երբ հասնաք մութ անցքին որ կը տանէր տունին առջեւ:

Յանժամ ձայներ լսեցի, որոնք կը խօսէին զգուշութեամբ և կեցայ ապշած: Էլէն անցած էր անցքէն.

մինչ ևս հոն հասած չէի, ամպէս որ առջեւս բան մը չէի տեսներ: Թիէլի ձայնը լսեցի, որ կ'ըսէր.

— Է: Իաւ:

Ասիկա պարզ բառ մ'էր և քիչ նշանակութիւն ունէր. բայց իր չեշտը անհաճոյ տպաւորութիւն գործեց վրաս: Թիէլ այնքան մտերմական չեշտով կը խօսէր որ, յանկարծ գգաղի որ, գինքը ծեծելով հաճոյք պիտի զգայի: Խոցայ միւս ձայնո, զոտ լսած էի:

— Պ. Պէլք հետս է, գոչեց Էլէն. պնդեց ինծի բնկերանայու համար:

Այս բտերուն վրայ, հասկցայ որ անծանօթ ձայնը չէր կրնար թշնամիի մը ձայնը ըլլայ և յառաջ գաղի: Երբ կը դառնայի անցքին ծայրէն, ճիշդ ժամանակ ունեցայ տեսնելու որ, Թիէլ կը գոչէր առջեւի դուռը մտնող մը ետեւէն՝ ծածկուած մութ գոյն վերարկուի մը մէջը, ուր կը փայլէին մետաղեայ քանի մը կոճակներ: Եւ լսեցի ըսելը. «Գիշեր բարի Աշինկթրն»:

Էլէն սրած մտաւ, գիտ հրաւիրելով ժպտուն ահնարկով մը, որ հոգ իրեն հետեւի: Թիէլ մեր ետեւէն եկաւ: Հաշտարար տրամադրութեան մէջ չէի և իրապէս պատճառ ունէի վշտացած ըլլալու:

Անմիջապէս Թիէլին ըսի.

— Կը կարծէի որ դուրս ելած էիք:

— Արդարեւ դուրս ելած էի:

— Բայց հիմայ կը տեսնեմ որ, հոս ձեզի այցելած է յարգելի նաւապետ Աշինկթրն:

— Այս երկու նշանաւոր զէպքերը արդարեւ տեղի ունեցան, պատասխանեց Թիէլ չոր կերպով:

Յիշելով բաւական երկայն ժամանակը, զոր Էլէն անցուցած էր սենեակիս մէջը, հաշուեցի ու, Թիէլին ըսածը կարելի էր, բայց աքիկա զիս չհանդարտեցուց:

— Ինչո՞ւ համար եկած էր, հարցուցի:

— Որովհետեւ Ուրբաթ օրը նաւատորմը ճամբայ պիտի ելնէ:

— Ահ, ահ, գոչեցի, վայրկեան մը մոռնալով զըծ-
գոհութիւնս:

— Վերջապէս որոշուած է... ըսաւ Թիէլ, գոհու-
նալութեան ժպիտով մը:

Բայց, պատահեցաւ որ այս ժպիտը հաւատարապէս
կ'ուզէր Էլէնի, ինչ որ կրկնեց սրտնեղութիւնս:

— Ճամբու գրիք ձեր սիրելի Աշինկիթըն բարեկամը
երբ տեսաք զալս:

— Պէլք, ըսաւ Թիէլ խտորէն. կրնայիք շոտ լըր-
ջօրէն աւրած ըլլալ մեր գործերը անցեալ օր, այնքան
վիրաւորի կերպով ձեր զգուանքը յայտնելով Աշինկ-
թընի: Մարդ մը, նոյնիսկ այս տեսակէ, ունի իր զիւ-
րազգածութիւնները: Զայն հանդարտեցուցի և ձեզ ի-
մացնելուս երջանիկ եմ: Բայց, Աշինկիթըն չփափաքիր
այլեւս ձեզի հետ հանդիպում ունենալ:

— Ահի լաւ ըսի. դաւաճանները անոնցմէ չեն ո-
րոնց կ'ոգէր ընկերանալ գերման սպայ մը:

— Մեր մէջ մէկէ տակին, Պ. Պէլք, ստիպուած է
յաճախել տարօրինակ անձնաւորութիւններու, մեր ապ-
րած ժամանակներուն մէջ, ըսաւ Էլէն:

Իր գեղեցիկ աչքերը զիս զինաթափ ըրին անմիջա-
պէս: Իրենց զիւեր-բարի մաղթելով սենեակս ելայ:

Անկողնի մէջ մտնելու համար չէր: Երկու մահացու
ժամեր չափչփեցի տախտակամածը, երազելով բոլո-
րովին ուրիշ բան մը, քան պատերազմական հարցեր:

Զարչարուեցայ այն գաղափարով որ, ամբողջ դի-
չեր, Թիէլ և Էլէն միայնակ կը գտնուէին, ինչ հետու
սենեակի մը մէջ և չէի կրնար զիրենք մտիկ ընել: Վայր-
կեան մը չէի կասկածէր Էլէնէ: Բայց, Թիէլ, այս խոր-
հրդաւոր տրկածախնդիրը, այս պաղ աշխարհաքաղաքա-
ցին, որ դեռ նոր զարկած էր Պուրնէթը, յետոյ զայն վար
զլտորելով, միթէ կարող չէր ամէն բանի:

Պարապ անզը ինքզինքիս կը հարցնէի թէ՛ ի՞նչ բա-

նով կրնար զիս շահագրգռել այս կինը, զոր լոկ չանի մը
ժամէ ի վեր կը ճանչնայի. իր հեշտին ժպիտը անդադար
կ'անցնէր աչքերուս առջեւէն:

Առտուան ժամը երեքին տառնները կըցայ քնանալ

Ը.

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

Յաջորդ առտու նախաճաշի իջայ, առանց մէկէ մը
արտօնութիւն խնդրելու: Էլէնի տեսքը. միշտ թարմ,
խաղաղ և ժպտուն, թեթեւացում մը պատճառեց ինծի:
Թիէլի կերպարանքը անփոփոխ էր: Լոկ ըսաւ.

— Եթէ օդը խոնաւ չըլլար ձեր համազգեստին հա-
մար, Պէլք, կը ճաշէինք պարտէզը, մարգագետինի վրայ:

— Կը վախնա՞ք որ մէկը գայ մեզ պատահանէն
դիտել, հարցուցի:

— Այո՛ կը կասկածիմ ազկից, որովհետեւ ոչ միայն
խոհեմ եմ, այլ ջղային:

Յետոյ վարագոյրը իջեցուց պատահանին առջեւը,
բանալիով գոցեց դուռնի մուտքը: Ուեէ դիտողութիւն
չըրի: Նախաճաշի միջոցին, Էլէն տանտիրուհիի դերը կա-
տարեց: Այնքան շնորհալի և բնական էր որ, փոքրիկ
ամպը կը թուէր անհետիլ: Երեքնիս միասին վիճեցինք՝
նաւատորմի վրայ մեր յառաջիկայ յարձակումի ծրագրին
մասին: Թիէլ թելադրեց չափ մը գաղափարներ, զորս
ըսու վիճած էր Աշինկիթըն հետը, և որովհետեւ յետին
աստիճան խելքի մօտ էին, զանաւր նօթագրեցի և խոս-
տացայ յանձնել Վիտորմանի նկատառումին:

Երբ վերջացուցինք մեր խօսակցութիւնը և ծիւղել
Թիէլ ռոքի ելլելով յայտարարեց որ, ստիպուած էր դուրս
ելլել «թեմին վերաբերեալ գործերու համար»:

Հարցուցի թէ՛ ի՞նչ ըսել կ'ուզէր, և զուարճանա-

լով թմացայ որ, իր «Գեր. Ա. Պարնէթ»ի հանդաման-
քովը պէտք էր ներկայ գտնուիլ «Եկեղեցական Դատա-
բան»ի մէկ նիստին: Էլէն և Լա սկսաւ ք խնդալ և իրեն
բարի յաջողութիւն մալթեցինք:

Յետոյ, բաժնուելէ առաջ, ըսաւ.

— Աւելի լաւ պիտի ըլլար, եթէ ձեր սենեակը ել-
նէիք Պէլք, հոս պաշտօնի վրայ ըլլալնիս մի մոռնաք:

Ասոր վրայ, հագաւ իր սև թագիքէ գլխարկը և մե-
նէ խնդրեց իր ետեւէն լանայիով կղպել մուտքին դու-
ռը, բացատրելով որ, ասոր նպատակն էր՝ զուտին հո-
վէն չցնցուիլը: Պարտիմ ըսել որ, շատ հոգ կը տանէր
բոլոր այս փոքր մանրամասնութեանց:

Երբոր մեկնեցաւ, ոտքի ելայ և բսի Էլէնի:

— Բացայայտ է որ, պարտ էի սենեակս ելլել: Գրի
առնելիք նոթեր ունիմ, և շատ բաներ այս գիշերէն ա-
ռաջ լմնցնելիք:

— Ուրեմն, ըսաւ, մեզմէ այս գիշեր իրապէս պի-
տի բաժնուիք, ասոր համար շատ տխուր եմ:

Ես աւելի տխուր էի: Այսքան հրապուրիչ արարած
մը յաւէտ ձգելու գաղափարը ինծի համար դառն պիտի
ըլլար. ոեւէ պարագայի մէջ, բայց, կը խենդեանայի է-
լէնը մինակ ձգելու համար թիէլի հետը:

— Կը վախնամ որ, մեր բաժանուած անխուսափելի
է, բսի չեչտով մը, որ կը հասկցնէս ինչ որ կ'ըզայի:

— Թիէլ ինծի ըսաւ որ, բացարձակապէս մերժած
էիք զինքը մտիկ ընել, երբ ձեզմէ խնդրած էր մնալ:

— Թիէլ չափազանցած է: Առաջարկեցի խնդրի
թմայնել հրամանատար Վիտորմանի. Թիէլ անմիջապէս
համակերպեցաւ մեկնումին, և ինծի ըսաւ այլեւս չիս-
սիլ այդ մասին:

— Ի պաշտօն տարօրինակ է, գուցեց ցած ձայնով, իր-
բե թէ ազկից ազդուած ըլլար:

Այս ըսելով քովս նստաւ: Հասկցայ որ կ'ուզէր խըն-
դիրը խորացնել:

— Ասոր մէջ տարօրինակ ինչ կայ, հարցուցի:

— Թէ՛ Թիէլ պնդած չէ ձեր մնալուն:

— Ոչ, պնդած չէ:

— Պ. Պէլք, բաւական կը ճանչնամ հրամանները,
քան որոնց կը շարժինք և ծրագիրը: Դոր Թիէլ պար-
տի գործադրել. կը յաւայի, որ պիտի մնայիք օգնելու
համար գործին: Ետին աստիճանի կարեւոր է:

— Ասոր վստահ էք:

— Բացարձակապէս:

— Ուրեմն, ինչո՞ւ Թիէլ այնքան դիւրաւ ետ կե-
ցաւ զիս համոզելէ, ինչո՞ւ չիտրծեց գործածել իր հեղի-
նակութիւնը:

— Ինքզինքիս կը հարցնեմ, ըսաւ, Էլէն մտածկոտ:

— Գիտե՞ք թէ՛ ինչո՞ւ Թիէլ չպնդեց. ըսէ՛ք, ի՞նչ
է ձեր գաղափարը:

Դանդաղօրէն պատասխանեց:

— Դժուա է ճշդիւ կանխատեսել Թիէլի պատ-
ճառները:

— Իր պատճառը, միթէ դե՞ք չէ՞ք:

Արագ ակնարկ մը նետեց վրաս:

— Ոչ, կ'ուզեմ ըսել, ոչ ալ երեւակայնել նմանորի-
նակ բան մը, բայց զիտէք որ ձեր վրայ կը հիմնայ և
վարանող մարդ մը չէ ուզածը ձեռք բերելու համար:
Ո՛հ, անարգաբ մի ըլլաք, մտածելով որ, թող պիտի
այս ձեզ սեկնիլ, երբ այնքան պէտք ունինք ձեզի:

— Ինչ աղաատելով բոլորովին մինակ կը մնայ
ձեզի հետը:

— Թերեւս այդպէս պատճառ մ'ունենայ:

— Աւ. ուրեմն կը մնամ:

Իր սրտագին ակնարկը ուղղեց ինծի:

— Ո՛հ, որքան բարի էք:

— Պարտականութիւնս է երկու պատճառաւ մնալ.
Գերմանիան և դուք...

— Եւ հրամանագար Վիտորմանը :

— Իրեն պարզօրէն արտի ըսեմ որ, Թիէլին տուած բարձրագոյն հրամաններուն կը հնազանդէի :

— Եթէ աւելցնէք որ, երկրորդ ծրագիր մը կայ՝ ուղղուած բրիտանական հաւային ոյժին դէմ, և ձեզ պէտք ունին կանոնաւորելու մանրամասնութիւնը, ա. արկա կրնար ձեզ օգնել համազօլու հրամանատար Վիտորմանը, աւելցուց Օր. Էլէն :

— Անշուշտ, լաւ պիտի ըլլայ յիշել այդ կէտը :

— Պէտք է որ գրաւոր ունենաք, մեր առաջին ծրագրին բոլոր մանրամասնութիւնները, որպէսզի հրամանատարը պէտք չունենայ ձեզ վար գնելու, իրեն ունէ բան բացատրելու համար :

— Ամէն բան կը մտածէք. ըսի հիացումով, անմիջապէս պիտի սկսիմ աշխատութեան :

— Երբ Թիէլ վերադառնայ, իրեն պիտի խմայնեմ որ պիտի մնաք : Արդեօք ի՞նչ պիտի ըսէ ատոր համար :

— Այո՛, ատոր վրայ պիտի մտածէ, ըսելով խօսքը վերջացուցի ժպտելով :

Սենեակս ելայ հրապարակուած, սակայն, հրաժարած էի էն շատ սիրած բանէս, տեղւոյն վրայ վտանգի ենթարկուելէ : Որովհետեւ լաւ կ'զգայի որ, համազօլութիւն կամ ոչ, հրացանադարկ պիտի ըլլայի, եթէ բռնուէի : Այլ եւս վստահութիւն չունէի անգլիացիներու արդարութեանը և գութին վրայ : Որոշած էի մնալ և եթէ վիտորման ուզէր նաւ երթալ, այս գիշեր, պէտք է որ նաւէն ոստիկան մը կանչէ զիս հոն տանելու : Այսպէս խորհրդածելով, սկսայ գրի առնել նօթերս :

Երեկոյեան մօտը, ամէն բան գրած էի և այնքան յստակ կերպով բացատրած որ, նոյնիսկ պատերազմական խորհուրդի մը ներկայութեանը, ասկից աւելի տեղեկութիւն չպիտի կրնայի տալ :

Թիէլի հետ տեսակցութիւն մ'ունեցայ օրուան ըն-

թացքին : Բան մը չուզեց հասկնել զիստէն մէջ անդամէն, ճիշդ Էլէնի կանխագուշակածին պէս : Կնի՞ծաւո՞րութեամբ մը գոհունակութիւն յայտնեց՝ մնալս տեսնելով և ինծի շնորհակալութիւն յայտնեց կեղծ մտերմութեամբ մը :

Կէսօրէ վերջ գուրս ելաւ ինքնաշարժ մը պատրաստելու գիշերուան արշաւախումբին համար : Այնչափ զբաղած էի որ չկրցայ հասկնալ թէ՛ սուտերու ինչ ուղիով հրատարակուած կրցաւ օթովս պիւ մը գտնել :

Վերջապէս, գիշերուան ժամը 10ին սեղան նստանք թեթեւ ընթերցելու մը ընելու : Գրականներս նօթերով լեցուն էին և հեծեալի հագուստս պատրաստ էր՝ անգամ մ'ալ հագնելու :

Թ

ԾՈՎԱՓԻՆ ՎՐԱՅ

Ժամը 11էն քիչ վերջը, երկու միջին սիւնէթներ ստանեցան, զգուշութեամբ, տունէն դուրս՝ ետեւի դուռէն : Վայրկեան մը յետոյ, երբորդ ստուեր մը հետեւեցաւ անոնց, ի տես անոր, օրհաս բարախեց ուրախ դարձացաւ մով մը և Թիէլ կենալով

— Ի՞նչ կայ հարցուց :

— Ձեզի հետ կ'ուզամ, ըսաւ Էլէն :

— Ինչ՞ով համար, հարցուց Թիէլ :

— Որովհետեւ, պիտի ախօթէի պտոյտէ մը, պատասխանեց դեռատի աղջիկը՝ վստահութեամբ կրկնելով, որոնք կը մտածեն որ, իրենց պատճառները միշտ բաւական են ունէ մէկու մը համար :

— Ինչպէս որ կ'ուզէք, ըսաւ Թիէլ չոր կերպով, բայց անթափանցելի հանգարտութեամբ մը :

Յետոյ կրկին ետ դարձաւ և անոր հարցուց ձայնով մը, որ երեւան կը հանէր իր համակրանքը :

— Լա ծածկուամբ էք:

— Մհ. աչո:

— Վստա՞հ էք: Երկրորդ վերաբերուա փոխ տա՞ք Պէլքի, բայց կրնամ երթալ ծածկոց մը բերել ձեզի:

— Ծնորհակալ եմ, բայց ժպտելով, բանի մը պէտք չունիմ:

Աւելի լաւ երբէք, ինքզինքս երջանիկ կ'զգայի էլէնի մօտը գտնուելով:

Թիէլ առաջըր Դստա՞հ ինքնաշարժը վարելու: Էլէն և ես ետեւը նստանք: Թիէլ ունէ առաքիւթիւն չորաւ աչա կարգադրութեան, և հեռացանք գիշերուան մէջ:

Մեր գլուխներուն վերեւը, աստղեր կը տեսնուէին ամենուրեք, ամպերու մէջէն: Այս աստղերու լոյսը մեզ կը թոյլատրէր գնահատել յատկօրէն ծովը, և շատ չանցած, գիւրաւ կը լուսաւորէին այս ընդարձակ երկիրը, ուր սեւէ ծառ չէր բարձրանար:

Կառքը լաւ էր, Թիէլ ինչ ձեռով ալ զայն ձեռք անցուցած ուլար: Արագօրէն մտանք ամառի ճարաններու մէջը: Ծովու բազէն թորմ օդը կը մտրակէր մեր դէմքը:

Սկիզբը, չուրջս ակնարկ մը նետելով, կը ճանչնայի քանի մը երեւոյթները ճամբուն, որմէ անցած էի. սեպտեմբեր, ծովուն թեւը դէպի արեւմուտք, կը տաւ նէր Ովկիանոսին, և աղկից անդին, ըլլորներու միջին կոյտը: Բայց, շատ չանցած, մտածումներս և աչքերս զրաւեցան լոկ էլէնով: Զայն որքան շատ դիտէի, այնքան աւելի կը հիանայի այս ներհուն դէմքին իւրաքանչիւր գծին վրայ:

Յանկարծ, դէպի ինծի ծոցացաւ և աչալուրջ ձայնով մը ըսաւ.

— Պիտի վերադառնա՞ք, այնպէս չէ՞:

— Կ'երգնու՞մ, պատասխանեցի եռանդով:

Եւ, աւելի ոյժ տալու երդումիս, մեղմօրէն բռնեցի իր պզտիկ ձեռքը, դար տեղմեցի: Թիէլ չիօխարինեց

սեղմումս, բայց չիօրձեց խոյս տալ: Ծամբուն մնացաւ մասին մէջ, շարունակեցի մեղմօրէն բռնել իր մատերը: Քիչ վերջը իմ կարգիս, դէպի իրեն ծոցացաւ և փափառի:

— Ինքզինքիս բան մը հարցուցի. պէտք չէ՞ որ Թիէլը միասին առնիմ տեսնելու Վիտորմանը, որ թերեւս ուզէ զայն տեսնել:

— Ոչ... պատասխանեց ուժգնօրէն: Ի վրաս մեղի, ինքզինքին պիտի վերադրէ բոլոր արժանիքը ձեռնարկին:

— Ատոր վստա՞հ էք:

Իբրեւ պատասխան, վերջապէս մեղմօրէն սեղմեց ձեռքս, ու վալրկեան մը վերջ շարունակեց.

— Կ'արժեմ ունէ բան չպիտի ըսէք իմ մասին հրամանատար Վիտորմանի: Կատարելապէս անօգուտ է, քանի որ մարդիկ կան, որ միշտ անվստահութիւն ունին երբ գիտեն որ կին մը կը խառնուի գործի երբեմն ինքու չեն, բայց ներկայ պարագային... Ատոր մասին թնշ կը խորհիք:

— Կատարելապէս ձեր կարծիքէն եմ:

Ինչպէս կը ճանչնայի Վիտորմանը ինքզինքիս կը հարցնէի թէ՛ պարտ էի թեթեւ ակնարկութիւն մ'ընել էլէնի միջամտութեանը: Նկատի առնելով, հրամանատարին ծաղրելիօրէն կասկածելի նկարագիրը աւելի լաւ էր լուծութիւն պահել:

— Թնշ է ասիկա, ըսաւ էլէն յանկարծ:

Մեծ և բարակ մէկ կտոր քար մ'էր ճամբուն եզերքը: Ծուրջս նայելով, միւս կողմը ժայռ մը տեսայ և զողողացի ճանչնալով տոյն կէտը. ճիշդ այդ տեղոյն մօտն էր որ հեծանիւս աւրուած էր... Դարձանք անկիւնը և յառաջացանք ուղղակի դէպի ծովը, կենալու համար հոգ, ուր ճամբան կը վերջանար: Վերջին անգամ էլէնի ձեռքը սեղմելով վար ցատկեցի:

Թիէլ ցած ձայնով ըսաւ.

— Հոս պիտի սպասենք ձեզին Կրցածնուդ չափ շուտափոխի եղէք: Մտածեցէ՛ք մեր ջիւղերուն մասին:

Միս մինակս ի՞նչ ծովուն եզերքը: Կր հետեւէի աւազուտ եզերքին, ինչպէս որ նախապէս բրած էի: Անհաւատար հողը քիչ մը մթին էր, բայց անթիւ աստղեր կը փայլէին և կը տեսնէի ճամբաս: Մեր նպատակին բոլորովին յարմար գիշեր մ'էր:

Մթին բան մը կր կենար ջուրին վրայ, և շատ չանցած, ուրիշ բան մը, որ սեփ սեւ կը տնկուէր առջեւս ելաւ: Վայրկեան մը վերջը Վիարրմանի ձեռքէն քանկցի: Սրտագին ուղջոյն մը տուաւ և յետոյ առաջարկեց.

— Խօսելէ առաջ նաւ դառնանք:

Դժուարին պահը հասած էր, պէտք էր գժուարութեան դիմադրուել և զայն յաղթել:

— Այս գիշեր նաւ չպիտի երթամ, հրամանատարս պատասխանեցի:

— Ուրեմն, բան մը չաւարտեցի՞ր, չկանոնաւորեցիր:

— Այո՛, արդէն շատ բան ըրի, բայց դեռ լաւագոյն կը մնայ ընելիք:

Յայնժամ, հակիրճօրէն բայց յստակօրէն բացատրեցի իրեն ինչ որ կարգադրած էինք և իրեն երկնցուցի քարտէսը բոլոր նիւթերովս: Հիացաւ բարի լուրերուս: Ղոր կը բերէի իրեն և ձեռնարկէս այնքան գոհ մնացած երեւցաւ որ, ձեռքս սեղմեց մտերմօրէն:

— Հիանալի կարգադրութիւն, Պէլք.՝ Գիտէի որ ձեր վրայ կրնայինք վստահիլ: Բաղդաւորութիւն մ'է որ բաւական լայն կուրծք ունիք՝ կրելու բազմաթիւ պատաւանջաններ: Կ'երաշխստորեմ որ պիտի ունենաք զանոնք: Բայց չեմ կրնար ըմբռնել՝ ձեզ համար անհրաժեշտութիւնը ցամաք մնալու ինչո՞ւ համար պէտք ունին ձեզի: Եւ ո՞ր սատանան ձեզ տուաւ այդ հրամանը:

— Թիէլն է ըսի, իր տրամագրութեանը ներքեւ եմ:

— Որչա՞փ ժամանակի համար: Չէք կանխատեսեր վտանգը:

— Սակայն պարտականութիւնս զիս կ'ստիպէ եւ թարկուիլ վտանգի:

— Ի՞նչ է ձեր սոյն պարտականութիւնը, Պէլք: Ձեզ պէտք ունի՞մ: Պէտք է սանձել հրամանները թիէլի և զայն խրկել սատանային:

Հրամանատարին ներկայացնելու համար հիմնաւոր փաստ մը չունէի բայց, ձիւղ այդ վայրկեանին, երեւակայութեամբ տեսայ էլէներ, ժպտուն, հեշտին, անդամադրելի, և մէջս զգացի որոշում մը, որ ասպարէզ կը կարդար միծիս պատճառարանութիւններուն:

— Եթէ այն աստիճան հրամայական չըլլար պարտականութիւնս, ըսի, զոր ինծի ցոյց տուաւ թիէլ, երբէք չպիտի մտադրէի ձեզ զրկել ծառայութիւնէս:

— Թիէլ այս աստիճան հաստատական ցոյց տուաւ ինքզինքը:

— Բացարձակապէս անրաժեշտ եմ իրեն:

— Եւ այդ ծրագիրը, որուն պիտի մասնակցիք, կր կարծէ՞ք որ բաւական գործադրելի է՝ արդարացնելու այն իրողութիւնը որ, պիտի ձգէք ձեր նաւը և վաղէք նոր վտանգներու:

— Մեր ծրագրին կարեւորութիւնը, կ'արդարացնէ բոլոր վտանգները:

Գործը առանց գիտնալու հաստատելու համար, բաւական վստահութիւն ունէի, թիէլի ճարպիկութեանը մասին: Բայց, ինքզինքիս կը խոտանայի յաջորդ օր ուրնէ իսկ, պնդել հասկնալու համարաւոր ծրագիրը՝ իր պղտիկ մանրամասնութիւններովը:

Վիարրման պահ մը լուռ մնաց յետոյ ձեռք երկարեց և ինծի բաւ.

— Ուրեմն, ցտեսութիւն: Բայց, ինչ որ ալ ըլլայ, քիչ մը կը վախճամ որ, այլեւս զիրար չտեսնենք:

— Յիմարութիւն է, հրամանատարս, բացառանչեցի ուրախօրէն: Վստահօրէն կրկին պիտի տեսնուինք և շատ

ճօտերս: Ձեր բարոյականը բարձր պահելու համար նիւթ պէտք ունիք բանի մը, ուսումնասիրեցէ՛ք ձեզ տուած ծրագիրներս:

Ասոր վրայ իրարմէ բաժնուեցանք, ինքը գէպի ծով ելաւ և ես բռնեցի ճամբան որուն ընտելացած էի: Այս անգամ չէի կրնար իսկ ետեւս նայիլ: Հոգը կ'այրէր ոտքերս, սրտի՛նտե, կ'երեւակայէի Էլէնը և Թիէլը զլուին գլխի: Որքան անհաճութեամբ երիտասարդ աղջիկը ինծի կ'սպասէր:

Երբ հասայ ճամբան, տեսայ որ, Թիէլ օթօժօպիլը գարձուցած էր: Ինքը և Էլէն սաքի վրայ էին: Բայց, բարեբաղդաբար չէին խօսիր:

— Ա՜յն ինչ լաւ կ'երթա՞յ, հարցուց Թիէլ:

— Այո՛, ըսի, գտայ Վիտրմանը, որուն տուի բոլոր ծրագիրները:

Գոհունակութեան նշան մը ըրաւ և զնաց ճամբայ հանել ինքնաշարէր: Կառքին մէջը, նստայ Էլէնի քովը, առանց բառ մը ըսելու: Վերադարձի ճամբան բաւական կտրած էլնք, երբ ձեռքս երկարեցի մեղմօրէն: Բայց, անկարելի եղաւ գտնել Էլէնի մասները, ինչ որ աւելցուց սրտաբեկութեամբ: Խոր լուծեան մէջ ինկայ: Բայց տունին ճօտենայու տունն հարցուցի.

— Կ'ուզեմ գիտնալ թէ իրապէս գո՞հ էք իր գալէս:

— Աւելի գո՞հ ըլլալ անկարելի է, պատասխանեց:

Ձայրին մէջ անքան ուրախ անկեղծութիւն մը կտր որ, ամպը շուտով անհետացաւ:

Սակայն, չառ ուրախ չէի, երբ մտայ սենեակս, ուրուն այլեւս վարժուած էի...

ՍԵՒԱԶԳԵՍՏ ԼՐՏԵՍԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՍՊԱՅ ՎՕՆ ՊԵՂԻ ՊԱՏՄԱՌԹԵԱՆ ՎԵՐՋԸ

Ա.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

Չորեքշաբթի առտու կ'արթննայի այնքան նոր տըրածադրութիւններու մէջ որ, տպաւորութիւնը ունեցայ թէ՛ վհուկ մը բնաւորութիւնս բոլորովին կերպարանափոխ ըրած էր: Ինքնիրենս կը հարցնէի թէ՛ Էլէնի համար յանկարծական սիրտս հետեւանքով առած վտանգաւոր որոշումիս մէջ՝ չէի՞ հնազանդած Գերմանի իրական պարտականութիւններու:

Ինքզինքիս խոստացայ կրկնել աշարջութիւնս, թէ անձիս պահպանութեանը և թէ երկրիս յաղթանակին համար: Բայց, երբեմն պաղարիւնութիւնը կը պակսէր ինծի: Կ'զգայի գլխու պտոյտը մարդու մը, որ դիւրաբեկ տախտակի վրայ կ'իջնայ զառիվայրէ, և որուն համար մտածելը բանի մը չպիտի ծառայէ:

Առտուն հիւրապարտի մէջ երբ մինակ էի Էլէնի հետ, ինծի թելադրեց որ, իմ բուն շահուս համար, լաւ պիտի ընէի վերադառնալով սենեակս:

— Պիտի գա՞ք ինձի ընկերանալ, հարցուցի իրեն։
 — Թերեւս կարենամ պզտիկ այցելութիւն մը տալ։
 — Մենութեան որքա՞ն ժամերէ վերջը, և յետոյ զիս
 աւելի մինակ պիտի ձգէ՞ք քան երբէք։ Ո՛չ, շնորհակալ
 եմ, հոս մնալ նախամեծար կը սեպեմ։ Եւ կամ հագուստ
 մը պատրաստեցէ՞ք ինձի որ ծպտուիմ։

Թափանցող ակնարկ մը ուղղեց ինձի։

— Կ'ուզէ՞ք իրապէս այդ վտանգին ենթարկուիլ, կը
 մնայ զիտնալ թէ՞ թիէլ պիտի թոյատրէ զայդ։

— Սատանային թող երթայ թիէլ. կը ծաղրեմ իր
 րսելիքը։

Սկսաւ խնդալ և ինձի հարցուց։

— Մտադրութիւն ունի՞ք հագնիլ չըջաղգեստներէս
 մին։

— Ձեր չըջաղգեստներէն մին, գոչեցի...

— Ապա թէ ոչ պէտք է թիէլի կամքը, որովհետեւ
 իրմէ զատ մէկը չկայ որ կարենայ հագուստ մը հայ-
 թայթել ձեզի։

Գրեթէ անմիջապէս յետոյ թիէլ ներս մտաւ, որուն
 ուղղեցի պահանջը։ Թիէլ մը զարմացած երեւցաւ, բայց
 ոեւէ լուրջ առարկութիւն չըրաւ։ Դժուար է թափանցել
 իր պատճառներուն, բայց, ինքզինքս չեմ կրնար ար-
 գիլել կասկածելէ որ, հակառակ իր վտանգութեան և
 հեղինակութեան կերպարանքին, բնազդական յարգանք
 մ'ունի սպաներու համար, և անոնց մէջ կը ճանչնայ ի-
 րապէս բարձր անհատներ։

— Ինքնին կը հասկցուի որ, աղկից պէտք չէ օգ-
 տուիլ տունէն դուրս ելլելու համար, ըսաւ թիէլ. և ե-
 թէ չար բնազդով մը, ոեւէ չսպասուած այցելու ներկա-
 յանայ, պէտք է պատրաստ ոեւէ պատմութիւն ունենալ
 իրեն ըսելիք։

— Միթէ այնչափ այցելութիւններ կ'ընդունիք։

— Մարդ չգիտեր պատահելիքը։ Կարծեմ լաւ է

չգոյշ կենալ բոլոր արկածներու հանդէպ, եթէ յանկար-
 ծակիի գաք, յիշեցէ՞ք խնդրեմ, որ կ'անուանուիք Ուիլսըն։

— Ուիլսըն, ըսի սրտնեղութեամբ, ի պատիւ այդ
 անիծեալ Ամերիկացիին է որ, ինքզինքս այնպէս պիտի
 անուանեմ։

— Մարդուն առնելիք անունը որքան հասարակ
 ըլլայ, այնքան լաւ է։

Թիէլ ամէն բանի պատասխան մ'ունի։ Կը հիանամ
 խորամանկութեանը, որով կը պատրաստէ էն փոքր
 ծրագիրը։

— Գալով ձեր պաշտօններուն, դուք կառավարա-
 կան քննիչ էք, շարունակեց թիէլ։

— Կառավարական քննիչ... Ի՞նչ բանի։

— Եթէ զայն հարցնեն ձեզ, խիստ կերպարանք մը
 առէք և մի պատասխանէք։ Կղզին լի է քննիչներով,
 որոնք կ'ղրադին տարբեր գործերով։

— Կը թուիք խորապէս տեղեկացած ըլլալ անգ-
 լիական նաւային գործերուն, զիտել տուի։

Այդ առտու ջիղերս լարուած էին, և չկրցայ դի-
 մադրել փափաքս՝ հեգնական ակնարկութիւն մ'ընելու
 դաւաճաններու, որոնց կ'այցելէր, զորօրինակ Աչինկիթընը։

Պօսելու ատեն ակնարկ մը նետեցի Էլէնի և զար-
 մացայ նշմարելով իր աչքերուն մէջ մտահոգութեան
 լոյս մը։ Ինչո՞ւ այս մտահոգութիւնը։ Այդ վախի ակ-
 ակնարկը կ'ուղղուէր թիէլի, որ կարեւորութիւն չէր
 տար ատոր։

— Այո՛ կամ ոչ թիէլ, կրնա՞ք ինձի հայթայթել
 քաղաքային հագուստ մը։

— Պիտի երթամ հաս մը փնտռել ձեզի համար։

— Կ'ենթադրեմ որ, ծպտումի հագուստներու գե-
 ղեցիկ հաւաքածոյ մ'ունիք։

— Քանի մը հաս ունիմ, և լէք ձեր սենեակը և
 ապասցէք։

Էն պղտիկ սպասումի մը գաղափարը կ'ենացնէր գր-
ուիսս. երբ կ'ազդուէի գուռը, ըսի իրեն.

— Մի ուշանաք դալու, խնդրեմ:

Սենեակս կը չափշլէի անհամբերութեամբ: Երե-
ւակայեցէք թեթեացումս և ուրախութիւնս, երբ քա-
նի մը վայրկեան վերջը, էլէն դուռիս զարկաւ և բաւ-

— Եկայ ձեզ պղտիկ այցելութիւն մը տալ եթէ կը
թոյլատրէք:

Յայնժամ կը փափաքէի որ, թիէլ մէկ երկու ժամ
վատնէր հագուստը փնտռելու համար: Արդարեւ ամսպէս
ըրաւ: Էլէն յայտարարեց որ, թիէլ ըսած էր թէ՛ իր
կղերի հանգամանքովը քանի մը պտոյտներ եւս ունէր
ընելիք իր թեմին մէջը:

— Կ'ուզէի ձեզ հարցնել այս նոր ծրագրի մասին,
որուն սկսած ենք երեքնիս:

Սկսաւ անմիջապէս գլուխը թօթուել

— Բացարձակապէս բան մը չեմ գիտեր, խոստո-
վանեցաւ:

— Սակայն, բան մը կայ զոր ապահովաբար գիտ-
նալու էք. սիրելի էլէն: Խնչ է ձեր դերը այս գործին
մէջ, ինչո՞ւ ձեզ բերել տուին այս կղզին: Ոչինչի համար
մարդ վտանգի չենթարկուիր:

— Սովորաբար ի՞նչ է դերը կնոջ մը այս տեսակ
գործերու մէջ, ըսաւ հանգարտ ձայնով մը:

— Կարծեմ որ կիները, այս տեսակ էնթրիկներու
մէջը, յաճախ խայծղանի դերը կը կատարեն:

Էլէն գոհացաւ գլխովը հաւանութեան նշան տալով:

— Ուրեմն, ամյս է ձեր դերը:

— Այնպէս կ'ենթադրեմ:

— Եւ զ՞ով գլխէ պիտի հանէք:

— Թիէլին հարցուր զայն:

— Կը յուսամ որ, Աշինկթըն կոչուած կենդանին
գլխէ հանելու համար չէ:

— Տեսած պէտք է ըլլաք որ Աշինկթըն այլեւս
պէ՛տք չունի գլխէ ելլելու:

— Ուրեմն, աւելի կարեւոր անձ մը հետապնդելու
համար է որ ձեզ մէջտեղ հանած են:

— Ահաւասիկ ինչ որ կը վախճամ, ըսաւ այլան-
դակ ժպիտով մը:

Այդ ժպիտը ինծի համար ատելի էր:

— Տաժանելի է ինծի մտածել որ կը խաղաք այդ
դերը, գոչեցի:

— Երկրիս համար պիտի ընեմ ամէն բան:

Պատասխան մը չէի գտներ այս հայրենասիրական
բացագանչութեան, սակայն ինքզինքս կատգած կ'զգայի՝

— Պիտի աշխատիք հրապուրելու սեւէ անգլիացի
ծովակա՞լ մը, հարցուցի, ցածցնելով ձայնս:

Դէմքը գունաւորուեցաւ յանկարծ: Վայրկեան մը
չփոթած երեւցաւ, յետոյ, պաղ ձայնով մը ըսաւ.

— Այդ մասին միեւնոյն կարծիքը չենք կրնար ու-
նենալ:

Խօսակցութեան նիւթը փոխեց: Չյաջողեցայ զայն
հոգ տանելու: Մտահոգ և նախանձոտ էի:

Հարցումս ընդունելու իր ձեւը՝ բնաւ չէր համա-
պատասխանէր իր գիմագծին անմեղութեանը: Այս տա-
րօթնակ արհեստը ունեցող կին մը՝ պարտ էր դիմագրել
ընկալելալ շատ մը սովորութեանց: Այսպէս խօսելով որ-
քան ատեն մնացինք, չեմ գիտեր: Թիէլ երեւցաւ ինծի
բերելով շատ տերկայանալի քօթիւմ մը: Յայնժամ, երբ
կուքն ալ մեկնեցան և ըրի ճիշդ այն բանը, զոր որոշած
էի չընել: Փոխեցի հագուստս, հրաժարելով պաշտպա-
նութեանէն զոր կ'սպասէի իրմէ: Կ'ենթարկուէի հրացա-
նազարկ ըլլալու, ինչ որ կատկած և խնդիր չէր վերցնէր:
Միակ իշխող զգացումս էր երջանկութիւնը՝ այլեւս ստիպ-
ուած չըլլալ մնալու սենեակի մէջ փակուած, մինչ էլէն
և Թիէլ ժամանակնին միասին պիտի անցնէին վարի
յարկին մէջ: Անոնց վրայ պիտի կարենայի հսկել:

Կէսօրէ վերջ, երբ երեքնիս հաւաքուած էինք, վերջնական րացատրութիւններ ուզեցի թիէլէ, իր ծրարագրին մասին: Տեսակցութիւն մունեցանք, որ շատ շահեկան եղաւ: Այս պահուս խոհեմութիւն չպիտի ըլլայ թուղթին վստահիլ այս տեսակցութեան մանրամասնութիւնները: Պարտիմ րսիլ այս ծրագրին խոշոր գծերը, որովհետեւ, չմօտեցանք մանրամասնութիւններուն:

Յանդուդն ծրագիր մ'էր, որ կը պահանջէր լուրջ բաղդատական քննութիւն մը Գերմանիոյ և Անգլիոյ ուսմերուն, այնպէս որ օրուան մեծ մասը յատկացուեցաւ վիճարանութեանը դէպքերու և ճշգրիտ թուանշաններու: Էլէն չդադրեցաւ մեզ մտիկ ընելէ, մեր մօտը նըստած: Ի՞նչ ծանր խօսակցութիւն այսպիսի հրապուրիչ ունկնդրուէիի մը համար...

Հիմայ ելած եմ սենեակս և կը գրեմ այս պատմութիւնը: Կէս գիշերը անցած է և քունը հեռու է աչքերէս: Օգը փոխուած է, խիտ մառախուղ մը կ'իջնայ և դուրսը գիշերը սև է փուռի մը պէս:

Ինքզինքիս կը հարցնեմ թէ՛ կարելի պիտի ըլլամ ամուսնանալ Էլէնի հետը: Պէտք է որ հաւանութիւն տայ անոր և պիտի տայ. ասիկա որոշ է: Ինչ որ Գերմանիոյ մը կ'ուզէ իր բոլոր հոգիովը, միշտ կը կատարուի: Եւ ես զայն կ'ուզեմ: Գալով Օր. Էլէնի զգացումներուն, վստահ եմ որ, իր քաղաքավարութիւնը կը քողարկէ աւելի նուրբ բան մը: Պէտք է որ յարատեւեմ: Ձեռք պիտի բերեմ ուղածո: Իրմէ աւելի հրապուրիչ կնոջ չպիտի հանդիպիմ. այս որոշ է: Սակայն, արկածախնդիր մը, դադարն ծառայութեան թոշակաւոր մէկ գործակալը ամուսնանայ Վօն Պէլքի մը հետ. ըմբռնելի՞ է այս: Կը կարծեմ որ ոչ, եւ որովհետեւ երբէք կին մը չեմ սիրած այս աստիճանի, հաւանականաբար մէկդի պիտի ընեմ ամէն նախապաշարում այս մասին:

Վերջին բառս այս պիտի ըլլայ այս գիշերուան համար:

Հինգշաբթի առտու (չատ կանուխէն)՝ երէկուան և վերջին գիշերուան դէպքերը ինծի մտածել տուին, ուղեղիս թոյլատրածէն աւելի: Աստուած իմ, եթէ կարենայի ամէն բանի մէջ յստակ տեսնել:

Ի՞նչ պիտի պատահէր:

Պատահածը հետեւեալն է:

Երէկի առտուն թիէլի հետը յատկացուցինք նաւային վիճակագրութեանց վրայ վիճելու, միշտ Էլէնի ներկայութեանը: Յետոյ նախաճաշեցինք: Անմիջապէս յետոյ թիէլ դուրս ելաւ: Շատ թեթեւ մառախուղ մը կը լեցնէր միջոցը, կուտակուելով ամպի պէս հովի ներքեւ, որ կը բարձրանար և գրեթէ ամբողջովին կը ծածկէր ծովու տեսքը: Այս մառախլապատ վարագոյրին ետին, նաւերը չենք գիտեր ի՞նչ կ'ընէին: Վստահօրէն ոտմք չէին արձակեր: Ոչինչ երեւան կը հանէր իրենց ներկայութիւնը:

Քիչ մը աւելի յետոյ, Էլէն պնդեց դուրս ելնել: Իրրեւ կղերականի քոյրը պէտք էր, ըսաւ, այդեւել ատարակ մը: Բնականաբար հաւատացի իրեն, թէ և հրաժարած էի ուշադրութիւն ընելէ այն բանին, զոր ինծի ժարած էի ուշադրութիւն ընելէ այն բանին, զոր ինծի կ'ըսէր թիէլ, իր երթալ-գալերուն մասին: Գիտէի որ այս մարդը ի հիմանէ գիտէր իր արհեստը, և դադրած էի նեղուելէ, երբ քաղաքավարութիւն չունէր զիս տեղէի նեղուելէ, երբ քաղաքավարութիւն չունէր զիս տեղէի նեղուելէ, երբ քաղաքավարութիւն չունէր զիս տեղէի նեղուելէ: Եւ չարժեքներուն և շարժումներուն մասին: Ամէն բանէ վերջը, եթէ այս ձեռնարկէն ողջ առողջ դուրս ելնեմ, հաւանականութիւն չկայ որ կրկին հանդիպիմ թիէլի մը:

Մինակ մնացած ըլլալով գիրք մ'առի: Քառորդ ժամ կարդացած էի, երբ նշմարեցի սառեւոր մը, որ կ'անցնէր պատուհանին առջեւէն և լսեցի ձայն մը սանդուղին վրայ: Զգասկածելով որ ասիկա Էլէնն էր կամ թիէլը, նստած կը կարգայի, մինչև որ զիս շարժել տուաւ ձայնի մը աղմուկը, նախասենեակի մէջ, հիւրասրահի դռան

ճիշդ քովը: Հասկցայ որ ձայնին մէկը մեր աղտխնինն էր, միւսը օտարականի մը: Գիրքը ձեռքէս ինկաւ և ռաքի ելայ, լսելով օտարականը որ կը գոչէր.

— Ձեզի կ'ըսեմ որ ճանչցայ իր վերարկուն, մ'վ բարի կ'ին: Կը կարծէք որ կոյր եմ: Տակաւին զինքը պիտի սպասեմ:

Դուռը բացուեցաւ և խոշոր պարոն մը երեւցաւ որ քալելու ատեն կ'ըսէր.

— Երբոր Օր. Հօլանտ վերադառնայ, ըսէք իրեն որ, Պ. Քրէյկ կ'սպասէ և կ'ուզէ զինքը տեսնել:

Դուռը գոցեց և նշմարեց ներկայութիւնս: Վայրկեան մը զիրար դիտեցիք: Այցելուն մոխրագոյն մօրուք մ'ուներ, լայն դէմք մը, և շոգոյղուն կապոյտ աչքեր:

— Ի՞նչ անոնի անձրեւոտ օր: Ըսաւ քաղաքավար կերպով:

Հաստաանցի որ օդը զարնուրելի էր:

— Բայց, առիկա նուազ լաւ չէ հոնձքերու համար: Վարտակները լաւ երեւոյթ ունին: Ի՞նչպէս կը դանէք:

Հասկցայ որ բարեկամս հողագործ մ'էր, և հոգ տարի հաճոյ ըլլալու իրեն:

— Շատ աղուոր են, ըսի խանդավառութեամբ:

Նստաւ, և խօսելու ատեն լեցնելով բռնկցուց իր բիւրան, կարծես բոլորովին իր տանը մէջ ըլլար:

— Կղերականին հնձը կը քնակիք, հարցուց:

— Իրեն այցելութեան եկայ, պատասխանեցի, խուսափողական կերպով:

— Օր. Հօլանտ ևս հոս է, այնպէս չէ, ըսաւ աչքի քթթումով:

Հասկցայ որ, կ'ուզէր մատնանշել էլէնը, և հետաքրքրութենէս կ'այրէի:

— Հոս է, դայն կը ճանչնա՞ք, հարցուցի:

— Այո, ուսուցչուհի էր մեր տունը: Ձեզի չէ՞ պատմած կատակը, որ ըրաւ ինծի հոն:

Դազափար մ'ունեցայ որ, կրնայ իրեն տարօրինակ երեւալ թէ՛ Օր. Հօլանտ մեզի բան մը ըսած չըլլար այդ խորհրդաւոր արկածին մասին:

— Այո, պատասխանեցի վստահութեամբ. այդ միջադէպը մնալի պատմած է մանրամասնօրէն:

Պ. Քրէյկ սկսաւ առատօրէն խնդալ և ըսաւ.

— Այս անգամ քիչ քնաց ինքզինքիս պիտի հակառէի: Աղկից ի վեր խոհեմացայ: Տիկին Քրէյկ խնդրեք ծաղրական չգատեց: Խօսքը մէջերնիս, այսօր Տիկին Քրէյկը զիս խրկեց, կաւարելու այս ընտելութիւնը:

— Օր. Հօլանտ, ինչպէս կը տեսնեմ, այս կզգինե՞ր եկած է ուսուցչուհի-ըլլալու ձեր տունը, ըսի կրցածիս չափ անտարրեր երեւոյթով մը:

— Ձայն ունեցանք շնորհիւ Տիկին Արմեթաթ Քէնսինկթրնի, ըսաւ Պ. Քրէյկ, Նախ ամէն բան լաւ կ'երթայ թրնի, ըսաւ Պ. Քրէյկ, Նախ ամէն բան լաւ կ'երթայ: Մինակ թէ խօսքը մէջերնիս, պարոն. պարոն...

— Ուիլսըն, ըսի արագօրէն, շնորհակալութեան հառաչ մը արձակելով թիէլի հասցէին:

— Թերեւս կղերականին աղգականն էք:

— Պաշտօնական գիրք մ'ունիմ, ըսի, բաւական փանր խորհրդաւոր ձևով մը:

— Պ. Ուիլսըն, ամէն մարդ այս երկրին մէջ պաշտօնական գիրք մը պարտելու տպաւորութիւնը կ'ընէ այս պահուս, ի բաց առեալ ինէ, տուրք վճարող մը, որ ձեր թոշակները կը վճարէ: Կրօնքի դասի միջոցին մեզի կը հարցնէին թէ. ի՞նչ կ'ընենք այս տխուր աշխարհին մէջը: Շատ լաւ. կրնամ այդ հարցումին հիմայ պատասխանել: Այլապէս եկած ենք վճարելու կառավարական պաշտօնեանները, տեսնելու համար չինուկը մէկ կամ երկու երկվեցեակ տրէթնօթներու, խրկելու բաժնակին վեց միլիոն խաղաղ մարդիկ... Բոլոր այս բանը կը լափէ կալուածին եկամուտը, որ ճիշդ կը բաւէր ինծի ծխախոտ հայթայթելու: այս դժոխասին սպաննու-

Գործին յանդգնութիւնը արժանի էր թիէլի, բայց ծայրայեղ անհոգութիւնը բնաւ չէր նմաներ իրեն։

— Կը կարծէի որ, Օր. Հօլանտի երայրը այս մասին արդէն ձեռք գրած էր, ըսի անտարբեր երեւոյթով։

— Ահ, իրեն ճշմարիտ եղբայրն է, ատար ապահով էք, հարցուց ինծի, կասկածի ակնարկ մը նետելով։

— Վստահօրէն։

— Ուրեմն, ինչո՞ւ մէկը Պուրնէթ կը կոչուի և միւսը Հօլանտ։

— Բնականաբար լսած էք կէս-եղբայրներու մասին։

— Արդարեւ լսած եմ։ Մինակ թէ՛ բնաւ չեմ լսած ցարդ, կէս-քրոջ մը մասին, որ իր ընդունուած տեղէն կը փախչի, առանց մէկ բառով լուր տալու, լոկ այն պատճառով որ, իր կէս-եղբայրը նշան ըրած էր իրեն գալ միանալու։

— Արդեօք Պ. Պուրնէթ իրեն նշան ըրած էր, հարցուցի հեղնական թեթեւ չեշտով մը։

— Մէկը հեռագիր ղրկած է իրեն, որը կ'ենթադրեմ Պուրնէթին էր։ Պուրնէթի վաղեմի բարեկամն էք։

— Ոչ շատ վաղեմի։

— Ուրեմն, չալտի վիրաւորուիք, երբ ձեզի բնեմ որ, այս կղերը վրաս տխմար թռչունի տպաւորութիւնը կ'ընէ։

— Ի՞նչ բանով ուրեմն։

— Է՛լ լաւ. ճիշդ կիրակի օր մը, քարոզ տալու համար հոս գալով չքարոզելուն համար։ Այնպէս մը տեղաօրուելով որ, իբրեւ թէ մուրհակով վարձու առած է արքայաւորանը, ինքը և իր տասնեւերկուերորդ քոյրը։

Ըսելիքիս վրայ խորհելու ժամանակ չունեցած թողովեցի։

— Բայց, կը կարծէի որ, քարոզած էր կիրակի օր։

— Ո՛չ, ինքը չէ. այդ մասին բաւական կը խօսուի երկրին մէջ։

Այս յայտնութիւնը զիս բոլորովին անկարող ըրաւ բառ մը գտնելու։ Թիէլ ինծի շատ յստակօրէն ըսած էր որ իր քօմէտին մինչև ծայրը խաղաղած էր և քարոզած նախորդ կիրակին։

Հիմայ կ'իմանայի անոր ստած ըլլալը։

Աւելի գէշը կար։ Թիէլ զիս ապահոված էր որ, իր ներկայութիւնը ուէ մեկնութեան պատճառ չէր եղած. և հիմա «իր վրայ» կը խօսէին գիւղին բոլոր մարդիկը։ Ասիկա տեղացեւելով, իր յանդուգն վարմունքին մասին էլէնի վերաբերեալ, զիս մտածել կուտար։

Այս տխուր մտածումներու մէջ էի, երբ թիէլ և էլէն մօտանալով Զարմանալով հաստատեցի որ, երկուքն ալ կատարելապէս պատրաստուած էին դիմագրավելու այցելուն, որուն հոս ներկայութիւնը իմացած էին։

— Ինչպէ՞ս էք, Պ. Բրէյլի գոչեց էլէն՝ փայլուն երեւոյթով մը։

Պ. Բրէյլ յայտնաբար վախցաւ զեռատի աղջկան յանդգնութենէն. որ ոչ նեղուած էր, ոչ ալ շփոթած։

— Կարելի եղածին չափ լաւ եմ, պատասխանեց, չնորհակալ եմ, օակայն, մտահոգութեանս պատճառով։

— Բրե՛ջս համար, պարոն, հարցուց թիէլ իր սովորական համարձակութեամբը։ Անշուշտ ստացաք նա մակս։

Տեղէս ցատկեցի։ Այս մարդուն ականջը վիպ եղած ըլլալու էր, մեր խօսակցութեանը վերջին մասին. առանց ատար, ապահովարար, չալտի կրնար զիտողութիւն մը ընել՝ այնքան համապատասխան իմ ըսածին։

— Դժբաղդաբար ո՛չ, Բան մը չեմ ստացած։

— Ի՛նչ անկանոնութիւն, ըսաւ թիէլ։ Թղթատաւ բական սպասարկութիւնը շատ աւրուած է այս երկրին մէջ... բնաւ ուշադրութիւն չեն ընէր քաղաքային նամակներու։

— Շատ իրաւունք ունիք, պատասխանեց Բրէյլ, համոզուածով։

— Ի՞նչ խորհած ըլլալու էք մեր մասին... ըսաւ էլէն, որ իր դերը նուազ ճարպիկօրէն չէր խաղար քան թիէլ: Բարեբաղդաբար, եղբայրս կրնայ ամէն բան ձեզի բացատրել:

— Այո՛, ըսաւ թիէլ: Եթէ Պ. Քրէյկ ստիպուած է մեկնիլ, իրեն պիտի տամ բոլոր տեղեկութիւնները՝ զոր կրնայ փափաքիլ, զինքը առաջնորդելով մինչև իր կառքը:

Թիէլ վարուեցաւ տարօրինակ խորամանկութեամբ: Դուռը այնպէս մը բացաւ որ, քիչ մնաց որ Քրէյկը սենեակէն դուրս պիտի հրէր:

Երբ այցելուն ցտեսութիւն մաղթեց մեր երկուքին, և դուռը ետեւէն գոցուեցաւ, դարձայ էլէնին և գոչեցի, թերեւ աւելի ուժգնութեամբ քան քաղաքավարութեամբ:

— Լաւ. աղուոր մը խաբուեցայ...

— Որմէ՞:

— Քիչ մը քեզմէ, շատ մ'ալ թիէլէ:

— Եւ ի՞նչպէս խաբեցի ձեզի:

Ձայն կը դիտէի ապշահար: Պէտք չէ՞ր որ հասկցած ըլլայի թէ՛ էլէն, խարդախութիւն մը գործած էր, և շահեկան արկածներ անցուցած ըլլալու էր թափանցելու համար այս կղզիներու մէջը:

Երկչոտօրէն ըսի.

— Բնաւ ինծի չէք խօսած ձեր ուսուցչուհիի արկածին, ոչ Պ. Քրէյկի և ոչ ալ Հօլանտ անունին մասին զոր ձեզի կը վերագրէ:

Սկսաւ ազատօրէն խնդալ:

— Այդ մասին զիս բնաւ չհարցաքննեցիք, ապա թէ ոչ ձեզի տեղեկութիւն տուած պիտի ըլլայի: Այս արկածին մէջ անպատիւ բան մը չկայ:

— Ինչ որ ալ ըլլայ, թիէլ զիս կոշտօրէն խաբած է: Իրմէ բացատրութիւն մը պիտի պահանջեմ:

Ձեռքը թեւիս վրայ դրաւ պաղատաղին կերպարանքով և ըսաւ լրջօրէն.

— Իրեն հետը մի վիճարանիք: Ասկից լաւ բան մը յառաջ չպիտի գայ: Իր գործերուն մասին մեր ուղածին պէս մտածելու աղատ ենք, բայց, պէտք է վստահու-
թիւն ունենանք իր վրայ:

— Ինչպէ՞ս կրնամ ընել զայն: Ինծի ըսած էր որ անցեալ կիրակի քարոզած էր. կը տեսնեմ որ ասիկա սուտ մ'է: Ինծի ըսաւ թէ ոչ ոք դոյզն կատարած ունի թեմին մէջը, բայց, կը տեսնեմ որ ամէն ոք կը շատա-
խօսէ: Թիէլ այնքան գէշ կարգադրած է ձեր հոս գալը որ, եթէ այս ծերուկ Քրէյկը կէս-տիմար չըլլար, շա-
տոնց մեզ ձերբակալել տուած էր: Այժմ, ինչպէ՞ս կ'ու-
ղէք որ վստահութիւն ունենամ իր վրան:

— Այժմ, իրեն բան մը մի՛ ըսէք, միմօաց էլէն: Ապաստեցէք մինչև վաղը: Կը կարծեմ որ, մինչև այն ա-
տեն ձեզի ամէն բան պիտի բացատրէ ազատօրէն, և
Իր ձայնին մէջը կար՝ այնքան բացատրողական և
խնդրող բան մը որ, համակերպեցայ, թէ և առանց ու-
զելու:

— Դժուար կը հաւատամ որ թիէլ համարձակ խօ-
սի, պատասխանեցի բայց քանի որ կը պահանջէք այն-
պէս...

Ի նշան հնազանդութեան, ծռեցայ, յետոյ, բռնե-
լով ձեռքը շրթունքներու տարի:

Երբ վերցուցի աչքերս, իրեններուն մէջ գտայ ակ-
նարկ մը, զոր չկրցայ բացատրել: Այդ ակնարկը զին-
քը այնչափ հրապուրիչ կ'ընէր որ, անմիջապէս զինքը
թեւերուս մէջը պիտի առնէի, եթէ ձիւղ այդ պահուն
թիէլ ներս չմտնէր:

— Է՛ լաւ, հացուց էլէն, ի՞նչ ըսիք Պ. Քրէյկի:

— Ըսի որ գաղտնի ամուսնութիւն մը կ'ընէր էք
Պ. Ուիլսոնի հետը, և իր ծնողքը պիտի կտրէին իր ապ-
րուստը, եթէ կատարէին: Բնականաբար, իրեն երդում
ընել տուի գաղտնիքը պահելու:

Վայրկիան մը վարանեցայ Բարկանալու էի էր ազատութենէն, աղկից գոհ պէտք էր ըլլայի թէ պարզապէս զուարճանալու էի:

Էլէն սկսաւ զուարթօրէն խնդալ: Ես ալ իրեն պէս ըրի: Այսպէս վերջացաւ — ներկայիս — սկսուած արկածը:

Բ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԳԻՇԵՐ

Կանուխէն սենեակա ելայ այդ գիշեր: Էլէն շատ լուռ մնացած էր և մեզ գիշեր-քարի մաղթեց ժամը 9ին առանձները: Թիէլի հետ մինակ մնալ, և տուած խոստումիս համեմատ, իրեն մեղադրանք չուղղել, անտանելի էր ինծի համար: Ուստի, Էլէնէն քանի մը վայրկեան վերջը մեկնեցայ հիւրասրահէն:

Երբ կ'անցնէի տունին ետեւի մասը տանող նրբանցքէն, լուսաւորուած լոկ բռնած մօմովս, ուշադրութիւնս գրաւեց շշուկ մը, զոր արգէն լսած էի, բայց, երբեք այսչափ որոշ: Հովի սուլում մ'էր՝ դրան մը ձեղքերուն մէջէն, և այդ մեկամաղձոտ հեկեկանքը, լուռութեանը մէջ այս ընակարանին, ուր կը գտնուէին իրարմէ բաժնուած դաւադիրներ, առանց փոխադարձ վստահութեան, կացութիւն մըն էր որ չէր կրնար բարոյականը բարձր բռնել:

Սենեակա հասնելով հասկցայ պառճաւոր սոյն սուլումին. Հովին ուղղութիւնը փոխուած էր, և հետեւաբար, ծխնելոյզս առնելիօրէն կը միտար: Սենեակը լեցուած էր խիտ ամպով մը, որ կը նեղէր աչքերը:

Փորձեցի բանալ դուռը, յետոյ պատուհանը, բայց ծխնելոյզը միշտ կը միտար և ամպը չէր անհետանար:

Ներկայիս լայնքը կը պտտէի խոկալով: Ի՞նչ պէտք էր եղբակացնէի բոլոր այս վրդովիչ դէպքերէն: Թիէլ

ուշիմութեամբ և կարողութեամբ, իր համբաւին բարձրութեանը վրասն էր: Եթէ նախօրոյ Կիրակի չքարոզելով, ճարպիկ խորամանկութիւն մը բրած էր, շատ լաւ բայց այդ մասին զիս խաբած ըլլալը անտանելի էր: Ինչո՞ւ ինծի հաստատել որ քարոզած էր, և ժողովուրդը այնքան հիացած որ, իրմէ խնդրած էին երկրորդ քարոզ մը ևս տալ:

Դպրոցականի մը տղայական գործերուն կը նմանէր: Կեղծ պաշտամունք մը ընելուն եթէ խղճի խայթ ունեցած էր, կրնայի զայն ըմբռնել: Բայց, երբ կը միշտ իրական Պուրնէթի սպաննութեան իր պատմութիւնը, մէկ կողմ կ'ընէի խղճի խայթի այդ ենթադրութիւնը: Բացաստի, կը կրկնեմ, ի՞նչ կը ծառայէ ինքզինքս խաբել:

Միւս կողմէ, Էլէն կ'զգինքրու մէջ մտցնելու համար գործադրած ճարպիկ մեթոտը խանդարուած է առանձն անըմբռնելի անհոգութեամբ մը: Ապահովաբար, կրնային ծրագրել լաւագոյն ձեւ մը՝ Էլէնը հանելու Գրէյվներու տունէն, քան թէ յանկարծական փախուստ մը, — առանց բացատրողական բասի մը — մինչդեռ զայն փախցուցած էին կողիին ուրիշ մէկ տունը, և չար յեղուներ կրնային բաներ մը ըսել:

Ուրիշ բան մ'ալ կար: Ինչո՞ւ Էլէն ընդունած էր այսքան կոշտ կարգադրութիւն մը: Թէ մին և թէ միւսը չէին կատարած անպատեհութիւններէ. ասիկա շատ տարօրինակ կ'երեւար: Ասոր տակը կար զօրաւոր և խուրունկ պատճառ մը, որ ըմբռնումէս խոյս կ'ուտար:

Որոշեցի վստահիլ խորհրդաւոր ճարպիկութեանը երկու մեղսակիցներու:

Ասոր վրայ նստայ և գրեցի, որպէսզի արգիլուիմ մտածելէ:

Կէս գիշերին պատրաստուեցայ անկողին մտնել: Թարմ օդի պակասը զիս շատ նեղած էր: Պաղպիւր ունեցայ որ թարմ օդ ծծելու միջոց մ'էր գլուխս դուրս

հանել պատուհանէն : Սենեակը կատարելապէս մութ էր :
ոեէ լոյս չէր կրնար երեւան հանել ներկայութիւնս : Ա-
թոռ մը բերելով վրան ելայ և դիտեցի դուռը : Հեշտա-
լիօրէն թարմ զեփեւ մը մտրակեց դէմքս : Յայտնա-
բար հիւսիսէն կուգար հողմը , որ , այնքան ցուրտ էր :
Երկինք լի էր աստղերով : Բաւական որոշակի կը տես-
նէի տան ետեւի մասերը , մեծ ճամբան տանող ուղին ,
և ատկից անդին , բլուրներու աւելի մթին շրջանակը :

Յանկարծ լսեցի որ ետեւի դուռը կը բացուէր մեղ-
մօրէն : Անմիջապէս հրեւցաւ Թիէլի կերպարանքը , եւ
լուսաւոր ցայտում մը հասկցուց ինծի որ , Թիէլ կը կրէր
իր գրպանի ելեքորական լապտերը :

Դանդաղօրէն քալեց դէպի մեծ ճամբան , մինչեւ
ցած պիտ մը , որ կը զատէր դաշտերը : Այդ պատին ե-
տեւ անկուեցաւ մարդու մը ձեւը , որ վայրկեան մը
լուսաւորուեցաւ լապտերին լոյսովը և յետոյ որոշակի
զանազանուեցաւ :

Շնչառութիւնս բռնեցի , սպասելով պայթումը ա-
տորձանակի մը , և գլուխս ներս քաշեցի մեղմօրէն , ա-
ւելի շուտ պատրաստ ըլլալու վար խոյանալու , և Թիէլի
օդնելու կոխի ատեն :

Բայց լոկ լսուեցաւ հեռաւոր ձայնի մը փսփսուքը ,
այնչափ կշռուած որ , չկրցայ դոյզն վանկ մը իսկ լսել
իրարու մէջ խօսածներէն : Երկու երեք վայրկեան վեր-
ջը , տեսայ որ Թիէլ վերադարձաւ և սողոսկեցաւ տու-
նէն ներս : Այդ պահուն դադրեցայ դիտելէ : Աթոռէն ա-
ճապարանքով վար ցատկելով , սպասեցի որ մեղսակիցս
սենեակս վազէր :

Մուկի մը նման լուռ կը մնար : Դուրս ելնելը չէի
լսած և հազիւ ճարձատիւն մը իմացուց վերադարձը :
Բայց , կրցայ գուշակել որ , անկողին մտնելու վրայ էր
և մտադրութիւն չունէր գալ զիս տեսնելու :

Ինքնիրենս ըսի .

— Ինչ կը նշանակէ այս :

Այլանդակ և սոսկալի ենթադրութիւններ զիս պատ-
շարեցին , բայց , ի վերջոյ , յստակատեսութիւնս ինծի
օգնեց ըմբռնելու : Թերեւս խնդիրը կը վերաբերէր ժա-
մադրութեան մը : Այինկթընի կամ իր մէկ ստորագաս-
եալին հետը :

Սակայն , ոչինչ կ'արգիլէր Այինկթընը , կամ իր զբո-
կած մարդը , տուն մտնելու հիւրասրահին մէջը տեսակ-
ցութիւն մը ունենալու :

Ինչ որ ալ ըլլար , այս կը թուէր հարցին միակ լու-
ծումը , առանց ենթադրելու որ , տունը հսկողութեան
ներքեւ էր :

Ընդունելով այս լուծումը անկողին մտայ :

Քունս ընդհատ եղաւ , առտուան արշալոյսին հետ
անկողնէն ցատկեցի և նորէն դուռը ակնարկ մը նետեցի :

Տեսայ որ մարդը հոն էր , դանդաղօրէն կը քալէր
պատէն դէպի մեծ ճամբան :

Խնամքով ուստի մնատիրեցի իր կոնակը , և զգացի
որ երկու բանէ վստահ էի , այս մարդը ծովային մէկը
չէր , ոչ սպայ , ոչ նաւաստի , սակայն , իր քալուածքը
կը հաստատէր որ մարզանք ըրած էր :

Ո՞վ կրնար ըլլալ այս :

Ոստիկան մը , գաղտնի գործակալ մը :

Երբ հասաւ ճամբուն եզրը մարդը կէս շրջան մը
լրաւ վերադառնալու համար : Շուտով ներս քաշեցի գը-
լուխս : Դուրս նայելու վտանգին ալիւս չէի ենթարկեր
ինքզինքս :

Այս անգամ , արագօրէն հագայ համազգեստս : Այս
զգուշութիւնը ձեռք առնելու ստիպողականութիւն մը
կար : Յետոյ , սողոսկեցայ մինչեւ վար , անցայ միւս
սանդուղէն և հանդարտօրէն կանչեցի՝ « Թիէլ » :

Երկրորդ կոչիս , իր ննջանքնակին սեմին վրայ ե-
րեւցաւ :

— Խնչ կայ:

Մէկէն ի մէկ ըսի:

— Երէկ գիշեր որո՞ւն հետը խօսեցար:

— Բայց, ձեզի հետ:

— Ինծի՞:

Իրեն հասկցուցի որ տեսած էի իր դուրս ելնելը:

— Հիմայ, աւելցուցի, ըսէ՛ք ինծի ինչ որ պատահած է:

Գուհատ կերպով պատասխանեց:

— Ինչպէս որ յաճախ կ'ընեմ, երէկ գիշեր դուրս ելայ, տեսնելու համար թէ կասկածելի բան մը կար, և այս անգամ հասկցայ որ բան մը կար: Մարդ մը տըն-կուեցաւ պատին ետեւը, ճիշդ ինչպէս որ տեսած էք:

— Ո՞վ էր այն:

Լոկ ենթադրութիւններ կրնամ ընել: Ձայն վայր-կեան մը տեսայ լապտերիս լոյսովը, յետոյ ինծի թուե-ցաւ որ, նուազ կասկած պիտի արթնցնեմ զայն մարելով:

— Ձայն մարելով, չեմ հասկնար թէ ի՞նչպէս:

— Խոհեմ մարդ մ'եմ, ըսաւ Թիէլ այնպիսի հան-դարտութեամբ մը որ, իբրեւ թէ այդ գէպքը մեզի հա-մար կենաց մահու խնդիր մը չըլլար:

— Այդ մարդը ի՞նչ ըսաւ ձեզի:

— Իրեն հարցուցի թէ ի՞նչ կ'ընէր հոգ:

— Եւ ի՞նչ պատասխանեց:

— Իրեն ժամանակ չձգեցի պատասխանելու: Պար-զապէս ըսի որ պաղ պիտի առնէր, եթէ հոգ նստած մը-նար խոտին վրայ, և իրեն տուի քանի մը մանրամաս-նութիւններ՝ անձնական բիւմաթիզմներու մասին, զոր առած էի պառկելով խոնաւ ասուիններու վրայ:

— Կը տեսնեմ որ փորձած էք դարձնել իր կասկած-ները, պարզ և պարկեշտ կղերի խօսքեր ընելով:

— Ընելիք ուրիշ բան չկար, եթէ ոչ զինքը սպան-նել գնդակով մը: Եւ կրնար ըլլալ որ, ազկից հետուն

ուրիշ մարդիկ ալ գտնուէին:

— Է՛լ աւ, կրնամ այս մարդուն մասին ձեզ կրկին բան մը ըսել: Միշտ պահակ սպասելու վրայ է ձամբուն մէջ պատին ետեւը:

Թիէլ ծանր կերպարանք մը առաւ տակաւ և ըսաւ:

— Կերեւայ որ տունը հսկողութեան ներքեւ է:

— Յարգ կասկածներ ունեցած ըլլալու են, առանց դոյզն փաստի, ապա թէ ոչ չպիտի գոհանային հսկելով: Շնորհակալ եմ, ինծի իմաց տուած ըլլալուդ: Այդ մա-սին աւելի յետոյ կը խօսինք:

Պաղ՝ սառոյշի պէս, իր սենեակը մտաւ, ևս ալ իմինս:

Խնչ ընելու էր: Ոչինչ: Չեմ կրնար հոն մնալ, նըս-տած, սպասելով և ձանձրոյթը փարատելու համար գրե-լով, Կրակը փայլեցուցի և դուռը փակեցի: Այս կեր-պով, եթէ գործերը աւելի գէշնային, ձեռագիրս բոցե-րուն մէջ պիտի ըլլար մէկու մը ձեռքը չինկած:

Գ.

ՈՒՐԲԱԹ

Ասիկա գրուեցաւ տարբեր պարագաներու մէջ և ուրիշ տեղ մը: Ասկից առաջուսները գրեցի՝ որպէս թէ աչքերս գոցուած ըլլային, ասոնք կը գրեմ աչքերս բաց: Կրցածիս չափ հանդարտութեամբ պիտի նօթագրեմ ինչ որ պատահած է:

Այդ Ուրբաթ առտուն, պատերազմական խորհուր-դի մը հանդիսաւորութիւնը ունեցաւ մեր առաջին նա-խաճաշը:

Երեքնիս ալ կացութեան մասին խօսեցանք, հա-մարձակօրէն և ծանրօրէն: Փափաք ունէի դառն խօս-քեր ուղղելու Թիէլի, որովհետեւ ինծի կը թուէր որ, լոկ իր սխալմունքը մեզ բերած էր անդունդին եզերքը:

— Ներկայիս, ընելիք բան մը չկայ յայտարարեց Թիէլ:

— Այո՛, ընելիք բան մը կայ, պատասխանեցի ուժգնօրէն: Կրնանք լքել այս տունը և վնասուել ուրիշ պատասխանարան մը:

Գլուխը թօթուեց:

— Ոչ ցերեկին, քանի որ հակողութեան ներքեւ ենք:

— Ասկից զատ, ըսաւ Էլէն, վերջապէս հասանք այնքան սպասուած օրունի: Վայրկեանը մեզի համար յարմար չէ հեռանալու, պէտք է ներկայ ըլլանք մեր յաղթանակին:

— Անճնապէս, քանի որ չեմ կրնար քաջ ընկերներու հետ գտնուիլ յարձակելու մեր թշնամիներուն վերայ, նախամեծար պիտի սեպէի մեկնիլ ասկէ աւելի ապահով վայր մը: Կարելի չէ՞:

— Անկարելի է, պատասխանեց Թիէլ չոր կերպով: Ասիկա բացայայտ կ'երեւար, որքան վիճարանէինք: Եթէ տուներնիս շինուած ըլլար անտառի մը մէջտեղը, և կամ բարերար մառախուղ մը գար Հիւսիսային Ծովէն, էրնայինք նահանջել: Ստիպուեցայ ընդունիլ որ առիկա յիմարութիւն պիտի ըլլար այս տան ներկայ վիճակին մէջ:

Ինչպէս որ Թիէլ ըսած էր, գիշերուընէ առաջ, ուրիշ ընելիք չունէինք եթէ ոչ սպասել: Ապշեցայ, երբ Թիէլ ըսաւ որ, հիւրանոցին մէջ, կրնայի ապահով ըլլալ: Բնականաբար այդ պահուն չկրցայ հասկնալ թէ, ինչո՞ւ կը շեղէր իր սովորական խոհեմութենէն: Ծաղրական կերպով իրեն հարցուցի թէ, կը փափաքէր փութացնել աղէտը:

— Ոչ, դեռ քիչ մ'ալ մանրամասնութիւն ունինք վիճելիք:

— Կը կարծէի որ, ըսելիք բան մը չէր մնացած:

— Այո՛... մեզ նոր ծրագրին մասին:

— Սատանին երթայ նոր ծրագրի, ըսի: Այդ մա-

սին կը խօսինք, երբ փախչինք թակարդէն: Ինչի՞ կը ծառայէ պատրաստել ապագայի ծրագիրներ, երբ գիշեր և ցերեկ տունը հակողութեան ներքեւ է:

— Լոկ կը կասկածինք որ, հակողութեան ներքեւ է, ըսաւ Թիէլ իր յուսահատեցուցիչ հանդարտութեամբ:

— Լոկ կ'ասկածիլ... գոչեցի: Տիմարներ չենք, ինչո՞ւ ախպէս երեւնալ կ'ուզենք:

Ասոր վրայ, սենեակս ելայ, ուր անցուցի կեանքիս էն յուզեալ օրը:

Ժամերը ինչ դանդաղութեամբ կը սահէին. բառեր չեմ գտնար ատոր մասին ահար գաղափար մը տալու: Ինծի համայն անկարելի կ'ըլլար գրել հոգեկան այն վիճակին մէջ, ուր կը գտնուէի: Կը ջանայի զուարճանալ վէպ կարդալով, բայց ասիկա անգլիերէն վէպ մ'էր, որուն իւրաքանչիւր բառը կը վիրաւորէր զգացումս:

Էլէնէ խնդրած էի գալ ինծի ընկերանալ: Անգամ մը վեր ելաւ, քանի մը վայրկեան նստաւ, բայց միտքը ուրիշ տեղ էր, և այլևս չէի զգար իրմէ եկող ուժէ համակրանք: Երբ փորձեցի քիչ մը սէր ցուցնել իրեն, զիս մերժեց, պատճառաբանելով որ պահը յարմար չէր սիրարանութեան և անմիջապէս մեկնեցաւ քովէս: Միւրոյս մերժումը ըլլալուն վիշտը աւելցաւ միւս մտահորոյս վիճակի վրայ: Երեւակայեցէք խղճալի վիճակս...

Այդ զգուշի օրունի ամբողջ առաջին ժամին մէջ, չղաղրեցայ սպասելէ ոստիկանական նշանի մը: Դուռս կը պուրծնէր բանալով, կրակը կը ճարճատէր, ձեռքերուս մէջ էին թուղթերը, պատրաստ այրուելու: Վայրկեաններ եղան որ, փափաքեցայ տեսնել անոնց բոցավառիլը և ձերբակալուիլս, որպէսզի չուտով վերջանար ամէն բան:

Ոչինչ պատահեցաւ:

Կէսօրէ վերջը, մտածումներուս ընթացքը փոխուեցաւ: Պահը կը մօտենար, երբ անդլիական նաւատոր-

մը շարժումի պիտի սկսէր և որմէ երկիրս պիտի քաղէր մեր ձեռնարկին պտուղը: Յոչք տուած ուշիմութիւնս և քաջութիւնս՝ պիտի պսակուէին յաջողութեամբ: Սկսայ կարճ այցելութիւններ ընել հիւրասրահը, պատուհանէն նայելու և տեսնելու եթէ կրնայի, Արմատային շարժումները: Երկրորդ անգամ ըլլալով, Թիէլը դտայ ուրախ տրամադրութեան մը մէջը. ատոր պատճառը յայտնի էր: Թիէլ հարցուց.

— Ապահով էք որ, գէթ պիտի ունենանք չորս սուղանաւեր:

Արդարեւ, բնաւ չէի լսած որ, Թիէլ այսչափ հարցումներ ընէր: Հիացած երեւցաւ, երբ զինքը ապահովեցի որ, ոեւէ մանրամասնութիւն զանց չպիտի առնուի: Էլէն եւս մեզի չափ գրգռուած էր:

Պատուհանէն դիտելով կը փնտռէի մուխը, որ պիտի ելլէր պատերազմական նաւերէն:

Վերջապէս տեսայ այդ մուխը...

Շողի հեղեղներ և հեղեղներ, սեւ կամ գորշագոյն, աստիճանաբար կ'ելլէին, նախ վիթխարի նաւէ մը, յետոյ միւսէն, մինչև որ իրենց վերև մթնոլորտը ամբողջովին մթնցաւ:

Գերադոյն բորբոքումի մէջ կը խոկայի:

— Գերմանիա ինծի կը պարտի յաղթանակը:

Բարոյականս այնչափ բարձր էր որ, պահ մը մոռցայ վտանգը, ուր կը գտնուէի:

Թեթեւ զրահաւորները, յառաջապահները նաւատորմին, սկսան շարժիլ:

Երբ վերջապէս սենեակս ելայ, ինքզինքս ստիպեցի գտնել պաղարիւնութիւնս, առանց վերցնելու աչքս, կարդալով երկու գլուխներ այդ ապուշ վէպէն:

Երբ կ'աւարտէի երկրորդ գլուխը, ոտքի ցատկեցի և բացի դուռը: Անշարժ մնացի մօտիկ ընելով: Հեռաւոր ձայն մը կուղար ականջներուս, կը լսէի ինդուք մը,

որ ոչ Թիէլին էր և ոչ ալ Էլէնին: Պատրաստուեցայ այսեւ թուղթերս թէև քանի մը վայրկեան ծռած մնացի կրակին վրայ, բայց այդու չսեցի ուէ ձայն: Քաջաբար բայի դուռը և կրկին մօտիկ ըրի. դարձեալ լսեցի ձայներ...

Յարձակումը ապահովաբար պատահած էր, այլեւս սպասումի չէի կրնար ստեղծել: Յանդգնօրէն վար իշայ, նորանցքէն սողոսկեցայ և հիւրանոցին դուռը բացի:

Յիշողութենէս ոչինչ պիտի կարենայ ջնջել յիշատակը տեսարանին, որ պարզուեցաւ աչքերուս:

Թիէլ, Էլէն և Աշինկթըն հոն նստած էին. երկու մարդերէն իւրաքանչիւրը բռնած էր գաւաթ մը, «ուիս-էլ և սոսա» և երեքն ալ տարօրինակ կերպով ուրախ երեւոյթ ունէին:

Աչքերս ծածկող քողը պատուցին Աշինկթընի դիմագիծը և ձայնը: Փոխան վայրագ և մոայլ անձին, որուն հանդիպած էի ատենօք, առջեւս կը գտնուէր ուրախ նաւաստիի թիր մը: Գաւաթը կը տանէր իր ջրթոռնքներուն, և ներս մտնելու պահուս լսեցի սա բաները. «Այս գաւաթն ալ ձեր կենացը, Ռօպէն»:

Ուրեմն ինչ պատահած էր: Առաջին վայրկեանին զայն յստակօրէն չհասկցայ. բայց, որոշ կերպով զգացի որ մատնուած էի: Ձեռքս ուղղակի գնաց ատրճանակի գրպարս: Զէնքս բռնելէ առաջ, Թիէլ որ քովս էր, խոյսացաւ վրաս, բռնեց բազուկներս և զիս աթոռի մը վրայ նետեց, այնչափ արագօրէն որ, անկարելի եղաւ դիմադրել: Յետոյ, զարմանալի ձկուսութեամբ մը, Թիէլ ատրճանակը քաշեց գրպանէս և իր դժոխային պող չեշտովը ըսաւ.

— Ձեզմէ կը խնդրեմ որ ինքզինքնիդ պատերազմական գերի նկատէք, Պարոն Պէլք:

Նոյնիսկ այն ատեն չհասկցայ ամբողջ ստեղծութիւնը:

— Պատերազմական գերի, գոչեցի: Դուք ո՞ր տա-
տանան էք, թիէլ: Մատնի՞չ մը:

— Անունս չառ լաւ չէք գիտեր, ըսաւ թիէլ, իր
սառած ժպիտովը: Ես, հրամանատար Պէլքլօքն եմ, բրի-
տանական նաւարաժնէն. ուրեմն, կրնաք կամ ինծի
անձնատուր ըլլալ, կամ հարիւրապետ Ֆիլիքսի, ըստ ձեր
ընտրութեան:

— Ֆիլիքս... մոմռացի, որովհետեւ կը յիշէի այս
անունը, իբրեւ ծովակալ Բէլլիքոյի սպայակոյտին ան-
դամներէն մին:

— Նոյն ինքն եմ «մանչուկա» ըսաւ կոշտ անձը՝
անտանելի մտերմութեամբ մը: Յարգելի թօմաս Պէն-
պրիճ Աշինկիթըն իմ տեղս հիւանդ պիտի ըլլար, եթէ
հայելիի մէջ նայելով տեսնէր գլուխս:

— Մատնուած եմ...

— Գործնականապէս թակարդուած էք, ըսաւ հար-
իւրապետ Ֆիլիքս իր կոշտ շեշտովը: Ինծի թոյլ տուէք
ըսել ձեզ որ, ասիկա աւելի լաւ է քան մեռած ըլլալ,
և անկասկածօրէն միտած պիտի ըլլայիք, եթէ միանա-
լիք ձեր նաւուն:

Այլեւս ինքզինքիս տէրը չէի:

— Ի՞նչ պատահեցաւ գոչեցի. ըսէք ինծի պատա-
հածը:

— Բռնեցինք ձեր չորս սուղանաւերը, ճիշդ այն
տեղը, զոր դուք և ես նշանակած էինք քարտէսին վը-
րայ... պատասխանեց այդ հրէշային խոշոր ճիւղը...

.....

Իր պատմութեան այս կէտին մէջը, տեղակալ Վօն
Պէլքի մեկնութիւնները շատ վիրաւորիչ են, կարենայ
հրատարակելու համար:

Նախամեծար համարուեցաւ թող տալ որ, հրատա-
րակիչը աւարտէ պատմութիւնը:

ՍԵՒԱԶԳԵՍՏ ԼՐՏԵՍԸ

Հ Ի Ն Գ Ե Ր Ո Ր Դ Մ Ա Ս

ԻԲՐԵԻ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԲԱՆԻ ՄԸ ԳԼՈՒԽՆԵՐ

Ա.

ԹԻԷԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ իմացաւ այս իրողութիւնները, տեղակալ Պէլք
շատ ընկճուեցաւ: Դժուարաւ ինքզինքը գտաւ և յայ-
տարարեց.

— Խնդրեմ ինծի վերադարձուցէք ատրճանակս,
զոր ձեր երեքէն սեւէ մէկուն գէմ չգործածելու խօսք
կուտամ:

Հրամանատար Պէլքլօք թօթուեց գլուխը.

— Շատ կը ցաւիմ որ, չպիտի կարենամ ձեզի հա-
ճելի ըլլալ:

— Խեղճ տղայ, ըսաւ Ֆիլիքս, կ'ընդունիմ որ բաղ-
դաւոր չէք:

— Ձեր ցաւակցութիւններուն կարօտ չեմ, մորը-
տաց Պէլք:

— Շըթ, չըթ.՝ մէջերնիս կին մը կայ, ըսաւ Ֆի-
լիքս, զայն հանդարտեցնելու համար:

Վօն Պէլք վայրագ ալնարկ մը ուղղեց Օր. Էլէն

Հօլանտի, որ դեռ բառ մը չէր արտասանած: Բայց. երիտասարդ աղջկան շնչառութիւնը սովորականէն աւելի արագ էր. իր աչքերը ուշադիր հետեւած էին խօսակցներու իւրաքանչիւրին:

— Ուրեմն, այսպէս հա՞, բաւ Պէլք կատաղութեամբ: Խաղողանը դեռ հոն է, զայն մոռցած էի:

Պէլքօքի աչքերը բացաժառուեցան սպառնական կերպարանքով և բաւ.

— Պարոն, հարիւրապետ Ֆիլիքս և ես ի նպաստ ձեզ խօսեցանք, որպէսզի լրտեսներու վերապահուած ճակատագրին չենթարկուիք. հակառակ ձեր յետին ատիճանի կասկածելի կացութեանը և այն իրողութեան թէ՛ միշտ չէք կրած ձեր համազգեստը: Բայց եթէ կրկնէք ձեր քիչ առաջ ըրած դիտողութիւնը, կանխաւ ձեզ կ'իմացնեմ որ. այլևս չպիտի պնդենք ձեզ վերելու այն վիճակէն, որուն արժանի էք:

Առաջին անգամ ըլլալով էլէն խօսեցաւ և բաւ.

— Մի կարծէք որ, նաւապետ Պէլքօք, դոյզն իսկ կարեւորութիւն կ'ընծայեմ իր ակնարկութեանը...

Ֆիլիքս զայն մեղմօրէն ընդհատեց.

— Ունայն դիւրագգաձութեան պէտք չկայ: Պօչեք ու հետ վարուելու միակ եղանակն է՝ իրենց ոյժ ցուցադրել:

Ակնարկութիւնը ունեցաւ իր արդիւնքը: Վօն Պէլք վերցուց ուսերը և գոհացաւ յայտարարել.

— Ինքզինքս բանտարկեալ կը նկատեմ և այլևս բան մը չեմ բեր:

— Էն իմաստուն գործը կ'ընես. բաւ հարիւրապետ Ֆիլիքս, գերմանին ուղղելով սպառնալիքի ահռելի ակնարկ մը:

Քանի մը վայրկեան լուռ մնալէ վերջ, Վօն Պէլք բացառաւեց.

— Բայց, բնաւ չեմ հասկնար թէ՛ ինչպէս կ'ըլլայ

այս. Գերման գործակալ մը ինչպէս կ'ըլլայ միեւնոյն ատեն անգլիացի սպայ մը: Կառավարութիւնս ճշգրիտ տեղեկութիւն ունէր թիէլի մասին. անկաբեկի է որ դուք թիէլը ըլլաք:

Պէլքօք զարձաւ դէպի երկու ընկերակիցները.

— Կարծեմ բացատրութիւն մը կը պարտիմ Վօն Պէլքի, բաւ ժպիտով մը:

— Այո՛, գօչեց էլէն, բէք իրեն ամէն բան, և յայնժամ, թերեւս բան մը հասկնար:

Պէլքօք լեցուց ըրիւան և կռթնեցաւ ծխնելոյղին: Հետաքրքրաշարժ խառնուրդ մ'էր, հազուստով կղերական, ձայնով և շարժումով նաւային մը: Այս սապէս սկսաւ.

— Աղեքսանդր Պուրնէթի տեղ ուրիշ մը դրուելուն պատմութիւնը, զոր բոի ձեզի՛, և իրեն դէմ կատարուած սպանութեան փորձը, երկրորդ հրատարակութիւնն էր ինվէրնէսի մէջ թիէլի ինծի պատմածին. վաղագոյն մէջ, թիէլ ձերբակալուած է:

Վօն Պէլք ցնցուեցաւ սաստկօրէն:

— Օ՛հ, պոռայ, ուրեմն... ուրեմն... դուք բնաւ իրական թիէլը չէք եղած:

— Երջանիկ եմ ըսելու որ, բնաւ այնպէս չեմ եղած: Թիէլէն աւելի բարձր արիւնջ մը ընաւ գոյութիւն չէ ունեցած: Ինքը և իր Շիւման բարեկամը՝ գլխէն պարկած են Պուրնէթի, զոր ջուրը դաւորած են՝ ոտքերէն քար մը կապելով: Իրենց համար դժբաղդաբար չուանը լաւ կապած չէին: Քարը քակուած է: Ահա թէ ինչպէս կրցաւ գտնուիլ Պուրնէթ, մեր պահակներուն կողմանէ, որոնք տրամին հանդիսատես եղած էին հեռուէն:

Երբ զինքը ընդին շրջուն նաւային հիւանդանոցը, Պուրնէթ ինքզինքը գտաւ Փայնժամ, կրցաւ պատմել իր արկածը: Խնդիրը — ճիւղիս վերաբերելով — ձեռքս ինկաւ և բաւական յոգնութեամբ կ'ըլլայ հասկնալ այս սրիկաներուն խաղը:

Ֆիլիքս դիտել տուաւ .

— Դաւադրութեան առաջը շուտով առիք :

— Ուշադրութիւնս գրաւեց արկածը այս կղերին , որ հոս գալու համար ճամբայ ելած ըլլալով , հագուստները և անցագիրը գողցնել տուած էր և իբր մեռեալ զինքը լքած էին :

Նմանապէս ուշադրութիւնս գրաւեց այն իրողութիւնը թէ՛ Շօմեոնը այնքան կը նմանէր իրեն որ , կղերականն անգամ զարմացած էր սոյն նմանութենէն ճիշդ այն պահուն , երբ մարդը զինքը դետին կը տապալէր դաստակի հարուածով : Ասկից հանուելիք եղբակացութիւնը բաւական յստակ է , կը հասկնաք զայն : Ընելիք առաջին բանս էր՝ ձերբակալել այս սրիկաները : Ոճրին գործադրուելէն անմիջապէս յետոյ զոյգը իրարմէ զատուած էր : Բայց , իրենց հասանք . թիէլը դաստակէն բռնեցինք ինչէրնէսի մէջ և 24 ժամ յետոյ Շիւմանը բռնեցինք քլիվըրըսի մէջ :

— Սքանչելի գործ . ըսաւ Ֆիլիքս . ցարդ բնաւ չէի լսած Շիւմանի մասին խօսուիլը :

— Է՛ լաւ յարեց Պլէքլօք , հարցաքննեցի թիէլը և հաստատեցի որ , էն ցած մարդուն հետ գործ ունէի , զոր երբէք հանդիպած ըլլամ : Դիմակը վար առնուելէ անմիջապէս յետոյ , օկսաւ սակարկութիւն ընել , եթէ ապահովութիւն տրուէր իր կեանքին , շատ շահեկան տեղեկութիւններ պիտի տար ինծի :

— Ինչպէ՞ս գոչեց Պլէքլօք . գերման մը կըցաւ իրապէս ծախել իր հայրենիքը :

— Գերման կամ միջազգայնական , ըսաւ Պլէքլօք . ձեր թիէլը արկածախնդիր մ'է , առանց ունէ հայրենասիրութեան կամ բարոյական իմաստի : Իրեն խօստացայ որ , մօրթը պիտի ազատէր , եթէ իր տեղեկութիւնները ճիշդ ելլային : Երբ մտիկ ըրի և հակակռեցի ըսածները , կըցայ ըսել որ , լայնօրէն փրկած էր իր մօրթը : Երեւա-

կայելի բոլոր տեղեկութիւնները տուաւ ինծի . ամէնը , մինչև իսկ բաւայի բառերը , զոր պարտէիք փոխանակել , երբ իրարու հանդիպէիք :

Պլէքլօք դարձաւ Ֆիլիքսին և ժպտելով ըսաւ .

— Այս քննութեան ատեն , ուշադրութեամբ դիտելով թիէլը , հաստատեցի որ , իրարու շատ կը նմանինք . մեկնոյն հասակ , զանակի շեղքի նման միեւնոյն քիթը մազերու մէջ ձիւնի քանի մը ծուէններ , եւն . եւն .

Բանտարկեալը անհամբերութեան նշաններ ցոյց կուտար և հարցուց .

— Յետոյ ի՞նչ պատահեցաւ :

— Պատահեցաւ որ , որչեցի թիէլի ճամբորդութիւնը շարունակել թիէլի տեղը : Ձերբակալումը և ուրիշ ձեւակերպումներ կորսնցնել տուին որ մը , բայց դիտելի որ խաղ մը կատարուած էր ձեր ժամանումի դիշերուան համար : Բաղդը փորձած էին : Ձեր հեծանիւնն carburateurին աղի ջուրի մէջ միտնուիլը , և ձեր ուշիմութիւնը՝ խուսափելու հետապնդումներէ , ճշդիւ փրկեցին կողութիւնը . մեզ թոյլատրելով տուն հասնիլ միեւնոյն գիշերը :

— Ահա թէ ինչո՞ւ ուշացածք . բացազանչեց Վօն Պլէքլօք : Որքան տխմար եղած եմ ձեզ չհարցաքննելու :

— Ատիկա մեզ բաւական պիտի նեղէր , ընդունեց Պլէքլօք : Բարեբաղդաբար , ձեզ բարկացուցի . երբ կը հասնէի պատմութեանս յուզիչ կէտին , և մոռցաք տեղեկութիւն առնելէ պատմութեան մնացեալ մասին համար :

— Միշտ չարածձի եղած էք , Ռօպէն , մոռաջ Ֆիլիքս :

— Մարդ կ'ընէ իր կըցածը , յարեց Պլէքլօք :

— Եւ յայնժամ , շարունակեց բանտարկեալը , աւարտելու համար ապշեցումս և կորուստս , ենթադրեալ դաւաճան մը գտաք , յանձին ձեր Ֆիլիքս բարեկամին : Կ'ըմբռնեմ ամբողջ էնթրիկը , որուն զօհն եմ :

— Վերժապէս , ձեզ փորձեցի « Զէյլէյպիւրի » զրա-

հաւորին Աշինկթընին հետ, զոր փակագծի մէջ. բաւական զրպարտեցի: Եթէ սրտահարար տեսքով զայն ճանչցած ըլլայիք, պիտի բերէի ուրիշ հարիւրապետ մը, և այսպէս շարունակարար, մինչև որ գտնէի մէկը, որ կատարելապէս անձանօթ ըլլար ձեզի:

Այժմ կը հասնինք — վարանեցաւ և արտայայտիչ ակնարկ մը նետեց Օր. Հօլանտի — պատմութեան բաւական նուրբ մէկ կէտին: Կարծեմ արդար է որ անոր մէջ շահակից եղողները գիտնան ամբողջ պատահածը: Չեմ կարծեր սխալիլ, ենթադրելով որ, մեր ընկերուհին պիտի գնահատէ ազատախօսութիւնս:

— Դեռաւորի աղջիկը հաւանութեան նշան մը ըրաւ:

— Այդ գիշեր, երբ ձեզմէ բաժնուեցանք, Պ. Պէլք, հարիւրապետ Ֆիլիքս և ես երկարօրէն վիճեցանք շատ փշալից հարցի մը մասին: Ձեզ ինչպէս որոշել տալ մեր մէջը միալու և վերադառնալու՝ ձեր տեղեկագիրը ձեր սուղահաւին տալէ վերջ:

— Շատ լաւ, չեմ տեսներ թէ՛ ինչո՞ւ կը փափաքէիք ետ դառնալս տեսնել, ըսաւ Վօն Պէլք:

— Ատոր համար երեք գլխաւոր պատճառներ կային: Առաջին անգամ, մէկը որուն պիտի խօսէիք, կրնար շատ բան գիտնալ թիէլի մասին և խարդախութեան հօտը առնել: Յետոյ մէկը կրնար ճանչնալ իրական հարիւրապետ Աշինկթընը, վերջապէս, կը փափաքէինք ձեզմէ քաղել կարելի եղած յաւելումական բոլոր տեղեկութիւնները:

Վօն Պէլք տեղէն ցատկեց, կոշտ բացագանչութիւն մը արձակելով և գոչեց.

— Եւ ի՞նչ մնաց որ ձեզի չըսէի: Զիս չաղակրատել տուիք՝ ձեր ուղածին պէս: Բարեբաղդաբար առիք արձանակս, ապա թէ ոչ ինքզինքս սպաննած պիտի ըլլայի:

— Այդպէս ապուշ խօսքեր մի ընէք.՝ պատասխա-

նեց հանդարտօրէն հրամանատար Պէլքօք: Քանի մը օրուան մէջ, դեռ բաւական երջանիկ պիտի ըլլաք. ինքզինքնիդ ողջ գտնելուդ: Հաճեցէք նստիլ և մտիկ լինել: Պէտք է բացատրեմ Օր. Էլէնի միջամտութիւնը գործին մէջ, բարի նպատակաւ մը:

Խլատուժով մը իր տեղը նստաւ բանտարկեալը, դռնիսը ձեռքերուն մէջ և աչքերը անորոշութեան յարած:

— Ֆիլիքսին հետ համաձայն մնացինք որ, պէտք էր ձեզ հոս վար գնել ամէն գնով. յայնժամ փորձեցի ձեր վրայ ազդել: Նշմարեցի որ ասիկա ապարդիւն պիտի ըլլար: Վախնալով որ հասկնաք թակարդը, մտածեցի Օր. Հօլանտի մասին:

Վօն Պէլք յանկարծ վերցուց աչքերը և գոչեց.

— Ախ,՝ ահա թէ ինչո՞ւ երեւցաւ այս կինը... այս կինը, զոր իրաւունք չունիմ կոչելու «խաբդան»...

Բ.

Կ Ի Ն Ը

Վօն Պէլք վայրկեան մը դիտեց կինը, որ զինքը կատարելապէս հնազանդեցուցած էր: Շուտով դարձուց աչքերը: Հեղնական քաղաքավարութեան ժպտումով մը որ գէշ կերպով կը ծածկէր իր սրտին ու արժանապատւութեան տրուած վէրքերը, հարցուց.

— Թոյլ կուտամք գիտնալ թէ՛ այսքան կարճ ապամանաժամի մէջ այսքան կատարելագործեալ անձեր հայթայթող դաղանի գործակալութիւնը ո՞վ է:

— Նախախնամութիւնը՝ ըսաւ Պէլքօք: Օր. Հօլանտից հարց չէր կատարած այսպիսի ձեռնարկ մը և իր անունը չերեւար նախարարութեան ոեւէ գրասենեակին ցանկերուն մէջը:

— Ձեզ կը հաւատամ, յարեց Վօն Պէլք հեղնօրէն. կ'ենթադրեմ որ արհեստը իրեն դուք սորվեցուցիք:

Արդարեւ, ես սորվեցուցի: Շատ բաղդատոր եղայ Օր. Հօլանտին հետ ծանօթութիւն հաստատելու շողենաւին վրայ, որ այս կողմիները կ'երթեւեկէ: Կ'երթար Քրէյկի քովը, զոր երէկ հոս տեսաք: Նշմարեցի Օր. Հօլանտը ձիւղ ափս պահուն երբ նաւ ոտք լը դնէր: Վայրկեան մը կեցաւ, յետոյ էլէնի դարձաւ և ժպտելով ըսաւ.

— Ձեզ խոստովանութիւն մը պիտի ընեմ, որովհետեւ կը փախաքիմ շուտով թեթեւալ այդ բեռէն: Ձեզ խօսելու վրայ էի լրտեսներու մասին, երբ տեսայ որ կը ճամբորդէիք Գերմանիոյ մէջ չինուած պայուսակով մը: Քանի մը վայրկեան կասկածներ ունեցայ: Այսօր ձեզ ի՜նչ ներողութիւն կը խնդրեմ:

Էլէն սկսաւ խնդալ և ըսաւ.

— Լոկ քանի մը վայրկեան. ասիկա լաւ չէ. ինծի կը թուի որ գործին մէջէն լաւ ելայ:

— Ահա թէ ինչօ՞ւ նախ կարճ խօսեցայ: Շուտով ձեզ կ'ազատէի իմ ներկայութենէս:

Նորէն դարձաւ Վօն Պէլքի:

— Պ. Պէլք, պատահեցաւ բան մը ձեզի համար սատանայական, ինծի համար նախախնամական: Այնպէս եղաւ որ, Օր. Հօլանտ ճանչցած էր իրական Պարոն Պուրնէթը: Ուրիշ բարեբաստիկ ներշնչուած մ'ունեցայ: Թող Օր. Հօլանտ ինծի ներէ՛ զայս ըսելուս իր ներկայութեանը: Ուշադրութիւնս գրաւեց իր գեղեցկութիւնը և ամէն բան գուշակեցի իր գեղեցկութենէն և բացառիկ նկարագրէն: Բաց աստի կը ճանչնար Գերմանիան և գիտէր գերմաներէն: Գաղափար ունեցայ որ, ձեր վերայ աղղեցութիւն բանեցնելու համար, էլէն պիտի ըլլար մեզի համար թանկագին դաշնակցուհի մը:

— Ռօպէն, ընդհատեց իր ծերուկ բարեկամը, ձեզի պէս պաղաւթին արարածի բնաւ չեմ համոզիպած:

— Այսպէսով դաւաճանել սպայի մը դէմ... դիտել տուաւ Վօն Պէլք դառն շեշտով մը:

— Շարունակեցէք քակել ձեր պատմութեան թելը, ըսաւ Ֆիլիպս:

Է՛ լաւ, ինքնաբերաբար խորհեցայ խնդիրը յանձնել Օր. Հօլանտի և երջանիկ եմ յայտարարելով որ, վստահութիւնս արդարացաւ: Տեսայ որ, տրամադիր էր կըրցածը ընել իր երկրին համար:

Ինքզինքս լաւ չեմ արտայայտեր, բայց կը հաւկնաք ինչ որ կ'ուզեմ ըսել: Օր. էլէն ըրաւ ինչ որ իր մէջ խնդրեցի: Իր մասին խորհած էի, երբ կը խօսէի հարիւրապետ Ֆիլիպսին հետը, բայց տեսակ մը դժկամակութիւն կ'զգայի այս գեղեցկուհին խառնելու մեր գործին: Սակայն ուրիշ միջոց չունէի խնդրին մէջէն ելնելու: Նախ հեռագրեցի իրեն, յետոյ գտցի զինքը բերել: Այս կերպով եկաւ և խաղաց իր դերը:

— Ուրեմն դուք էք... դուք էք որ իրեն հրամայեցիք ինծի ներշնչել... հիացում: գոչեց Վօն Պէլք դողդոջուն ձայնով մ:

— Համարձակօրէն, այո՛: Ինքնին կը հասկցուի. պէտք չունէի կնոջ մը սորվեցնել գրաւիչ ըլլալ: Բայց պարտիմ ըսել որ, միասին պատրաստեցինք և կրկնեցինք բազում տեսարաններ: Պատրաստեցինք ինչ որ պիտի ըսէիք հրամանատար Վիտլորմանի և այսպէս շարունակաբար. Օր. Հօլանտ հրաշալի կերպով օգտուեցաւ դասերէս: Իր գործը կատարեց առանց արժանի ըլլալու մեղադրանքի մը:

— Մեղադրանք մը՝ բացազանչեց հարիւրապետ Ֆիլիպս. ըսէք որ օրիորդը արժանի եղած է Անգլիոյ բոլոր պատուանշաններուն:

— Կը ջանաս դէպքերը բացատրել, Վօն Պէլքի տեսակէտէն, ըսաւ Պէլքօք. որպէսզի լաւ հասկնայ թէ՛ ի՞նչ պատասխանատու է խորամանկութեանը, որուն զիմելու ստիպուեցանք:

— Ստիպուեցաք. բացազանչեց Պէլք դառնօրէն,

«Վ կ'ստիպէր ձեզ՝ կին մը կանչել ձեր օգնութեանը»
Աէլֆ կրնար զիս մինակնիդ խորել:

— Ո՛հ, պատասխանեց Պէլքըօք միամտօրէն, չէր
կրնար ընել զայն: Դժուարին հարց մ'էր ձեզ ստիպել
ցածաք մնալ, հակառակ փափաքին ձեր հրամանատարին
և հակառակ ձեր պարտականութեան: Անոր բնաւ չպի-
տի հաւանելիք առանց կնոջ մը միջամտութեանը: Իրմէ
քսան անգամ ներողութիւն խնդրեցի:

Գերմանը ճաթեցաւ...

— Ի՞նչ բանի համար ներողութիւն կը խնդրէիք:
Յանդգնօրէն սիրաբանա՞ծ ըլլալուդ դեռատի ազգկան
մը հետը, որ այս տան մէջ ձեզի հետ մինակ էր, գի-
շեր և ցերեկ:

— Օր. Հօլանտ գիշեր մ'իսկ չանցուց այս տան մէջ:

— Ոչ իսկ գիշեր մը...: Թոթովեց Պէլք, հապա՞

— Դրացի տան մը մէջ կը բնակէր.

Շատ բաներ տեղի ունեցան ձեր կոնակէն, Պ. Պէլք:
Պէլք հառաչեց.

— Չարածնի. հաճոյք զգացիք զիս օրօրելով:

— Ձեզ կ'ապահովեմ որ, այս բաները շատ լրջօ-
րէն ըրի:

— Զօր օրինակ, ձեր քարոզին պատմութիւնը: Եւ
ձեր ազատինը, որ ամէն բան գիտնալով, կ'ենթադրուէր
բան մը չգիտնալ: Ասիկա զիս պարզապէս ծաղրելի ըն-
ծայելու համար էր, կ'ենթադրեմ,

— Մանաւանդ ձեզ մեկուսացնելու համար էր. կու-
ղէի որ ինչ գատ ուռէ մէկուն հետը չխօսէիք:

— Հիմայ կը հասկնամ որ, ռատիկանութեան հըս-
կել կուտայիք տունը:

— Շնորհաւորութիւններս ձեր աչալըջութեանը հա-
մար: Ձեզ կրնամ ըսել որ մտահոգութեան քանի մը
վայրկեաններ պատճառեցիք: Քաղաքային քօսթիւմ մը
պահանջներդ զիս ստիպեց անաղարամքով տեսակցու-

թիւն մը թնդանթաձիգի մը հետը, և ձերուկ Բրէյկի
այցելութիւնը պարագի պիտի հանէր բոլոր էնթրիկը:
Երբոր զինքը դուրս տարի, գրեթէ բոլոր ճշմարտու-
թիւնը ստիպուեցայ ըսել: Էն քրիթիքական վայրկեանը
եղաւ, երբ ձեզ Օր. Հօլանտի հետ գրադած կարծելով,
այցելութիւնը կ'ընդունէի սպայի մը, որ հարիւրապետ
Ֆիլիքսը չէր: Շատ աւելի բարձրաստիճան անձ մ'էր: Օր.
Հօլանտ փրկեց կացութիւնը, բարձրաճաշն պոռալով որ
իր ետեւէն կը հասնէիք, ապա թէ ոչ սուզանաւի յար-
ձակումը ջուրը պիտի իյնար:

Վօն Պէլք խօսքը օրիորդին ուղղելով,

— Ուրեմն, Օր. Հօլանտ, ինծի այցելելով, ձեզ
ինծի հաճելի ցուցնելով, լոկ այս պարոնին հրաման-
ները կը գործադրէիք, և ձեր արտաքինա՞ծ իւրաքան-
չիւր բառին նպատակն էր՝ ուշադրութիւնս շեղեցնել
այն լանէն. որ կը ծրագրուէր իմ ետեւէս: Կը ժաղթեմ
որ, որ մը զայս յիշելով այնչափ հաճոյք զգաք, որչափ
ես կ'զգամ այս պահուս:

Յանկարծ կանգնելով, Էլէն քայլ մը յառաջացաւ
դէպի բանտարկեալը, յետոյ կեցաւ, հրապուրիչ, յուզ-
եալ և հնչուն ձայնով մը բսաւ.

— Ահաւասիկ պաշտպանողական. եթէ քոյր մը
ունենայիք, պիտի ուզէի՞ք տեսնել վարանումը ընելու
այն, ինչ որ ըրի ապահովելու պարտութիւնը երկրիս
թշնամիներուն:

Վօն Պէլք գոհացաւ ըսելով.

— Գերմանիոյ դատը նախապէս է:

Էլէն պատասխանեց.

— Գերմանիոյ համար լաւ եզոզը գէշ է իր թշնա-
միներուն:

— Յսակա՞նաբար՝ ի՞նչպէս Գերմանիան իրաւունք
կրնայ ունենալ և միաժամանակ անիրաւ ըլլալ:

— Կարծեմ բնաւ չպիտի հասկնաք ինչ որ կ'ուզեմ
ըսել:

— Գերմանիան բնաւ չպիտի հասկնայ, ըսաւ հան-
դարարութեն Պէքլօք, ահա թէ ինչո՞ւ պատերազմի
մէջ ենք:

Ուրի ձայն մը լսուեցաւ սանդուղին վրայ, և նա-
ւապետ Զիլիբս ոտքի ելլելով ըսաւ.

Պահակը եկած է ձեզ փնտռելու Պարոն Պէլք: Կը
ցաւիմ ընդհատելուս այս խօսակցութիւնը, բայց մեկ-
նումի ժամը հասած է ձեզի համար:

Գ.

ՊԱՐԱՊ ՊԱՀԱՐԱՆԸ

Հրամանատար Պէքլօք անմիջապէս գոցեց մուտքի
դուռը:

— Գիշերը դով է, ըսաւ:

— Այո, բաւական, ըսաւ Էլէն:

Հովը տխրօրէն կը փչէր: Տունը կը ներկայացնէր
յերքին խաղաղութեան այն տպաւորութիւնը, զոր բոլոր
բնակ սրահները կը վերագտնեն, հոգ պատահած ծանր
դէպքէ է յետոյ, և երբ, խառնակիչները հեռացած էին:

Հիւրանոցին մէջ մնացող երկու անձերը ակնարկ մը
փոխանակեցին, ժպիտ մը միաժամանակ. չէին զիտեր
ինչ ընել:

— Է՛ լաւ, ըսաւ Պէքլօք. ահաւասիկ մեր գործը
աւարտած է:

— Այո, ըսաւ Էլէն, անտարբերութիւն կեղծելով:

— Պէտք է տեղեկագիրս պատրաստեմ Վօն Պէլքի
վերջին բացատրութիւնն երուն վրայ:

— Ես ալ պէտք է ՚ր Տիկ. Պրատենի քովը երթամ,
լաւագոյն է անմիջապէս:

— Ո՛հ ստիպողական չէ, ըսաւ սպան առոյգօրէն:
Տեղեկագիրս երկայն չպիտի ըլլայ, նախ պէտք է ընթ-
րենք:

— Թող այնպէս ըլլայ, ըսաւ Էլէն: Ի՞նչ բան հա-
ճոյ է ձեզի:

— Քիչ մը ժամպօն և քանի մը խաշած հաւկիթ
գործը կը լմնցնեն:

— Շատ լաւ: Երկար ատենի պէտք չկայ ատոր հա-
մար: Յետոյ կրնաք զբաղիլ ձեր տեղեկագրով:

— Ձեզ կ'ապահովցնեմ որ աճապարելու պէտք չկայ
Դեռատի աղջկան բացակայութեանը կրակին առ-
ջև կեցաւ, ակնարկը կորսուած անորոշութեան մէջ.
սակայն դէմքին ուռէ մասը չէր շարժեր:

Ապուխտը և հաւկիթները երեւցան: Քիչ մը ոգե-
ւորութիւն տրեց, բայց ուրախ խնջոյք մը չէր: Էլէն
վայրկեան մը խօսեցաւ զուարթօրէն. բայց միւսին միտ-
քը այլուր էր և կարճ ժպիտներով երեւմն կը պատաս-
խանէր:

— Տարբեր ճամբաներու պիտի հետեւինք այժմ,
յիտել տուաւ սպան. դուք ի՞նչ պիտի ընէք:

— Կարծեմ Տիկ. Քրէյկի գեռ զիս կ'ուզէ, լաւ է որ
իբ քովը դառնամ:

— Քրէյկներու քովը վերադառնալ, կրկին վար-
ժուհի ըլլալու համար:

— Ասիկա սկիզբները շատ հաճելի պիտի չըլլայ,
Բայց, ամեն օր ատոր նման արկածներ չեն պատահիր:
Բաց աստի, այդ պարկեշտ անձերուն հանդէպ բաւական
գէշ վարուեցայ: Կը յուսամ թէ պիտի ներեն ինծի: Ե-
թէ այո, և եթէ դեռ պէտք ունին ինծի, պարտիմ ծա-
ռայութիւններս մատուցանել իրենց:

— Ասիկա վեհանձնութիւն մ'է ձեր կողմէն:

— Բայց ոչ, Այդպէս կը վարուիմ թէ իմ և թէ
Տիկ. Քրէյկի չահուն համարս երթալիք տեղ մը և ընե-
լիք լաւագոյն գործ մը չունիմ:

— Պիտի փափաքէի ձեզ առաջարկել ուրիշ առիթ
մը ձեզի օգտակար ըլլալու համար:

Կայծ մը նշուլեց դեռատի աղջկան աչքերուն մէջ։
— Եթէ սեւէ առիթ մը տեսնէք զիս գործածելու
սեւէ ձեւով հայրենիքիս փրկութեանը համար, մի դե-
րանաք զիս օգտագործելու։

— Համարձակ ետեւելով հաւանական չէ որ, վերջին
օրերու գրադումին նմանող գործ մը գտնեմ ձեզի։

— Դուք ի՞նչ պիտի ընէք, հարցուց Օր. Հօլանտ։

— Ինչ որ ինծի հրամայեն։ Խղճամտօրէն պիտի
կատարեմ նոր պարտականութիւններս։ Բայց մանաւանդ
ձեզի համար կը մտածեմ։ Պիտի փափաքէի զխնայ որ
ձեզի արժանի դիրքի մը մէջ կը գտնուի՞ք։

— Բաղդը այնպէս կ'ընդունիմ, ինչպէս կ'ուզայ։

— Կատարելապէս իրաւունք ունիք, սակայն...

— Գիշեր բարի ըսաւ էլէն. ձեզ պիտի թողում որ
ծխէք։

— Դեռ մի մեկնիք գոչեց ոտքի ցատկելով։ Պէտք
է որ ձեզի բան մը ըսեմ, որ բաւական խղճի խայթ
պատճառած է ինծի։ Վախնամ շատ ուղիղ չեղայ քեզի
հանդէպ։

Էլէն զայն դիտեց խորապէս։

— Ի՞նչ կ'ուզէք ըսել։

— Պէտքի մասին է։ Ֆիլիքս իրաւունք ունէր, երբ
զիս կ'ամբաստանէր չափազանց անողոք ըլլալու, և
պարտականութիւններս լոկ գործնական տեսակէտէ նը-
կատելու։ Աւելի քան հաճելի եղաք Պէլքի։ Թերեւս
ձեզի հաճայ կը թուէր, հակառակ իր անհասկնալիութեանը,
այնպէս որ կը ցաւէիք այս գործին խառնուելու
նուր։

Օր. Հօլանտ զայն դիտեց բաւական տարօրինակ
արտայայտութեամբ մը և ըսաւ։

— Թէեւ ուշիմ էք, բայց չէ՞ք հասկնար թէ՛ որ
աստիճան փափաքեցայ բան մը ընել երկրիս համար,
իրապէս օգտակար բան մը։ Ի՞նչ անբացատրելի առ-

աւպանք եղաւ ինծի համար, երբ դրամ չունենալով.
ափալուեցայ ընդունիլ ուսուցչուհիի այդ դիրքը։ Որ-
չա՞ք կը նախանձէի աւելի քաղաւոր կիներու, որոնք
կ'օգնէին մեր զօրքերուն, մեր վիրաւորեալներուն։ Ա-
սոր համար մեծապէս երախտապատեմ ձեզի զիս գոր-
ծածելուդ հայրենասիրական գործի մը։ Եթէ կարենայի
հրապուրել բոլոր գերման սպաները և զանոնք ձեզ
յանձնել, սիրայօժար պիտի ընէի։ Եւ հակառակ այս
խոստովանութեանս զիս գէշ կերպով մի դատէք։ Շատ
պարկեշտ աղջիկ մ'եմ. գիշեր բարի և թերեւս ցտեսու-
թիւն...

Իրեն երկնցուց ձեռքը զոր չառաւ սպան և ըսաւ։

— Ձեզի պիտի ընկերակցիմ մինչև Տիկ. Պրատունի
տունը։

— Շատ բարի էք, բայց վստահ էք որ բաւական
ժամանակ ունիք։

— Ժամանակի կուտակումներ... գոչեց սպան։

Պէլքիօք դուռը բացաւ։ Էլէն կեցաւ սեմին վրայ։
Երիտասարդ աղջիկ մը կ'սպասէր նախասենեակին մէջ։

— Տիկին Պրատուն իր աղախինը խրկած է ինծի
բնկերանալու։ Ուրեմն պէտք է որ երթամ։ Ձեզ մնաք-
բարձր ըսելու եմ, թէ լոկ ցտեսութիւն։

— Իրարու ցտեսութիւն ըսենք. լոկ ցտեսութիւն...

Դուռը գոցուեցաւ Օր. Հօլանտի վրայ և հրամա-
նատար Պէլքիօք դարձաւ կրակին քովը զոր դիտեց քա-
նի մը վայրկեան։

— Շատ լաւ ըսաւ ինքնիրենը Տիկին Պրատունի ա-
ղախինին անակնկալ գալը առաջը առաւ տխմարու-
թիւն մը ընելու... Հիմայ աշխատութեան լծուինք և
չմտածենք ուրիշ բանի...

Սեղանին վրայ նետեց դպրոցական թուղթի թեր-
թերը, հանեց իր գրիչը և սկսաւ իր աշխատութեանը։
Գրեթէ հինգ վայրկեան, խոկաց սպիտակ թուղթին վը-

բայ, բայց իր դրեչը շարժում չըբաւ: Յետոյ յանկարծ
դէպի վեր խոյացաւ և գոչեց.

— Սատանան առնէ տանի... լմեցնենք զայն:

Պահարան մը առնելով, զայն դրաւ գրպանին մէջը,
և վայրկեան մը յետոյ տունէն դուրս ելած էր...

Օր. Հօլանտ և իր ընկերուհին 50մէթր մնացած էին
Տիկ. Պրատունի տունին, երբ աղախինը դողդոց և գոչեց.

— Մէկը կը պոռայ և ձեզ կը կանչէ:

Էլէն կեցաւ և իր ակնարկը մխրճեց գիշերուան
մէջ: Երկինքը լի էր ամպով և շտա մութ էր: Ճամբուն
վրայ, անորոշ ձեւ մը կը գծուէր իրենց ետին:

— Օր. Հօլանտ, կանչեց ձայն մը:

— Հոգեւոր հովիւնէ՛. ըսաւ աղախինը:

— Ի՞նչ հոգեւոր հովիւ:

Յետոյ Օր. Հօլանտ շուտով աւելցուց.

— Ա՛հ, այո՛, գիտեմ ինչ որ կ'ուզէք ըսել:

Շատ չանցած գինքը ծածկող ստուերէն դուրս ելաւ
երկայն սիւրւէթ մը, որ գինքը կը պարուրէր:

— Կը ցաւիմ որ ձեզ անհանգիստ ըրի, ըսաւ ձայ-
նը տարօրինակ կերպով աճապարող շեշտով մը: Բայց,
նամակ մ'ունէի, զոր, կը փափաքէի անմիջապէս զըր-
կել այս երիտասարդ աղախինին միջոցաւ:

Եւ երկարեց պահարան մը:

— Տարէ՛ք զայս առաջին աղաքակին, որ կը
գտնուի արքայարանին միւս կողմը, հրամայեց ցոյց տա-
լով տուն մը մութին մէջը: Ես, պիտի ընկերասամ Օր.
Հօլանտի.

— Այս տունն է, հարցուց աղախինը:

— Այո՛, ձեր գտնելիք առաջին տունը, ընդհատեց
հրամանատարը վճռական շեշտով մը: Շուտ դացէք:

Յայնժամ, Պէլքօք դիտեց Էլէնը և վայրկեան մը
անձայն մնաց:

— Ի՞նչ կայ, հարցուց դեռատի աղջիկը մտահոգու-
թեամբ: Ցաւալի բա՛ն մը պատահած է:

— Այո՛, ըսաւ սպան խնդալով, պատահած ցաւա-
լի բանը այն է որ, պահարանը պարապ է և մոռցայ
զայն փակցնել: Արդեօք ի՞նչպէս կրնամ ազգուիլ պատ-
մութենէն այս պահարանին, չգոյուած և առանց հաս-
գէի:

Յանկարծ իր կերպարանքը փոխուեցաւ և հրամա-
նատարը հարցուց.

— Չափազանց ստիպողական է որ տուն գտնաւք

Օր. Հօլանտ: Չեղի ըսելիք բան մը ունիմ:

Կեցաւ: Էլէն չէր համարձակէր խօսիլ, նոյն իսկ
հարցնելու թէ՛ խնդիրը ի՞նչ բանի վրայ էր:

— Պէլքի չափ ես ալ ինքզինքս ծաղրելի ընելու
վրայ եմ: Բայց, չէի կրնար թողուլ որ այսպէս մէկ-
նէիք առանց որ ձեզի հարցում մը ընէի: Աստուած իմ,
առանց ձեզի հարցնելու, քիչ մը շատ ծիծաղելի չէի՞ ե-
րեւնար: Չէ՞ք գուշակեր ձեզի ըսելիքս: Եթէ ասկիւս ի-
րապէս շատ ծիծաղելի է, խնդրեմ ըսէք ինձի: Յայնժամ,
պիտի թողում որ մինակնիդ դառնաք— լոկ յիսուն մէ-
թըրնոց ճամբայ մ'է, պիտի երթամ առնել այդ անիծ-
եալ պահարանը՝ աղախինին ձեռքէն, իրեն ըսելով չեմ
գիտեր ի՞նչ սուտ մը:

— Ինչո՞ւ ձեզ ծաղրելի պիտի դառնամ, հարցուց Է-
լէն հանդարտ ձայնով մը, որ նուազ խիստ էր:

— Ետ դառնանք, ըսաւ Պէլքօք:

Էլէն բնաւ չպատասխանեց, բայց հնազանդու-
թեամբ կէս չըջան մը ըրաւ:

— Թեւս առէք, կ'ուզէ՞ք, օրիորդ Հօլանտ:

Իր թեւը բռնեց, երկչոտօրէն, բայց, միշտ հնա-
զանդութեամբ: Քանի մը վայրկեան լռին քալեցին:
Վերջապէս կեցան:

Այն ատեն, բռները ժայթքեցան սպայի սրտէն:

— Ինքնիրենս կը հարցնեմ թէ՛ երբէք պիտի կըրնա՞ք տեսնել իմ մէջս տարրեր բան քան հաշուող և բաղադրող մեքենայ մը:

— Բնաւ. յարեց էլէն. ձեզ կը դատեմ բոլորովին տարրեր, և շատ լաւ կերպով:

Պարկեշտ և քաջ հրամանատարը էլէնի բացատրութիւնը նկատեց չափազանցութիւն մը,

Սակայն, քաջալերուեցաւ, թէ և անհաւատ էր:

— Ուրեմն զիս նկատած էք միշտ իբրեւ մարդկային էակ մը, իբրեւ... բարեկամ մը:

— Բնականաբար, ըսաւ էլէն: Ձեզ նկատած եմ միշտ իբրեւ բարեկամ մը:

— Կարելի եղա՞ծ է որ ձեզ երեւամ նաև հաւանական ընկեր մը:

Տակաւ ին կը վարանէր, յետոյ, մէկէն ի մէկ բերնէն փախցուց.

— Ահ, կը հաւատամ... թէ և յիմարի պէս սիրահար, ասոր հետ մէկտեղ ընդունուելիք նշանած մ'եմ...

Էլէնի մեղմօրէն երախտապարտ ակնարկը հաստատեց որ, Պէլքօք բնաւ ծաղրելի չէր:

Պարապ և գէշ փակցուած պահարանը խղճմտօրէն յանձնուեցաւ անորոշ կերպով ցոյց տրուած տունին մարդերուն: Ու եւ թաքտարութիւն չպահանջեցին, որովհետեւ, Տիկին Պրատնի աղախինը տուաւ անհրաժեշտ բոլոր տեղեկութիւնները:

Էլէն ըսաւ.

— Կը կարծէ՞ք որ, չէի գուշակած որ ասիկա խորամանկութիւն մ'էր գլուխ գլուխի մնալու և խօսելու՝ նշանաուքի ամուսնութեան և սիրոյ մասին:

